storebrand

De fleste forsikrer eiendelene sine, men glemmer seg selv og familien.

Vivi Carlsen
Storebrand

Årsrapport 2015
Storebrand Livsforsikring AS

Innhold

Innhold	Side
ÅRSBERETNING	4
STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN	
Totaltresultat	30
Balanse	32
Oppstilling over endring i egenkapital	34
Kontantstrømsoppstilling Storebrand Livsforsikring Konsern og Storebrand Livsforsikring AS	35
STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS	
Totalresultat	36
Balanse	38
Oppstilling over endring i egenkapital	40
NOTER	41
Aktuarens erklæring	132
Erklæring fra styrets medlemmer og administrerende direktør	133
Revisjonsberetning	134
Ord og uttrykk	136

Årsberetning

HOVEDTREKK

Storebrand Livsforsikring har sin hovedvirksomhet i Norge med hovedkontor på Lysaker i Bærum kommune. Storebrand Livsforsikring er den største virksomheten i Storebrand konsernet.

Storebrand Livsforsikring skal være best på sparing til pensjon. Konsernet tilbyr produkter innenfor livs- og pensjon- og personforsikring til privatpersoner, bedrifter og offentlige virksomheter i Norge og Sverige. Konsernet er delt inn i segmentene Sparing, Forsikring, Garantert pensjon og Øvrig.

Storebrand Livsforsikrings strategi er todelt. Konsernet skal skape lønnsom vekst innenfor segmentene Sparing og Forsikring ved å levere gode og bærekraftige pensjons- og forsikringsordninger til bedrifter i Norge og Sverige. Ansatte i bedrifter tilbys digitale og kundeorienterte produkter innenfor sparing og forsikring. Vår filosofi er enkel. Vi lykkes når våre kunder anbefaler oss. Derfor er oppfølging av tilbakemeldinger fra kunder en kjerneoppgave i konsernet.

Samtidig skal Storebrand Livsforsikring håndtere den delen av virksomheten som består av pensjonssparing med rentegarantier innenfor segmentet Garantert pensjon. Området er i langsiktig avgang. Bedrifter etterspør i mindre grad produkter med rentegaranti og produktene er kapitalkrevende for livsforsikringsselskaper i perioder med lavt rentenivå. For Storebrand Livsforsikring er førsteprioritet for området å sikre opptjening av pensjon for våre kunder gjennom robuste systemer for risikotaging i virksomheten, samtidig som konsernet aktivt tilpasser seg til det nye europeiske soliditetsregelverket Solvens II.

2015 har vært preget av sterk konkurranse i Storebrands markeder, et urolig aksjemarked, et historisk lavt rentenivå og viktige rammevilkårsavklaringer. Storebrands respons har vært å jobbe videre med å bli best på sparing til pensjon, i kombinasjon med ytterligere kapitaleffektivisering og kostnadsreduksjoner.

Gjennom året har Storebrand Livsforsikring opplevd fortsatt sterk vekst innenfor fondsbasert sparing, levert konkurransedyktig og bærekraftig avkastning til kundene og økt kundereservene til over 395 milliarder kroner. Storebrand Livsforsikring har rapportert sin Solvens II-posisjon hvor det fremgår at livkonsernet har lykkes i å nå målet om å tilpasse seg Solvens II i 2016 uten å hente egenkapital.

VEKST INNENFOR SPARING OG FORSIKRING

Bedrifter, deres ansatte og tidligere ansatte er konsernets hovedmålgruppe. I bedriftsmarkedet har konsernet opprettholdt posisjonen som markedsleder innenfor innskuddspensjon i Norge. I november vant Storebrand anbudsrunden på den største pensjonsavtalen i det norske pensjonsmarkedet med NHO. Avtalen befester Storebrands posisjon som markedsleder.

I Sverige har SPP en sterk utfordrerrolle og har i løpet av 2015 tatt viktige steg i arbeidet med å synliggjøre arbeidet med bærekraft som det som skiller SPP fra sine konkurrenter. Merkevaren SPP er styrket og salget av fondsbasert pensjonssparing til bedrifter øker.

Ønsket om forutsigbare kostnader og økt forventet pensjon til ansatte gjør at stadig flere norske bedrifter velger en overgang fra ytelses- til innskuddspensjon. Det gjelder også Storebrand, og fra 1. januar 2015 fikk alle ansatte i Norge innskuddspensjon.

I 2014 åpnet norske myndigheter for at om lag én million nordmenn kan bytte sin fripolise med garanti mot en fripolise med investeringsvalg. Storebrand er eneste selskap som tilbyr dette til alle yrkesaktive fripolisekunder. Dette gir mange kunder mulighet til en forvaltning av pensjonsmidlene som kan gi dem en høyere avkastning og dermed bedre pensjon. Om lag 4,7 milliarder kroner er flyttet til Fripoliser med Investeringsvalg siden oppstart. God rådgivning er viktig, og både i nettløsningene og på telefon er vi opptatt av å gi gode råd og anbefalinger tilpasset hver enkelt kunde. Storebrands konsernsjef, Odd Arild Grefstad, var den første kunden som byttet til fripolise med investeringsvalg, og ved utgangen av 2015 var om lag 18 200 avtaler konvertert til fripoliser med investeringsvalg.

HÅNDTERING AV GARANTERT PENSJON

Reservestyrking for økt levealder ligger foran plan

Storebrand rapporterte et behov for å styrke reservene med totalt 12,4 milliarder kroner med bakgrunn i Finanstilsynets beslutning i mars 2013 om innføring av nytt dødelighetsgrunnlag. Årsaken til behovet for reservestyrking er at nordmenn forventes å leve lenger enn tidligere antatt kombinert med at Storebrand har forsikringsforpliktelser med livsvarige utbetalinger. Dette setter krav til økte premier og høyere forsikringstekniske avsetninger for å dekke fremtidige forpliktelser. Storebrand har fått godkjent en opptrappingsplan på syv år gjeldende fra 2014.

Det forventes at minimum 20 prosent eller 2,5 milliarder kroner av det samlede behovet for reservestyrking dekkes av eier. Selskapet startet reservestyrkingen i regnskapet fra 2011. Fra 2012-2015 har Storebrand avsatt så mye som mulig av finans- og risikooverskudd. Storebrand har i perioden avsatt 2,2 milliarder kroner i egenkapitalbidrag, hvorav 1,4 milliarder kroner er avsatt direkte fra egenkapitalen mens 0,8 milliarder kroner er tapt overskuddsdeling for fripoliser. I tillegg er det avsatt 0,8 milliarder kroner fra risikoutjevningsfondet.

Med dette forventer Storebrand at den direkte resultatmessige belastningen for økt levealder er fullført og at den resterende reservestyrkingen vil dekkes av avkastningsoverskudd, risikooverskudd og bortfall av overskuddsdeling. For mer informasjon om reservestyrking for økt levealder, se note 3.

FINANSIELLE MÅLSETTINGER

I en periode med lavt rentenivå og reservestyrkning for økt forventet levealder, forventes redusert inntjening innenfor kollektiv pensjon. Samtidig vris tyngden av forretningen fra garantert pensjon til fondsbasert sparing. Storebrands mål om å tilpasse seg endringer i europeiske solvensregelverk uten å hente ny egenkapital har lyktes. Målsettingen om en Solvens II margin høyere enn 130 prosent inkludert bruk av overgangsregler er oppnådd. Det vil bli rapportert på dette målet også gjennom 2016.

DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTEDE SELSKAPER

Storebrand Livsforsikring AS eier 100 prosent av Storebrand Holding AB som igjen eier 100 prosent av SPP Pension & Försäkring AB, SPP Spar AB og SPP Konsult AB. SPP Liv Fondförsäkring AB og SPP Livförsäkring AB har fusjonert med virkning fra 1. januar 2015. Nytt navn på det fusjonerte selskapet er SPP Pension & Försäkring AB (publ). SPP Fonder AB er solgt fra Storebrand Holding AB til Storebrand Asset Management AS med virkning fra 1. januar 2015. SPP er en ledende svensk leverandør av livsforsikringer og tjenestepensjoner. SPP leverer både unit-linked produkter, tradisjonelle forsikringer og ytelsesbaserte pensjonsprodukter, så vel som konsulenttjenester som dekker tjenestepensjoner og forsikrings- og administrasjonsløsninger for kommuner og andre organisasjoner. Samlet vil Storebrand og SPP skape den ledende livsforsikrings- og pensjonstilbyderen i Norden. SPP har sitt hovedkontor i Stockholm.

Storebrand Livsforsikring AS eier 90 prosent i Benco Insurance Holding BV som igjen eier Nordben Life and Pension Insurance Company Ltd. på Guernsey og Euroben Life and Pension Ltd med hovedkontor i Dublin. Selskapene tilbyr pensjonsprodukter til multinasjonale bedrifter.

Gjennom datterselskapene Aktuar Systemer AS og Storebrand Pensjonstjenester AS tilbyr Storebrand leveranser innen aktuartjenester, systemløsninger og alle typer tjenester knyttet til drift av pensjonskasser.

Storebrand Livsforsikring AS etablerte i 2005 filial i Sverige. Filialen forvalter pensjonsforsikringer og unit-linked avtaler i det svenske markedet etter norsk forsikringslov. Det foregår ikke lenger nysalg i filialen. Filialen ble i 2008 driftsmessig integrert med SPP.

Storebrand Finansiell Rådgivning AS ble etablert som et heleid datterselskap av Storebrand Livsforsikring AS for å tilfredsstille lovpålagte endringer innenfor finansiell rådgivning (MiFid regelverket) som trådte i kraft fra 1. november 2007.

Storebrand Eiendom Holding AS er i 2015 avviklet og Storebrand Eiendom Trygg AS, Storebrand Eiendom Vekst AS, Storebrand Eiendom Utvikling AS og Storebrand Eiendomsfond Invest AS er etablert som holdingselskaper for den norske eiendomsvirksomheten. Selskapene er 100 prosent eid av Storebrand Livsforsikring AS.

Storebrand Eiendom AS forvalter eiendommer for Storebrand og SPP nasjonalt og internasjonalt. Selskapet er fra 1. januar 2015 solgt til Storebrand Asset Management AS. Storebrand Realinvesteringer AS er fra 1. januar 2015 fusjonert med Storebrand Livsforsikring AS.

Storebrand Livsforsikring AS eier 70 prosent av Foran Real Estate i Latvia samt 29 prosent gjennom SPP Livförsäkring AB. Selskapet investerer i skog i Latvia.

RESULTAT

Storebrand Livsforsikring AS er et heleid datterselskap av det børsnoterte selskapet Storebrand ASA. For informasjon om Storebrandkonsernets resultat per 31.desember 2014 vises det til Storebrand Konserns årsrapport per 31.desember 2014.

Konsernregnskapet til Storebrand Livsforsikring Konsern er avlagt i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder (IFRS) som fastsatt av EU, mens selskapsregnskapet til Storebrand Livsforsikring AS er satt opp i samsvar med årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper.

Storebrand Livsforsikring Konsern

NOK mill.	2015	2014
Fee og administrasjonsinntekter	3 283	3 336
Risikoresultat liv og pensjon	80	480
Forsikringspremier f.e.r	2 680	2 359
Erstatninger f.e.r	- 2 076	- 1 693
Administrasjonskostnader	- 2 613	- 2 156
Finansresultat	378	392
Resultat før overskuddsdeling	**1 733**	**2 717**
Netto overskuddsdeling	- 389	54
Resultat før amortisering og oppreservering lang liv	**1 344**	**2 770**
Oppreservering langt liv	- 1 764	- 391
Resultat før amortisering	**- 420**	**2 739**

Storebrand Livsforsikring oppnådde et konsernresultat før amortisering og oppreservering langt liv på 1 344 millioner kroner i 2015, mot 2 770 millioner kroner i 2014. Resultat før skatt ble resultatet på minus 806 millioner kroner, mot 1 999 millioner kroner i 2014.

Fee- og administrasjonsinntekter reduseres med 1,6 prosent for året. Underliggende er inntektsutviklingen preget av økte inntekter fra produkter uten rentegaranti og en nedgang i inntekter i produkter med rentegaranti. Justert for solgt virksomhet er det en vekst i inntektene på 8 prosent. Risikoresultat i liv og pensjon utgjør 80 millioner kroner i 2015 som er betydelig lavere enn i 2014. Dette følger i all hovedsak av reserveoppløsninger i 2014.

Driftskostnadene er i 2015 påvirket av omstillinger mens i 2014 ble kostnadene redusert som følge av omleggingen fra ytelsespensjon til innskuddspensjon i den norske virksomheten. For øvrig er kostnadene drevet av sterk satsing innen Sparing og Forsikring, og effektivisering er en prioritert oppgave. Storebrand konsernet har i 4. kvartal inngått et strategisk samarbeid med Cognizant hvor deleierskap av Storebrands driftssenter i Baltic inngår.

Skifte av diskonteringsrente og oppreservering langt liv trekker resultatet betydelig ned i 2015.

Konsernet hadde en regnskapsmessig skatteinntekt på 2 096 millioner kroner i 2015. Storebrand har redusert eksponeringen mot eiendom i kundeporteføljene de siste årene. For å effektivisere driften og bedre risikostyringen på den gjenværende eiendomseksponeringen ble Storebrand Eiendom Holding AS oppløst i desember 2015. Det skattemessige tapet ved oppløsningen av selskapet medfører isolert sett en regnskapsmessig skatteinntekt på om lag 1,7 milliarder kroner. Stortinget vedtok i desember 2015 å redusere selskapsskattesatsen fra 27 til 25 prosent med virkning fra 1. januar 2016. Ved balanseføring av utsatt skatt/skattefordel benyttes derfor 25 prosent, noe som øker skattekostnaden for 2015 med 31 millioner kroner.

RESULTAT ETTER VIRKSOMHETSOMRÅDE

Storebrands virksomhet er delt inn i segmentene Sparing, Forsikring, Garantert Pensjon og Øvrig.

Presentasjon av segmentene vises eksklusive interne transaksjoner.

NOK mill.	2015	2014
Sparing	395	433
Forsikring	379	502
Garantert pensjon	329	1 465
Øvrig	241	370
Resultat før amortisering og oppreservering langt liv	**1 344**	**2 770**
Oppreservering langt liv	- 1 764	- 391
Resultat før amortisering	**- 420**	**2 739**

Sammenligningstall er omarbeidet som følge av endring i segment, se note 5.

Sparing er et vekstområde i konsernet. Resultat for segmentet er redusert sammenlignet med 2014 drevet av økte kostnader, herunder de nevnte omstillingskostnadene i 2015. Selskapene SPP Fonder AB og Storebrand Eiendom AS inngår ikke lenger i Storebrand Livsforsikring Konsern, og dette trekker resultatet ned sammenlignet med fjoråret.

Forsikring viser svakere resultater enn året før drevet av reservestyrking innenfor uføredekninger knyttet til innskuddspensjon på 100 millioner kroner.

Fee- og administrasjonsinntektene i Segmentet Garantert Pensjon har gjennom 2015 hatt en utvikling i tråd med at en stor del av bestanden er moden og i langsiktig avgang. Resultatbidraget fra segmentet er forventet å reduseres over tid. Resultatet er belastet med 1 764 millioner kroner i egenkapitalbruk til langt liv avsetninger for økt forventet levealder. Skifte av diskonteringsrente og andre endringer i forutsetninger ved beregning av forsikringsforpliktelsene i den svenske virksomheten har påvirket resultatet negativt med NOK 265 millioner.

SPARING

Sparing består av produkter som omfatter sparing til pensjon, uten eksplisitte rentegarantier. I området inngår innskuddspensjon og tilsvarende fondsbaserte produkter i Norge og Sverige.

Resultat

NOK mill.	2015	2014
Fee og administrasjonsinntekter	1 393	1 338
Risikoresultat liv og pensjon	-3	-11
Administrasjonskostnader	-966	-897
Resultat før overskuddsdeling	**395**	**431**
Netto overskuddsdeling	1	2
Resultat før amortisering	**395**	**433**

Sammenligningstall er omarbeidet som følge av endring i segment, se note 5.

Resultatet i Sparing utgjør 395 millioner kroner i 2015, som tilsvarer en reduksjon på 8 prosent sammenlignet med 2014 Resultatutviklingen drives av volum- og inntektsvekst innenfor fondsforsikring og i kapitalforvaltningen.

Totale fee- og administrasjonsinntekter har økt med 4 prosent fra 2014 til 2015. Justert for engangseffekter omstillingskostnader i 2015 på 26 millioner kroner og kostnadsreduksjon på 70 millioner kroner i 2014 knyttet til pensjonskostnader, er nominelt kostnadsnivået om lag på linje med året før.

Innskuddspensjon fortsetter å vokse kraftig ved at stadig flere bedrifter velger å konvertere fra ytelsesbaserte ordninger til innskuddsordninger. Dette øker både antall medlemmer, løpende premieinnbetalinger og forvaltningsvolum i de innskuddsbaserte pensjonsordningene i både Norge og Sverige, i tillegg til vekst gjennom avkastning på premiereservene. Samlet vekst i kundemidler for konsernets innskuddspensjonsprodukter er 22 prosent i 2015 sammenlignet med året før.

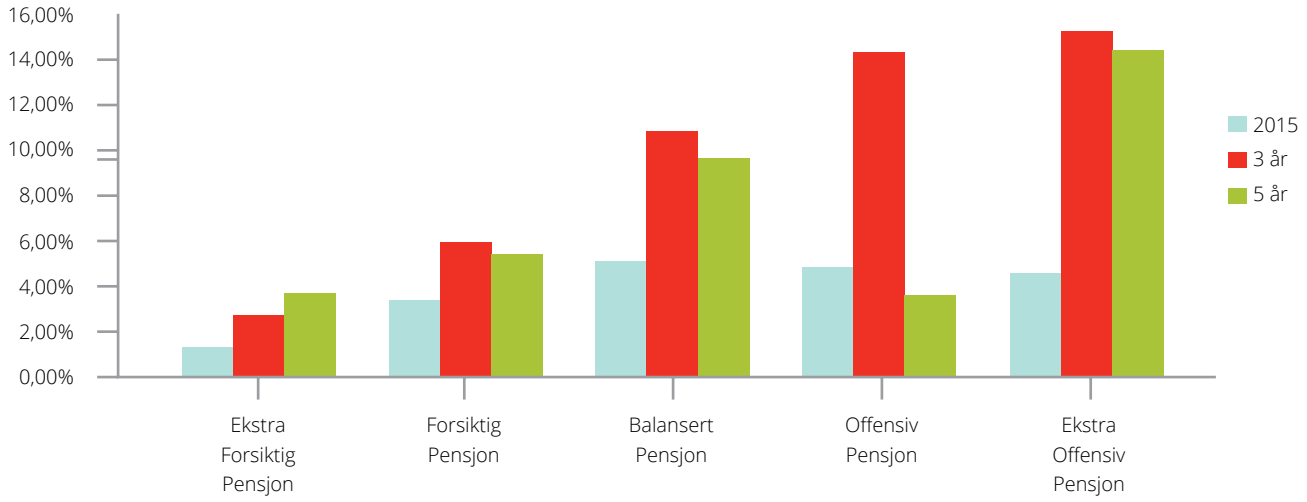

Balanse og markedsutvikling
Premieinntektene utgjør 12,3 milliarder kroner i 2015, som er 2,4 milliarder høyere enn i 2014. Netto flyttebalanse er betydelig høyere enn i 2014, og utgjør 2,8 milliarder. Mens flyttebalansen i Norge er betydelig bedret, trekker den svenske virksomheten ned som følge av økt fraflytting samt mindre konvertering fra produkter med garanti til produkter med fritt investeringsvalg. Samlede reserver innenfor ikke-garantert livsparing har vokst med 22 prosent fra 2014.

I det norske markedet fortsetter Storebrands posisjon som markedsleder innenfor innskuddsordninger med 34 prosent markedsandel. Premieveksten innenfor innskuddsbasert tjenestepensjon er 32 prosent i 2015. Veksten er drevet av godt salg til nye kunder og salg av økte sparerater i tillegg til vekst fra lønnsregulering. Det er sterk konkurranse i innskuddspensjonsmarkedet, og Storebrand forventer at dette vil vedvare som følge av den betydelige dynamikken i markedet. Storebrand har lansert hybridproduktet i markedet og ser dette produktet som viktig posisjonering inn mot de endringene som skjer i offentlig tjenestepensjon.

I det svenske markedet er SPP femte største aktør målt etter premieinntekter fra fondsforsikring og depotforsikring, innenfor segmentet øvrig tjenestepensjon, med en markedsandel på 11 prosent.

Premieinntektene er 4 prosent høyere enn i 2014, drevet av nysalg og avkastning.

Nysalget ligger omtrent på samme nivå som året før. SPP ble i 2013 valgt som en av flere leverandører i Sveriges største pensjonsplattform (ITP-ordningen), og igangsatte aktiviteter har gitt positiv effekt 2015.

Nøkkeltall Sparing

NOK mill.	2015	2014
Unit Linked-reserver	128 117	105 369
Unit Linked-premier	3 185	2 594

FORSIKRING
I Forsikring inngår personrisikoprodukter til det norske og svenske privatmarkedet og personalforsikring og pensjonsrelaterte forsikringer i det norske og svenske bedriftsmarkedet.

NOK mill.	2015	2014
Forsikringspremie f.e.r	2 680	2 359
Erstatninger f.e.r	-2 076	-1 693
Administrasjonskostnader	-395	-279
Finansresultat	170	115
Resultat før amortisering	**379**	**502**

Resultat før amortisering ble 379 millioner kroner (502 millioner kroner) for året med en samlet combined ratio på 92 prosent (84 prosent i 2014). Forsikringspremiene økte med 14 prosent i 2015. Kostnadsprosenten er redusert med 1 prosentpoeng sammenlignet med året før.[1] Den underliggende lønnsomheten og effektiviteten er god og viser tilfredsstillende utvikling.

1) Justert for negative engangseffekter knyttet til omstilling i 2015 på 13 millioner kroner og positive engangseffekter knyttet til pensjon 2014 på 75 millioner kroner.

	2015	2014
Skadeprosent	77 %	72 %
Kostnadsprosent	15 %	12 %
Combined ratio	92 %	84 %

Det samlede risikoresultatet gir en skadeprosent på 77 prosent (72 prosent i 2014). Markedet for innskuddspensjon er svært konkurranseutsatt og pris på uførepensjon er en viktig konkurranseparameter. I tillegg ser vi negativ utvikling i arbeidsløshet og uføre. Derfor er reservene innenfor pensjonsrelatert kollektiv uføreforsikring styrket med 100 millioner kroner i år. Samtidig jobbes det med tiltak for å styrke lønnsomheten inkludert opp-prising av ulønnsomme kunder.

Kostnadsprosenten utgjør 15 prosent (12 prosent i 2014) for året. Som i 2014 er kostnadene påvirket av engangseffekter. I 2014 medførte endringer i pensjonsordningen for Storebrandkonsernets egne ansatte en større positiv engangseffekt på 75 millioner kroner. I 2015 knytter engangseffekten seg til omstillingskostnader i både Norge og Sverige på til sammen 13. millioner kroner. Justert for disse engangseffektene er kostnadsprosenten 14 prosent i 2015 (15 prosent i 2014). For å styrke konkurransekraften og øke kostnadseffektiviteten, jobbes det aktivt med å øke automatisering, digitalisering og sourcing av tjenester samt utnyttelse av skala fordelene ved økt volum.

Investeringsporteføljen til Forsikring i Norge utgjør 4,9 milliarder kroner, som i hovedsak er plassert i rentepapirer med kort og mellomlang durasjon. Finansresultatet for året som helhet har god avkastning.

Balanse og markedsutvikling

Forsikring tilbyr et bredt produktspekter innenfor personmarkedet i Norge og bedriftsmarkedet i både Norge og Sverige. Lønnsomheten i markedet generelt vurderes fortsatt å være god, men konkurransen er økende. Dette ser vi både innenfor personalforsikringer og risikodekningene tilknyttet innskuddspensjon i Norge hvor konkurransen er sterk og hvor pris er viktig konkurranseparameter. Den samlede bestandspremien ved utgangen av 2015 utgjør 2,7 milliarder kroner, hvorav 0,6 milliarder kommer fra personmarkedet og 2,1 milliarder fra bedriftsmarkedet.

Bedriftsmarkedet er generelt et mer modent marked. For risikodekningene tilknyttet innskuddspensjon i Norge er veksten drevet av konvertering fra ytelsesbasert til innskuddsbasert pensjon. Det nye regelverket som trådte i kraft 1.1.2016 vil kunne medføre noe redusert premievolum i fremtiden. I Sverige har uføretrenden vært nedadgående over lang tid hvilket har ført til reduserte premier generelt.

NOK mill.	2015	2014
Person liv *	617	591
Gruppeliv **	943	734
Pensjonsrelatert uføreforsikring ***	1 159	1 087
Bestandspremie	**2 719**	**2 413**

* Individuell livs- og ulykkesforsikring
** Gruppe ulykkes-, og yrkesskadeforsikring
*** ITP risikopremie Norge og uførerisiko Sverige

GARANTERT PENSJON

Garantert pensjon består av produkter som omfatter langsiktig sparing til pensjon, hvor kundene har en garantert avkastning eller ytelse på sparemidlene. I området inngår ytelsespensjon i Norge og Sverige, fripoliser og individuell kapital– og pensjonsforsikring.

NOK mill.	2015	2014
Fee og administrasjonsinntekter	1 777	1 842
Risikoresultat liv og pensjon	89	483
Administrasjonskostnader	- 1 156	- 921
Resultat før overskuddsdeling	**711**	**1 404**
Netto overskuddsdeling	- 382	61
Resultat før amortisering og oppreservering langt liv	**329**	**1 465**
Oppreservering langt liv	- 1 764	- 391
Resultat før amortisering	**- 1 435**	**1 074**

Resultatet for Garantert pensjon før amortisering og oppreservering utgjør 329 millioner kroner i 2015, som er en reduksjon på 1 136 millioner sammenlignet med 2014. Resultatene i 2015 er negativt påvirket av store og særskilte poster knyttet til avsetning for egenkapitalbruk for reservestyrking grunnet økt levealder i norsk virksomhet og endrede forutsetninger for finansresultatet i svensk virksomhet.

Fee- og administrasjonsinntektene har gjennom 2015 hatt en utvikling i tråd med at en stor del av bestanden er moden og i langsiktig avgang. Inntektene var 1 777 millioner kroner i 2015 sammenlignet med 1 842 millioner året før. I 2015 har inntektene falt med 3,5 prosent sammenlignet med 2014, men justert for valutaeffekt og en mindre engangseffekt er inntektsreduksjonen 6,6 prosent. Nytegning for garantert pensjon er for de fleste produkter stengt, men eksisterende kunders premieinnbetalinger og akkumulering av avkastning medfører langsiktig avgang i reserver.

Driftskostnadene ble i 2015 påvirket av avsetninger for omstillingskostnader på 41 millioner kroner mens endringer i Storebrands pensjonsordning medførte en kostnadsreduksjon på 210 millioner i 2014. Justert for disse to effektene er kostnadene redusert i 2015 sammenlignet med året før.

Risikoresultatet ble 89 millioner kroner i 2015 sammenlignet med 483 millioner året før. Årsaken til endringen fra 2014 følger i hovedsak av positiv engangseffekt på 322 millioner i 2014.

Resultat fra overskuddsdelingen er generert i den svenske virksomheten og utgjør minus 382 millioner kroner i 2015 sammenlignet med 61 millioner i 2014. I 4. kvartal 2015 ble det innført nye anslag for fremtidige kostnader i bestanden og ny solvens II tilpasset rentekurve i modellene. Dette har gitt en samlet effekt for resultat fra overskuddsdelingen på minus 265 millioner kroner. For øvrig påvirkes overskuddsdelingsresultatet av utviklingen i rente-, kreditt og aksjemarkedene. Som følge av moderat avkastning i porteføljene har selskapets andel av avkastningsdeling vært lav i 2015. Indekseringsavgiften er ikke direkte påvirket av finansmarkedsutviklingen og utgjør 128 millioner kroner i 2015 sammenlignet med 160 millioner året før.

I den norske virksomheten prioriteres buffer- og reservebygging fremfor overskuddsdeling mellom kunder og eiere. Ved utgangen av 2015 er det avsatt for estimert fremtidig bruk av egenkapital og risikoutjevningsfond knyttet til reservestyrking for økt levealder. Dette gir en samlet kostnad for reservestyrking på minus 1 764 millioner kroner i 2015. I tillegg har det blitt avsatt 252 millioner i tapt overskuddsdeling i fripoliser. Dette er eiers andel av avkastningsoverskudd over rentegarantien som har blitt anvendt til reservestyrking for økt levealder.

Balanse og markedsutvikling

Kundereserver for garantert pensjon utgjør 267 milliarder kroner ved utgangen av 2015 sammenlignet med 264 milliarder ved inngangen til året. Justert for valutaeffekt er det er det imidlertid en reduksjon i reserver på 2,0 prosent gjennom året. Ekstern fraflytting fra garantert pensjon har vært 7,8 milliarder kroner i 2015 sammenlignet med 14,8 milliarder kroner året før. Fra slutten av 2014 ble kundene tilbudt å konvertere fra tradisjonelle fripoliser til fripoliser med investeringsvalg, og forsikringsreserver for fripoliser med investeringsvalg utgjør 4,6 milliarder kroner ved utgangen av 2015 og inngår i segmentet Sparing.

Premieinntektene for garantert pensjon (eksklusiv flytting) var 7,5 milliarder kroner i 2015. Det representerer en nedgang på 22 prosent sammenlignet med 2014. De fleste produktene er lukket for nysalg, og kundenes valg om overgang fra garanterte til ikke-garanterte produkter er i tråd med konsernets strategi.

Premieinntekter (eksklusive tilflytting av reserver)

NOK mill.	2015	2014
Kollektiv pensjon	5 477	7 337
Fripoliser	113	101
Individual liv- og pensjonsforsikring	277	287
Garanterte produkter SPP	1 597	1 796
Sum	**7 465**	**9 251**

NOK mill.	2015	2014
Garanterte reserver	266 979	264 290
Garanterte reserver i % av totale reserver	67,6 %	71,5 %
Overføring av garanterte reserver	7 729	14 823
Overføring i % av kundefond Storebrand	5,8 %	6,6 %
Bufferkapital i % av kundefond SPP	7,6 %	11,7 %

ØVRIG

Under kategorien Øvrig rapporteres resultatet i selskapsporteføljene og mindre datterselskap i Storebrand Livsforsikring og SPP. I tillegg inngår blant annet resultatet knyttet til virksomheten BenCo.

NOK mill.	2015	2014
Fee og administrasjonsinntekter	113	156
Risikoresultat liv og pensjon	- 6	8
Administrasjonskostnader	- 66	- 60
Finansresultat	207	276
Resultat før overskuddsdeling	**249**	**380**
Netto overskuddsdeling	- 7	- 10
Resultat før amortisering	**241**	**370**

Sammenligningstall er omarbeidet som følge av endring i segment, se note 5.

Resultatet før overskuddsdeling for segmentet øvrig virksomhet ble NOK 249 millioner kroner i 2015, mot 380 millioner i 2014. Årsaken til nedgangen er reduksjon i fee- og administrasjonsinntekter knyttet til virksomhet i langsiktig avvikling og reduserte finansresultater.

Storebrand Livsforsikring konsern er finansiert gjennom en kombinasjon av egenkapital og ansvarlig lån. Andelen ansvarlig lån er på om lag 24 prosent og rentekostnadene utgjør i størrelsesorden netto 90 millioner kroner i kvartalet med dagens rentenivå. Finansresultatet inkluderer avkastningen i selskapsporteføljene i Storebrand Livsforsikring og i SPP. Finansresultatet er svekket som følge av lavere avkastning i selskapsporteføljene.

Det er i tillegg ført 183 millioner kroner over finansresultatet som minoritetens andel av gevinst i forbindelse med et avtalt eiendomssalg.

KAPITALFORHOLD OG RISIKO

KAPITALFORHOLD

Storebrand legger vekt på å tilpasse nivået på egenkapital og lån i konsernet fortløpende og planmessig. Nivået tilpasses den økonomiske risikoen og kapitalkrav i virksomheten. Vekst og sammensetning av forretningsområder vil være en viktig drivkraft i behovet for kapital. Kapitalstyringen har som målsetting å sikre en effektiv kapitalstruktur og ivareta en hensiktsmessig balanse mellom interne mål og regulatoriske krav. Konsernet har en målsetting om over tid å ha en solvensmargindekning etter Solvens II på minimum 130 prosent og etter Solvens I på over 150 prosent. Storebrand Livsforsikring AS har videre en målsetting om en kredittrating på A-nivå. Storebrand Livsforsikring AS hadde ved årsskiftet kredittratinger med stabile fremtidsutsikter på BBB+ fra Standard & Poor's og Baa1 fra Moody's.

I Norge er livsforsikringsselskapene underlagt to regulatoriske kapitalkrav – ett som følger aktivasiden (Basel) og ett som følger passivasiden (Solvens I). Livselskapene i Norge følger fra 2008 ny forskrift for kapitaldekningskravet som er tilpasset kapitaldekningsreglene for banker gjennom Basel II. Basel-regelverket i kombinasjon med Solvens I forventes å gjelde for livselskapene frem til innføring av et felles europeisk kapitaldekningsregelverk for forsikringsselskaper, Solvens II.

Solvensregelverket Solvens II innføres i 2016. Gjennomførte tiltak som risikoreduksjon, oppreservering for økt levealder og endrede forsikringstekniske forutsetninger igjennom 2015 har bidratt til at selskapet går inn i 2016 uten å hente ny egenkapital. Målsettingen til konsernet er en solvensmargin etter det nye regelverket på 130 prosent inkludert bruk av overgangsregler. Solvensposisjonen for Storebrand Livsforsikring konsern ble ved utgangen av 4. kvartal beregnet til 174 prosent (uten overgangsregler er solvensmarginen estimert til 125 prosent). Storebrand benytter standardmodell for beregning av Solvens II. I 2015 er modellene som benyttes til å beregne Solvens II, oppdaterte for å reflektere gjeldende forretning og regelverk. Spesielt har en modellendring knyttet til den risikoreduserende evne til utsatt skatt gitt et positivt bidrag. Reduserte renter i Norge og en endring i rentekurven påvirker Solvens II marginen negativt. Det kan komme endringer i regelverket, metoder og tolkninger som kan påvirke Solvens II marginen fremover.

NOK mill.	2011	2012	2013	2014	2015
Egenkapital	15 031	15 385	16 467	19 312	22 390
Ansvarlig lånkapital	6 630	6 468	6 632	7 117	7 333
Risikoutjevningsfond	469	640	776	829	142
Kursreguleringsfond		1 027	3 823	5 814	4 520
Tilleggsavsetning (TA)	5 442	5 746	4 458	5 118	5 160
Villkorad återbäring (VÅ)	10 038	11 264	14 167	11 281	9 336
Oververdi obligasjoner til amortisert kost	1 757	5 225	5 160	13 364	10 581
Opptjent resultat	742	1 105	2 619	1 830	1 549
Sum	**40 109**	**46 860**	**54 102**	**64 664**	**61 011**

Soliditetskapitalen ble redusert med 3,7 milliarder kroner i 2015. Villkorad återbäring er redusert med 1,9 milliarder kroner blant annet på grunn av endret diskonteringsrente på forsikringsforpliktelsene i SPP. Tilleggsavsetningene utgjorde 5,2 milliarder kroner ved utgangen av året, tilnærmet uendret for året. Tilleggsavsetningene er redusert ved overgang til fripoliser med investeringsvalg men økt som følge av disponering av årets resultat. Oververdi på obligasjoner som vurderes til amortisert kost er redusert på grunn av rentenedgang med 2,8 milliarder kroner i år, og utgjør 10,6 milliarder kroner per 31.desember. Oververdi på obligasjoner til amortisert kost er ikke innregnet i regnskapet. Samlede avsetninger for langt liv per 31.desember 2015 utgjør 5,8 milliarder kroner og er ikke inkludert i soliditetskapitalen.

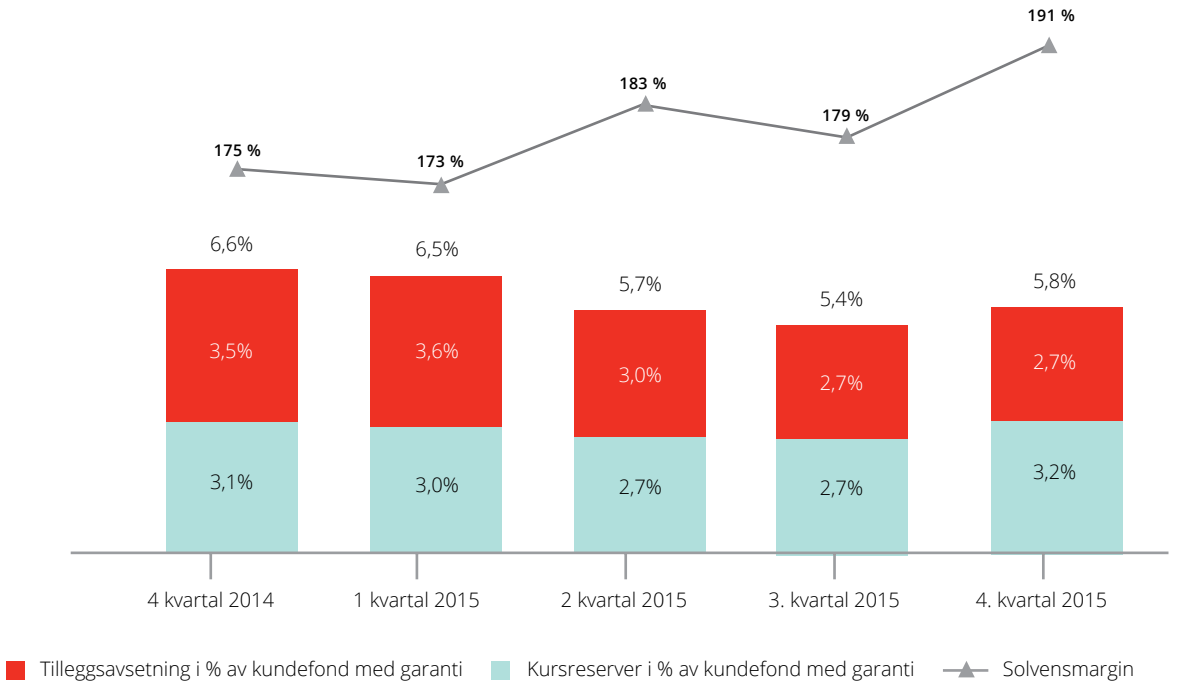

Solvensmarginen (solvens I) for Storebrand Livsforsikring Konsern er økt fra 175 prosent til 191 prosent ved utgangen av året. Solvensmarginen er positivt påvirket av blant annet årets resultat og endret diskonteringsrente for beregning av forsikringsforpliktelser i SPP.

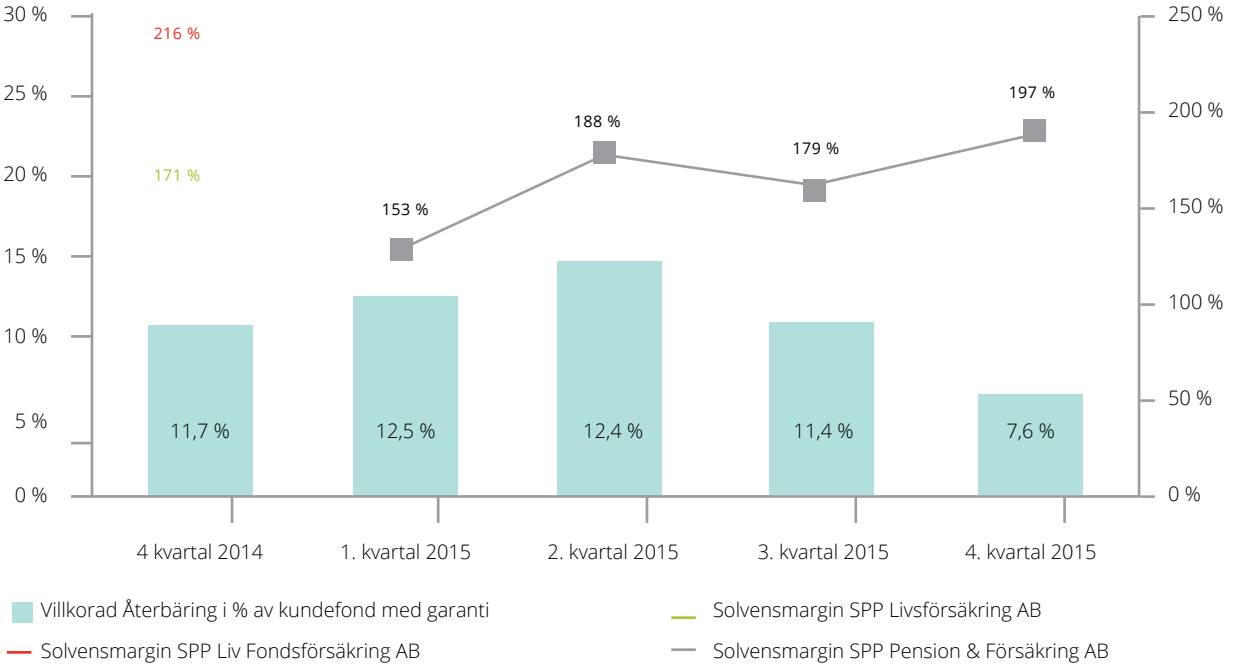

Solvensmarginen i SPP Pension & Försäkring AB var 197 prosent ved utgangen av året. Økningen skyldes hovedsakelig skifte av rentekurve i den svenske virksomheten. Konsernbidrag i fjerde kvartal på SEK 0,2 milliarder kroner har bidratt til reduksjon i solvensen.

RISIKO
Storebrand Livsforsikrings virksomhet er å ta og håndtere ulike risikoer på en bevisst, kontrollert og ansvarsfull måte, både for kundenes og eiernes regning.

For forsikrings- og pensjonsprodukter tar Storebrand Livsforsikring betalt fra bedrifter og enkeltpersoner for å overta risikoen for at ulike forsikringstilfeller inntreffer. For pensjonsprodukter er det nødvendig å ta finansmarkedsrisiko for å skape avkastning på innbetalte pensjonsmidler. I alle deler av virksomheten oppstår operasjonell risiko fra feil som kan påføre kunder tap og/eller kostnader for Storebrand.

Risikohåndtering handler om å se både de positive og negative sidene av risiko. Risikotakingen skal bidra til at Storebrand Livsforsikring når sine strategiske og forretningsmessige mål, herunder at kunder får en konkurransedyktig avkastning på deres pensjonsmidler og at Storebrand Livsforsikring får tilstrekkelig betalt for risikoen i forhold til definerte avkastningskrav.

Som konsesjonsbelagt virksomhet er Storebrand Livsforsikring underlagt tilsyn fra Finanstilsynet. Risikohåndteringen skal tilfredsstille formelle krav som følger av lovgivning og annen regulering. Nivået på risikotakingen skal være innenfor regulatoriske krav og andre behov fra f.eks. kunder, aksjonærer, långivere eller ratingselskaper. Uønskede hendelser skal begrenses.

Fra 1. januar 2016 er konsernet og gruppens forsikringsselskaper underlagt Solvens II-regelverket som utvider og formaliserer kravene til risikohåndtering. I Norge er regelverket nedfelt i Finansforetaksloven og Solvens II-forskriften.

Størstedelen av Storebrands risiko kommer fra forpliktelser knyttet til produktene. Storebrand Livsforsikrings resultat og risiko følges opp og rapporteres som fire områder med svært ulike resultat- og risikodrivere: Sparing, Forsikring, Garantert Pensjon og Øvrig.

SPARING
Sparing består av fondsforsikringsproduktene i Storebrand Livsforsikring.

For fondsforsikring har kunden den finansielle markedsrisikoen. Utbetalingene er i hovedsak tidsbegrenset, slik at Storebrand har lav risiko fra økt levealder.

For Storebrand er risikoen for fondsforsikring i hovedsak knyttet til at framtidige inntekter og kostnader endres. Det blir derfor en indirekte markedsrisiko, fordi negativ investeringsavkastning vil redusere framtidige inntekter, uten tilsvarende reduksjon i kostnader. Inntektene reduseres også dersom kunder velger å flytte. Markedsrisiko, spesielt aksjerisiko, og avgangsrisiko er derfor de største risikoene for fondsforsikring. Det er også risiko knyttet til at kostnadene kan øke.

FORSIKRING
Forsikring består av risikoprodukter. Prisen kan vanligvis endres på årlig basis hvis det skjer endringer i risikobildet.

Den største risikoen er uførhetsrisiko. Storebrand har risiko knyttet til at det blir flere uføretilfeller enn antatt og/eller at færre uføre blir arbeidsføre igjen (reaktivering). Omleggingen av uføredekning i Folketrygden i Norge fra 1.1.2016, vil for mange gi bedre dekning fra Folketrygden ved nye uføretilfeller. Det vil dermed, alt annet like, redusere omfanget av Storebrands uførhetsrisiko framover. Storebrand tilbyr også dekninger som gir utbetaling ved død, men Storebrands risiko fra dette er svært begrenset. Storebrands uføredekninger kan i hovedsak prises om på årlig basis.

GARANTERT PENSJON
Garantert pensjon omfatter spare– og pensjonsprodukter med rentegaranti i Norge og Sverige. De største risikoene er finansmarkedsrisiko og levetidsrisiko.

Det er felles for produktene at Storebrand Livsforsikring garanterer for en minimum avkastning. I Norge må avkastningen være over garanti hvert enkelt år, mens det i Sverige i større grad er tilstrekkelig å oppnå garantert avkastning som et gjennomsnitt. I Sverige har nye premier 0,5 prosent garanti, mens eksisterende reserver har opp til 5,2 prosent garanti. I Norge tas nye premier inn med 2,0 prosent og oppregulering

av pensjon skjer med 0,5 prosent garanti. Eksisterende bestand har i hovedsak garantinivåer mellom 3 og 4 prosent. Over tid vil nye premier og eventuell oppregulering bidra til at gjennomsnittlig garantinivå faller.

Det er innført ny levetidstariff i Norge for ytelsespensjon og fripoliser fra 2014. For eksisterende reserve har Finanstilsynet godkjent 7 års opptrappingsplan, og kundeavkastning utover garanti kan bidra til oppreservering. I opptrappingsperioden gir det en risikoøkning som kan sammenlignes med å øke garantirenten. Storebrands bidrag må være minimum 20 prosent av samlet oppreservering.

For å oppnå tilstrekkelig avkastning fra kundeporteføljene til å dekke garanti, oppreservering og eventuell oppskriving av pensjon, er det nødvendig å ta investeringsrisiko (markedsrisiko). Det skjer i hovedsak ved å investere i aksjer, eiendom og selskapsobligasjoner. Gjennom 2015 er aksjeandelen redusert, mens investeringer i selskapsobligasjoner har økt.

Renterisiko er i en spesiell stilling fordi renteendringer også påvirker verdien av forsikringsforpliktelsen under Solvens II. Siden pensjonsutbetalingene kan ligge svært langt frem i tid, har forsikringsforpliktelsen stor rentefølsomhet og det skal ideelt sett balanseres med tilsvarende rentefølsomhet i investeringene. Det er ikke mulig å lukke renterisikoen i Norge, men regnskapsføring til amortisert kost gjør det mulig å redusere risikoen for solvensposisjonen uten at det slår ut i økt risiko fra den årlige garantien. I Sverige er det bedre samsvar mellom rentefølsomheten for eiendeler og forpliktelser.

For 2015 har avkastningen i de garanterte kundeporteføljene vært positiv. I Norge har avkastningen vært tilstrekkelig til å dekke garanti pluss forventet bidrag til oppreservering. Gjennom 2015 har rentenivået falt, spesielt i den korte enden av rentekurven. I Sverige er pengemarkedsrenten negativ. Norges Bank har signalisert at renten vil bli holdt lav i flere år fremover. Fallende rente øker Storebrands risiko fordi det reduserer sannsynligheten for å få en avkastning høyere enn garanti. I Norge dempes effekten de nærmeste årene av at en stor andel av investeringene er obligasjoner holdt til amortisert kost som vil nyte godt av papirer kjøpt inn på høyere rentenivåer enn dagens.

Endringer i tjenestepensjonsordninger i Norge vil over tid redusere risikoen for lave renter ettersom ytelsesbaserte ordninger erstattes av innskuddspensjon eller hybridordninger uten garantert avkastning utover null prosent. Markedsendringen har mest effekt for nye innskudd, mens eksisterende reserve vil videreføres som fripoliser.

Fripoliser har spesielt høy risiko i et lavrentescenario fordi det er svært begrensende muligheter til å endre pris eller vilkår. Fripoliseporteføljen vil øke de nærmeste årene ettersom bedriftene lukker ytelsesordninger. Høsten 2014 ble det åpnet for at kunder kan velge å konvertere fripolisen til fripolise med investeringsvalg (FMI). Storebrand har tilbudt produktet fra oktober 2014 og fram til utgangen av 2015 er om lag 5 milliarder konvertert. Det er en forutsetning at fripolisen er fullt oppreservert ved overgangen, og eventuell manglende oppreservering er dekket av Storebrand. Ved overgang til FMI går risikoen for finansmarkedsutviklingen over til kunden, men for mange kunder vil det gi høyere forventet avkastning og dermed større pensjonsutbetalinger. I rundt halvparten av den garanterte porteføljen i Sverige har kunden mulighet for å bytte til et produkt uten avkastningsgaranti.

Størstedelen av de garanterte pensjonsavtalene har livslang utbetaling. Det gir økte utbetalinger hvis levetiden øker mer enn forventet. Risikoen reduseres ved at det benyttes dynamiske tariffer som inkluderer en trend for økt livslengde.

ØVRIG

Øvrig omfatter selskapsporteføljene og mindre datterselskap i Storebrand. Livsforsikring og SPP. I tillegg inngår virksomheten i BenCo.

Selskapsporteføljene er investert med lav risiko, i hovedsak i korte rentebærende papirer med høy kredittverdighet. BenCos virksomhet er hovedsakelig i langsiktig avgang.

REGULATORISKE ENDRINGER

REGELVERK I ENDRING

Regelverk som fastsettes av myndighetene har stor betydning for Storebrand. Solvens II innføres 1. januar 2016, etter at lovregler som implementerer EU-direktivene i norsk rett er vedtatt av Stortinget og Finansdepartementet har avklart hvordan overgangsreglene skal anvendes. Spørsmål knyttet til pensjon er også satt på dagsorden av partene i arbeidslivet gjennom egne pensjonsutredninger. Forslag som fremmes i denne prosessen kan få betydning for tjenestepensjonsmarkedet fremover.

EUROPEISK REGELVERK

Solvens II

Norske myndigheter har gjennomført Omnibus II-direktivet som åpner for både permanente tiltak og overgangsregler i norsk rett. Selskapene kan benytte et påslag på rentekurven som brukes til å diskontere forsikringsforpliktelsene (Volatility Adjustment). Det er også gitt en overgangsperiode på 16 år når det gjelder verdsetting av forsikrings-forpliktelsene. Dette innebærer at økningen i forsikringsforpliktelsene som følger av Solvens II fases inn lineært over en periode på inntil 16 år. Forskriften åpner for at selskapene kan få bruke overgangsordningen bare på enkeltporteføljer (likeartede risikogrupper). Det er imidlertid også innført en "gulv-regel" som innebærer at Solvens II-avsetningene i overgangsperioden ikke kan bli lavere enn forsikringstekniske avsetninger etter forsikringsvirksomhetsloven.

REGELVERK OM INFORMASJON OG RÅDGIVNING

Nytt EU-regelverk vil i løpet av de neste årene styrke forbrukerbeskyttelsen gjennom økte krav til informasjon og uavhengig rådgivning. Dette gjelder direktivene MIFID II (salg – og rådgivning av fonds og bankprodukter), PRIIPs (produktinformasjon om sammensatte spareprodukter) og IDD (produktinformasjon, samt salg – og rådgivning av forsikringsprodukter). Det nye regelverket ventes og tre i kraft i perioden 2017 til 2018. Finansdepartementet har satt ned et utvalg som skal foreslå gjennomføringen av MIFID II i norsk rett. Utvalget har frist til 24. juni 2016 for å levere sin utredning. Arbeidet med gjennomføringen av PRIIPs og IDD i norsk rett er ennå ikke igangsatt.

NORSK REGELVERK

Skatteregler for forsikringsselskaper

Finansdepartementet har satt i gang en prosess for å vurdere skattereglene for forsikringsselskaper. Et forslag om å endre skattereglene for forsikringsselskaper slik at de skattemessige følger Solvens II-kravene til forsikringstekniske avsetninger ble sendt på høring våren 2015. Forslaget ble i høringsrunden kritisert for å være mangelfullt utredet. Finansdepartementet konkluderte derfor med at man ikke ville gjennomføre endringer for 2016, men arbeide videre med en helhetlig gjennomgang av skattereglene for forsikringsselskap. Eventuelle endringer vil tidligst gjelde fra og med inntektsåret 2017.

Merverdiavgift på finansielle tjenester

Regjeringen foreslo i skattereformen som ble lagt frem i forbindelse med statsbudsjettet for 2016 å følge opp Scheel-utvalgets forslag om å innføre merverdiavgift på finansielle tjenester. Dette er beregnet å gi et proveny for staten på 3,5 milliarder kroner og vil slik bidra til å finansiere lettelsene i selskaps- og personbeskatning som ligger i reformen.
Regjeringen vil arbeide videre med:

- Merverdiavgift på gebyrbaserte tjenester.
- Livsforsikring: Det vurderes som mer krevende å innføre merverdiavgift på livsforsikring. Det vises til at ingen andre land har inkludert livsforsikring i MVA-systemet. Det vises til at de i det videre arbeidet må etableres et skille mellom skadeforsikring som skal være avgiftsbelagt, og andre typer forsikring, bl. a. livsforsikring som ikke inkluderes i avgiftsplikten.
- Avgift på margininntekter, f. eks. rentemarginer.

Regjeringen tar sikte på å fremme et forslag for Stortinget tidligst i forbindelse med 2017-budsjettet. Det fremheves imidlertid at det gjenstår et betydelig arbeid før et forslag kan sendes på høring og fremmes for Stortinget.

Uførepensjon i private tjenestepensjonsordninger

Stortinget har vedtatt nye regler for uførepensjon i tjenestepensjonsordninger i privat sektor. Reglene trer i kraft 1. januar 2016 med ett års overgangsordning.

Det nye uføreproduktet gir rett til uførepensjon uavhengig av opptjening etter tjenestetid, i motsetning til dagens regelverk. Ved fratreden og opphør vil retten til fripolise med uførepensjonsrettigheter bortfalle, med mindre dette er avtalt.

Folketrygdens uføretrygd utgjør 66 prosent av inntekt opp til 6 G. Finansdepartementet foreslår at bedriftsbetalt uførepensjon i tillegg kan utgjøre opptil 3 prosent av lønnsinntekt opp til 12 G, med mulighet for et kronetillegg på inntil 0,25 G. Foretaket kan også forsikre opp til 66 prosent av inntekt mellom 6 og 12 G, hvor folketrygden ikke gir dekning. Det er som i folketrygden lagt opp til avkortning dersom den uføre har arbeidsinntekt over 0,4 G. I tillegg legges det opp til at tidligere opptjente rettigheter, både fra offentlig og privat sektor, skal samordnes med den nye uførepensjonen.

Partene utreder tjenestepensjon
Norsk Industri (NHO) og Fellesforbundet (LO) ble i lønnsoppgjøret 2014 enige om å utrede enkelte forhold knyttet til tjenestepensjon. Virke og Handel og Kontor (også LO) ble enige om et identisk utredningsmandat. Basert på lov om innskuddspensjon skulle partene utrede blant annet arbeidstakers medbestemmelsesrett over plassering og forvaltning av pensjonsmidlene, ivaretakelse av pensjonsopptjening ved jobbskifte og arbeidstakers mulighet på individuelt grunnlag til å betale inn til egen pensjon.

Fellesforbundet (LO) og Norsk Industri (NHO) har blitt enig om en felles uttalelse hvor de foreslår at det etableres individuelle pensjonskonti hvor arbeidstaker gis rett til selv å velge leverandør og forvaltning. De foreslår også at arbeidstaker selv skal kunne spare differansen mellom bedriftens sparenivå og tillatte maksimalsatser. Handel og Kontor (LO) og Virke er ikke blitt enig og opprettholder sine posisjoner for og imot tariffesting av tjenestepensjon. Utredningene kan danne grunnlag for tariffoppgjøret 2016.

Offentlig tjenestepensjon
Arbeids – og sosialdepartementet offentliggjorde 18. desember 2015 en rapport med forslag til mulige modeller for ny tjenestepensjon i offentlig sektor. Målsettingen er å få en overgang til tjenestepensjonsordninger i offentlig sektor som bygger på pensjonsreformens prinsipper om alleårsopptjening, fleksibelt uttak og levealdersjustering. Forslaget er en livsvarig netto-ordning, uten samordning med folketrygdens alderspensjon, med kjønnsnøytrale premier. Rapporten har i liten grad foreslått regler for overgangsregler og mulighet for førtidspensjonering (Offentlig APF).

Dette blir tema i kommende tarifforhandlinger i offentlig sektor, kanskje allerede i 2016.

SVENSK REGELVERK
Provisjonsforbudet
Det er i SOU 2015:2 Verdipapirmarkedsutredningen om gjennomføring av MiFID II i svensk rett foreslått et omfattende forbud mot å ta imot betaling/provisjon fra andre enn forbrukeren ved rådgivning ved investering og porteføljeforvaltning. Dette er begrunnet med at dersom andre enn forbrukeren har betalt for tjenesten kan det stilles i tvil om rådgivningen er uavhengig og til beste for forbrukeren. Finansinspeksjonen har i sin rapport av 3. februar 2016 "Et nödvändig steg for et bättre sparande" foreslått et totalforbud mot alle typer provisjoner. Det er ventet at det fremmes et lovforslag for Riksdagen i løpet av 2016.

Skatt på tjenestepensjon
I utredningen SOU 2015:68 "Tjenestepension –Tryggandelagen og Skattereglerna" foreslås det å endre og modernisere enkelte regler knyttet om skattlegging, flytting, sammenslåing og utbetaling av pensjon. Utredningen drøfter også beskatning av livsforsikringsselskaper og om beskatningen bør vris fra en mer sjablongmessig avkastningsskatt til ordinær beskatning av overskudd. Det foreslås imidlertid at beskatning av livsforsikringsselskaper bør utredes videre i en egen utredning.

Høringen er nylig avsluttet og reglene er foreslått og tre i kraft fra 1. januar 2017. Det er ikke klart når myndighetene vil komme tilbake med den varslede utredningen om livsforsikringsselskapers beskatning.

BÆREKRAFT

Storebrandkonsernet har arbeidet systematisk og målrettet med bærekraft i nærmere 20 år. Bærekraftsarbeidet hadde sitt utspring i kapitalforvaltningen, der bærekraft i dag er en grunnpilar i Storebrands investeringsstrategi. Bærekraft er ett av Storebrands seks kundeløfter og ett av konsernets tre hovedbudskap. I løpet av 2015 har Storebrand ytterligere styrket denne satsingen.

Strategisk satsing
Som en av Nordens ledende pensjonsleverandører har Storebrand et langsiktig perspektiv på bærekraft. Storebrand mener at satsing på bærekraft i pensjonsporteføljene gir god avkastning for kundene og god lønnsomhet for konsernet.

Storebrand har en historie som strekker seg 248 år tilbake i tid. Storebrand grunnla forsikringsindustrien i Norge etter den store bybrannen i 1767. Siden da har Storebrand arbeidet for å imøtekomme og løse samfunnsutfordringer frem til i dag hvor vi er markedsleder innenfor bærekraftige investeringer. I dag kan hver enkelt kunde velge bærekraftsnivå på sine investeringer og pensjonsporteføljene styres aktivt mot høyere bærekraftsnivå ved interne analyser.

I 2015 skrev Storebrand under på to globale FN initiativ før klima toppmøtet i Paris. Initiativene Montreal Pledge og Portfolio Decarbonization Coalition. Formålet er å måle og revidere Co2 fotavtrykk fra våre investeringer og å senke fotavtrykket. Andre halvår 2015 reduserte Storebrand sitt beregnende Co2 fotavtrykk fra aksjeinvesteringer med ca 350 000 tonn.

Storebrand økte sine investeringer i de selskaper som bidrar til å skape en verdi til en bærekraftig økonomi gjennom å flytte store deler av aksjeinvesteringene i den garanterte porteføljen til "ESG enhanced". På den måte unngår vi investeringer i selskaper med store bærekraftsrisiki i tillegg til å øke andelen i selskap med høyere bærekraftsrating. Storebrand senket kulldioksidavtrykket i porteføljen "ESG Enhanced" til 2,0 kg Co2e/100 NOK, til sammenlikning med MSCI World som har 2,6k Co2e/100 NOK per 3. kvartal 2015.

I 2016 kommer Storebrand til å videreutvikle sitt arbeid, og sin grunnleggende strategi for bærekraft, retningslinjer for bærekraft og scorecard for bærekraft for å redusere miljø og klimafotavtrykk og øke bærekrafts nytten.

Grunnprinsipper
Storebrand baserer sitt arbeid med bærekraft og bærekraftige investeringer i globale standarder for miljø- og menneskerettigheter. For eksempel FNs prinsipper for ansvarsfull forretningsdrift, Global Compact. Disse prinsippene fungerer som et fundament for våre retningslinjer innenfor bærekraft. Vi støtter også FNs konvensjoner for menneskerettigheter, FNs miljøkonvensjoner, ILOs kjernekonvensjoner, FNs konvensjon mot korrupsjon og FNs retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter. Vi har også signert FNs prinsipper for ansvarlige investeringer (UNPRI) og FNs prinsipper for bærekraftig forsikring (PSI).

En bærekraftig utvikling kjennetegnes ved at den tilfredsstiller dagens generasjoners behov, uten at det går på bekostning av framtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine behov. Bærekraft for Storebrand handler både om forretningsmessig langsiktighet og trygghet for kunden. Som leverandør av pensjonssparing er det helt sentralt at vi har evne til å tenke langsiktig og skape avkastning for kunden, uten at det går på bekostning av den verden som kunden går av med pensjon i.

Storebrand unytter også mulighetene til å skape bedre forretning i en bærekraftig økonomi gjennom egne bærekraftige investeringer og ved å analysere globale trender som befolkningsvekst og ressursknapphet, vekst i framvoksende økonomier og etterspørsel etter bærekraftige produkter, vil i økende grad påvirke næringslivet framover.

DIALOG MED INTERESSENTER
Vi påvirker samfunnet rundt oss og samfunnet påvirker oss. Bærekraftsarbeidet hviler på en tett dialog med sentrale samfunnsinteressenter. Hvert år arrangerer vi en interessentdialog der vi svarer på spørsmål og får innspill på hva som forventes av oss og vårt bærekraftsarbeid. I 2015 handlet dialogen om hvilken informasjon viktige interessenter ønsker å få om investeringer og sparing. Interessentdialogen ble gjennomført under Arendalsuken hvor Storebrand var til stede for første gang. I tillegg var Storebrand som vanlig representert i Almedalsveckan i Sverige.

Vi ønsker å være tilgjengelige og åpne for alle og har gjennom året truffet mange studenter fra videregående skole, bidratt til en rekke skoleoppgaver ved både norske, svenske og internasjonale universitet samt bidratt i forskning. Vi er engasjerte i sentrale organisasjoner innenfor bærekraft, slik som UNEP FI, Norsif, Swesif og det svenske investeringssamarbeidet "Hållbart Värdeskapande". I tillegg er Storebrand medlem av Swedish Leadership for Sustainable Development (SLSD) sammen med over 20 av Sveriges største børsnoterte selskaper. Nettverket er koordinert av SIDA og har som mål å utvikle spesifikke prosjekter og modeller for arbeid med bærekraftig utvikling. Den mest sentrale kanalen for dialog med omverden er sosiale medier. Både Twitter og Facebook er viktige kanaler for å få innspill fra relevante miljøer, samt å være tilgjengelig for dialog og spørsmål.

Konsernet stiller høye krav til de selskapene vi investerer i, og vi stiller de samme kravene til oss selv og våre leverandører. En forutsetning for å kunne stille høye og relevante krav er kunnskap om hvilke bærekraftsområder som er viktigst for Storebrand. I 2014 utførte Storebrand en vesentlighetsanalyse der hensikten var å få et bilde av hvilke temaer som er materielle for Storebrand. Analysen avdekket vesentlighetene; bransjemistro, klimaomstilling, korrupsjon og økonomisk kriminalitet samt overutnyttelse av naturressurser. Interessentdialogen i 2015 bekrefter viktigheten av bærekrafts-strategien og satsingen på å beregne og revidere klimafotavtrykk av investeringer. Ytterligere informasjon om vesentlighetsanalysen finnes på www.storebrand.no under vårt bærekraftsarbeid.

STOREBRANDS EGET MILJØ - OG KLIMAFOTAVTRYKK

Alle enheter i konsernet har som oppdrag å minimere det miljømessige fotavtrykket ved å ha fokus på bruken av ressurser. De utslippene vi likevel har, gjennom reiser og energibruk, kompenseres gjennom kjøp av verifiserte klimakvoter innenfor rammene av REDD og Verified Carbon Standard. Storebrand samarbeider med Wildlife Works om kjøp av klimakvoter fra Kasigau Wildlife Corridor i Kenya, et truet skogsområde av høy biologisk viktighet.

Ved å stille tydelige krav om bærekraft i valg av leverandører, bidrar Storebrand til fler og mer bærekraftige produkter. Selskaper som er utelukket på investeringssiden blir også automatisk diskvalifisert som leverandører til konsernet. I anskaffelsesprosesser har Storebrand i 2015 hatt flere samtaler om bærekraft med aktuelle leverandører, der vi har uttrykt tydelige forventninger om forbedringspotensial.

STYRING OG ORGANISERING AV BÆREKRAFTSARBEIDET

Bærekraftsarbeidet i Storebrand styres av retningslinjer for bærekraft og følges opp gjennom scorecard for bærekraft.

Scorecard for bærekraft er en samling av mål som speiler våre bærekraftsambisjoner overfor kunder, eiere, medarbeidere, leverandører og samarbeidspartnere. Scorecard for bærekraft inneholder mål som styrer vårt arbeid innenfor miljø, samfunn og økonomi på to- og femårig basis. Mål og utvikling av Scorecard for bærekraft er en del av vår årsrapport. Samtlige mål i Scorecard for bærekraft har en ansvarlig konserndirektør og progresjonen følges hvert kvartal opp i konsernledelsen. Scorecard for bærekraft fastsettes av Storebrand ASAs styre.

Tidlig i 2015 reviderte Storebrand sitt Scorecard for bærekraft til å omfatte sentrale produkter for Storebrand i Sverige og Norge. Målet er å øke bærekraftsnivået på ulike former for investeringer. Storebrands påvirkningskraft er størst gjennom investeringer av pensjonsmidler i andre selskaper.

Storebrand har også etiske regler som er et viktig verktøy i hverdagen, og hvert år følges de opp med opplæring og målinger. Ledergrupper på alle nivå i konsernet diskuterer etiske dilemmaer og går gjennom regelverket minst en gang i året. Konsernets regler vedrørende anti-korrupsjon, varsling og arbeid mot interne misligheter inngår i det etiske regelverket og gjelder alle ansatte og konsulenter som arbeider for Storebrand. Det er etablert en varslingskanal som går direkte til en ekstern samarbeidspartner dersom ansatte ønsker å varsle anonymt. Informasjon om varslingsrutinene er tilgjengelig for alle ansatte på konsernets intranett.

HR-avdelingen har ansvaret for at konsernets ansatte kjenner og er bevisst hva de etiske reglene betyr i medarbeidernes daglige arbeid. Dette gjøres gjennom tiltak som e-læring, dilemmatrening, gruppearbeid samt spørsmål og svar-tjeneste på intranettet. HR-direktøren har det overordnede ansvaret for det etiske regelverket.

RAPPORTERING OG TRANSPARENS

I 2015 har konsernet gjennomført flere tiltak for å øke transparens og rapportering til interessenter og kunder på bærekraft. I tillegg til eksisterende rapportering så tilgjengelig gjorde Storebrand i 2015 hvilke selskaper som er utelukket fra våre investeringer på bakgrunn av vår bærekraftsanalyse og Storebrands standard for bærekraftige investeringer.

Konsernet har siden 1995 utgitt miljørapporter og siden 1999 bærekraftrapporter basert på den tredelte bunnlinjen (økonomi, sosialt ansvar og miljø). Siden 2008 har bærekraftrapporteringen vært integrert i årsrapporten og revidert av en uavhengig part. Storebrand følger Global Reporting Initiative (GRI G4 guidelines) sine retningslinjer for rapportering. Scorecard for bærekraft, på lik linje med ytterligere rapportering som materialitetsanalyse og informasjon om gjeldende bærekraft inngår i årsrapporten for Storebrand og er tilgjengelig på våre hjemmesider (www.storebrand.no). I 2015 påstartet Storebrand et arbeid med å utvikle rapporter på kulldioxidfotavtrykk på konsernets investeringer. Kvartalsvis rapportering ble implementert fra 3. kvartal 2015.

Vi ønsker å være transparente og rapporterer hvert år til en rekke bærekraftsindekser, bl.a. Carbon Disclosure Project, Dow Jones Sustainability Index (DJSI), Vigeo, og Sustainalytics. I 2015 var Storebrand ett av 16 selskaper i verden som har fått plass på DJSI siden oppstarten og i 16 år på rad.

På Corporate Knights Inc. sin liste over de 100 mest bærekraftige selskapene i verden, kommer Storebrand på 24. plass og er med dette rangert som et av verdens mest bærekraftige forsikringsselskap.

Vårt hovedkontor i Oslo er miljøsertifisert via Miljøfyrtårnet, og SPPs nye hovedkontor i Stockholm ble i 2014 sertifisert til gullnivå på Svenska Miljöbyggnad og til Excellent nivå på BREAAM.

BÆREKRAFT I PRODUKTER OG TJENESTER
Storebrand øker kontinuerlig bærekraftsnivået i våre produkter og tjenester.

Bærekraftige investeringer
Storebrand har betydelig påvirkningskraft gjennom sine investeringer i tusenvis av selskaper i alle sektorer og verdensdeler. Vi mener at bærekraft handler om å investere i de selskapene som er posisjonert for de store mulighetene som ligger i overgangen til en grønn økonomi. Vårt bærekraft-team analyserer kontinuerlig 2 400 selskaper og gir dem en bærekraftrating fra 0-100. Ratingen er tilgjengelig for forvalterne, og brukes til å beregne bærekraftnivå for både interne og eksterne fond.

Ratingen er tilgjengelig på fondstorget i Norge og Sverige som et hjelpemiddel til våre kunder for å kunne velge bærekraftige fond.

Storebrandstandarden, markedets strengeste minstekrav, gjelder alle Storebrands egenforvaltede midler. Kravene gjelder både aksjer og obligasjoner i Norge, Sverige og internasjonalt. Standarden innebærer at vi utelukker enkelte selskaper som bryter med internasjonale normer og konvensjoner eller som er blant de 10 prosent dårligste selskapene i høyrisikoindustrier.

I 2015 intensiverte vi arbeidet for å redusere vår eksponering mot selskaper som forsaker store klimaskader og økte andelen investeringer i selskaper med høyere bærekraftsrating. Storebrand økte bærekraftscoren i aksjeinvesteringer i den garanterte porteføljen til 68 prosent og reduserte karbondioksidfotavtrykket med 2,0 kg Co2e/100 NOK. Ved utgangen av 2015 var 70 selskaper utelukket på basis av klimakriterier.

Følgende områder er dekket av Storebrandstandarden:
- Menneskerettigheter, arbeidstakeres rettigheter og folkerett
- Korrupsjon og økonomisk kriminalitet
- Alvorlig klima- og miljøskade
- Kontroversielle våpen: Landminer, klasevåpen og atomvåpen
- Tobakk
- Vi utelukker også de selskapene som presterer dårligst på bærekraft og klimatiltak i høyrisikoindustrier.
- Per 31. desember 2015 er 180 selskaper utelukket fra investeringer.

Aktivt eierskap utøves for å påvirke selskaper i bærekraftig retning og for å ta tak i utfordringer relatert til globale bærekraftstrender. Påvirkning av selskaper i vår portefølje skjer både gjennom direkte kontakt og samarbeid med våre eksterne forvaltere og gjennom UNPRI.

Bærekraftig forsikring
Forsikring er med på å skape et bærekraftig samfunn ved at kundene gis økonomisk trygghet når uhellet er ute. Forsikring arbeider med bærekraft langs to dimensjoner: Gjennom fordelaktig prising når kundene viser bærekraftig adferd og ved å utvikle produkter og konsepter som skal forebygge skade, uførhet og helseproblemer. Storebrand følger med på om våre bedriftskunder driver sin virksomhet ut fra samfunnsansvarlig forretningsdrift. For eksempel vil foretak som arbeider godt med helse, miljø og sikkerhet bli premiert i form av lavere pris på personalforsikringer. På denne måten ønsker vi å stimulere til bærekraft i våre kunders virksomhet.

Storebrand ønsker spesielt å fokusere på forebygging av skade, uførhet og helseproblemer. Forsikringskonsepter som aktivt hjelper ansatte som blir syke til å komme raskt tilbake i arbeid og dermed redusere risikoen for varig uførhet, er positivt for både individet, samfunnet og forsikringsselskapet. Et viktig virkemiddel her er helseforsikring, hvor vi kan komme i dialog med den ansatte og iverksette et behandlingsløp som bringer den ansatte raskt tilbake i arbeid.

Forsikring skal styrke kundekommunikasjonen og synliggjøre det arbeidet som gjøres i dag, når det gjelder forebygging av skade og i produktutviklingen. Vi vil vise kunden hvilke muligheter de har til å velge samfunnsansvarlige alternativer også innenfor forsikring. Dette vil vi gjøre ved å vektlegge hva kunder kan gjøre selv, både av små og store tiltak, for å bidra til et bærekraftig samfunn. Vårt mål er en mer bærekraftig adferd blant våre kunder, både for miljøet og innenfor sosiale og økonomiske forhold.

Storebrands retningslinjer for bærekraft
- Storebrands ambisjon er at vi gjennom våre produkter og tjenester skal bidra til å løse samfunnsproblemer og skape en bærekraftig utvikling, lokalt og globalt.
- Storebrand skal forene lønnsom forretningsdrift med sosiale, etiske og miljømessige mål og aktiviteter.
- Storebrand stiller krav til bærekraft, samfunnsansvar, miljøarbeid og etikk internt i konsernet og hos alle samarbeidspartnere og leverandører.
- Bærekraft skal gjennomsyre vår utvikling av nye finansielle produkter og tjenester og være fullt integrert i vår kapitalforvaltning.
- Storebrand har som mål å være ledende innenfor bærekraft i Norden og blant verdens fremste innenfor bærekraftige investeringer.
- Samtlige av Storebrandkonsernets egenforvaltede midler er underlagt Storebrandstandarden, en minstestandard for bærekraftige investeringer som er fastsatt av konsernledelsen.
- Storebrand skal integrere bærekrafthensyn i vår forsikringsvirksomhet, innenfor produktutvikling, kundebehandling og markedsføring.
- Storebrand skal sikre kontinuerlig redusert miljøbelastning fra egen virksomhet.
- Storebrand skal arbeide aktivt for å hindre at samfunnsskadelige aktiviteter og kriminelle handlinger finner sted i tilknytning til egen virksomhet.
- Storebrand skal ha en transparent styringsstruktur i henhold til nasjonale og internasjonale standarder for eierstyring og virksomhetsledelse.

PERSONAL OG ARBEIDSMILJØ

MANGFOLD
I likhet med samfunnet for øvrig har konsernet utviklet seg i retning av økt mangfold. Konsernet får i 2015 hele 85 poeng av 100 mulige i en intern spørreundersøkelse om konsernets arbeid med mangfold. Dette er opp fra 83 året før. I ambisjonen ligger systematisk arbeid og sammensetning av ansatte som skal avspeile samfunnet som helhet. Ved utgangen av året var det 1 555 ansatte i livkonsernet, mot 1 575 ved årets begynnelse. Gjennomsnittsalderen er uendret på 45 år og gjennomsnittsansienniteten er økt fra 8 til 10 år.

Ved utgangen av året var 42 prosent av lederne i Storebrand konsernet kvinner og 51 prosent av de ansatte er kvinner. I SPP er 52 prosent av lederne kvinner. Den positive utviklingen kommer som et resultat av et systematisk arbeid med å identifisere framtidens lederkandidater og fremme en jevn kjønnsfordeling. Det har vært jobbet målrettet med lederutvikling innenfor strategisk og operativ ledelse, kommunikasjon og endring. Målet er å sikre fremtidig kompetansebehov, for å videreutvikle Storebrand til å møte samfunnets og markedets endrede behov. Det er ikke avdekket vesentlige forskjeller i lønn som kan tilskrives kjønnsforskjell. For øvrig er dette noe selskapet vil følge opp og foreta jevnlige målinger på.

I 2015 er 43 prosent av styremedlemmene i Storebrand Livsforsikring AS kvinner, uendret fra året før. I konsernledelsen er andelen kvinner på 38 prosent, uendret i året. Selskapet tilstreber likebehandling og like muligheter i alle interne og eksterne rekrutterings- og utviklingsprosesser. Hovedkontoret er et universelt utformet bygg.

Årlig medarbeiderundersøkelse (MTI)
Storebrand konsernet gjennomfører hvert år en medarbeiderundersøkelse. Resultatene fra undersøkelsen viser gjennomgående høye tall der Storebrand scorer over snittet i bransjen. Konsernet ser en klar sammenheng mellom medarbeidernes engasjement og høy arbeidsglede som gir bedre kundeopplevelser og kundetilfredshet.

Tallet for arbeidsglede er stabilt fra 2014 til 2015. Arbeidsgiverens omdømme er også positiv og stabil og det er meget gode tall for lojalitet, trofasthet og dedikasjon blant Storebrands ansatte.

På spørsmål om de ansatte synes det er verdifullt at Storebrand-konsernet ønsker å være ledende innenfor bærekraft, er tendensen fortsatt positiv og med en økning fra 2014 til 2015. Resultatet viser at medarbeiderne har høy tillit til nærmeste leder og scorer høyt på samarbeid i organisasjonen. Konsernet har også gode resultater på medarbeidernes tilfredshet med jobbinnhold samt læring og utvikling.

Sykefravær
Sykefravær har gjennom mange år vært stabilt. Sykefraværet i Storebrand Livsforsikring var i 2015 på 3,5 prosent mot 3,6 prosent i 2014 og 3,7 prosent i 2013. SPP hadde et sykefravær på 3,1 prosent og Storebrand Baltic 1,6 prosent.

Storebrand Norge har vært en inkluderende arbeidslivsbedrift siden 2002, og konsernets ledere har gjennom årene opparbeidet gode rutiner knyttet til god oppfølging av ansatte ved sykdom. Alle ledere med norske ansatte må ta obligatoriske HMS-kurs der oppfølging av sykdom er en del av læringsløpet.

Storebrands helseklinikker på hovedkontoret i Norge hadde 2 526 behandlinger i 2015 og har i tillegg gitt treningsveiledning og arbeidsplassvurderinger til ansatte. De to helseklinikkene på Lysaker Park, samt en god helseforsikring for alle ansatte, er positive bidragsytere til Storebrands lave sykefravær.

Ansatte på hovedkontoret i Norge kan trene i spinningrom, styrkerom og egen idrettshall i arbeidstiden. 65 prosent av de ansatte i Norge er medlemmer av Storebrand Sport. I Sverige er alle ansatte medlemmer av SPP Fritid, hvor alle har tilgang til subsidierte bidrag til trening og "friskvård". I likhet med hovedkontoret i Norge har de tilgang til treningslokaler med ulike aktiviteter og tilrettelagt trening.

Det har ikke vært meldt om personskader, materielle skader eller ulykker i Storebrand-konsernet i 2015.

Etikk og tillit
Storebrand lever av tillit og arbeider systematisk med å etterleve en høy etisk standard. Vi skal ha orden i eget hus. Selskapet stiller krav om at konsernets medarbeidere skal ha en høy etisk standard. Konsernet har et felles etisk regelverk, som er tilgjengelig på intranettet på tre språk. På intranettet finner ansatte varslingsrutiner, brosjyrer, anonym postkasse, dilemmabank, spørsmål og svar-oversikter og presentasjoner slik at oppmerksomhet og refleksjon rundt temaet er høyt på alles agenda. Alle ledere må årlig bekrefte skriftlig at de har diskutert etikk og etiske dilemmaer, informasjonssikkerhet, økonomisk kriminalitet og HMS på avdelingsmøter.

Ansatte har tatt og tar selskapets e-læringskurs i etikk. I 2015 tok 252 ansatte kurset, og 311 kurset i antikorrupsjon. Totalt har 1 815 ansatte tatt dette etikk-kurset. Konsernet har i tillegg obligatoriske etikk-kurs for ledere, inkludert hvitvasking og korrupsjon. Det er gjennomført 10 slike kurs i 2015. Der øver ledere på dilemmaer hentet fra Storebrands hverdag. Selskapets autoriserte finansielle rådgivere gjennomgår et spesielt tilpasset opplæringsprogram. Det sendes også små e-læringsmoduler i etikk til alle ansatte løpende gjennom året.

Kompetanse
Høy kompetanse er en av Storebrand konsernets viktigste suksessfaktorer, og danner basis for fornyet vekst. I Storebrand er kompetanse ensbetydende med evnen hver enkelt ansatt har til å utføre og håndtere visse oppgaver og situasjoner. Denne evnen bygges opp av både kunnskap og erfaring, ferdigheter, motivasjon og personlighet. Storebrands kjernekompetanse skal være pensjon, bærekraftig sparing og kundeorientering.

I Storebrand skal alle ansatte ha mulighet til å utvikle seg i takt med selskapets behov. Selskapet har i 2015 hatt fokus på at den aller største og viktigste delen av kompetanseutviklingen skjer gjennom tilrettelegging for utvikling i det daglige arbeidet. Kompetanseutvikling skal skje ved at ansatte får utfordrende arbeidsoppgaver i sin stilling, og at de får mulighet til å utvikle seg for nye krav og oppgaver. Det skal skapes større bredde i ansattes yrkeskompetanse, som skal bidra til økt omstillingsevne og større omstillingsmuligheter for konsernet.

Selskapets visjon, kundeløfter og kjerneverdier utgjør hjertet av selskapskulturen. Sammen bidrar disse til å underbygge kundeorientering for både ledere og medarbeidere. Storebrand Akademiet er konsernets satsning på skreddersydde lederutviklingsprogrammer. Et nytt kull er startet opp i 2015 med 20 dyktige ledere. Kurset strekker seg over ett år.

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Storebrand Livsforsikrings systemer for internkontroll og risikostyring tilknyttet regnskapsprosessen følger Storebrandkonsernets retningslinjer. Ledelsen og styret i Storebrand ASA vurderer årlig prinsippene for eierstyring og selskapsledelse. Storebrand ASA etablerte prinsipper for eierstyring og selskapsledelse i 1998. Storebrand avlegger i samsvar med regnskapsloven § 3-3b og den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse (som senest ble revidert 30. oktober 2014) en redegjørelse for prinsipper og praksis for eierstyring og selskapsledelse. For en nærmere redegjørelse om Storebrands eierstyring og selskapsledelse samt om foretaksstyring etter regnskapsloven § 3-3b, vises til egen artikkel i årsrapporten til Storebrand Konsern.

Styrets arbeidsform reguleres i egen styreinstruks. Styret i Storebrand ASA har i tillegg etablert et overordnet "Styringsdokument for risikostyring og internkontroll i Storebrand 2014" samt en instruks for datterselskapsstyrer. Disse dokumentene beskriver hvordan retningslinjer, planer og strategier vedtatt av konsernstyret forventes å bli fulgt samt hvordan risikostyring og kontroll skal gjennomføres i konsernet. Styret i Storebrand ASA har tre rådgivende underutvalg, felles for Storebrand konsernet: Kompensasjonsutvalget, Revisjonsutvalget og Risikoutvalget.

Storebrand Livsforsikring har vedtektført at selskapet skal ha samme valgkomité som Storebrand ASA og følger således Storebrandkonsernets prosesser for oppnevning og utskiftning av styremedlemmer.

Storebrand Livsforsikring har ingen vedtektsbestemmelser og fullmakter som gir styret adgang til å beslutte at foretaket skal kjøpe tilbake eller utstede egne aksjer eller egenkapitalbevis.

I 2015 ble det avholdt 11 styremøter hvorav en var strategisamling.

AVVIKLING AV KONTROLLKOMITE OG REPRESENTANTSKAP
Kontrollkomite og representantskap er for Storebrand Livsforsikring med hjemmel i den nye finansforetaksloven avviklet med virkning fra 1. januar 2016.

ENDRING I STYRET OG LEDELSEN
Det har ikke vært endringer i styret eller ledelsen.

FREMTIDSUTSIKTER

REGULATORISKE ENDRINGER

Solvens II

Det nye europeiske soliditetsregelverket Solvens II trådte i kraft 1.januar 2016, og gjelder for alle forsikringsselskaper i EØS. Finanstilsynet har godkjent Storebrands søknad om å bruke overgangsregelen for forsikringstekniske avsetninger.

Nytt regelverk for uførepensjon

Reglene om uførepensjon for private tjenestepensjonsordninger tilpasset den nye folketrygden trådte i kraft 1. januar 2016. Det er gitt ett år for bedriftene til å tilpasse sine pensjonsplaner til den nye ordningen.

Privat tjenestepensjon

Fellesforbundet og Norsk Industri har med bakgrunn i et mandat fra tariffoppgjøret i 2014 utredet tjenestepensjon. Partene foreslår i en felles uttalelse 19. januar å innføre en ordning hvor arbeidstaker oppretter en individuell pensjonskonto som arbeidsgiver betaler inn til. Arbeidstaker vil dermed kunne samle sine pensjonsrettigheter fra innskuddsbaserte ordninger i en slik pensjonskonto, og står fritt til å velge leverandør. Partene forslår også at det bør gjøres lovendringer slik at arbeidstaker på individuell basis skal kunne spare differansen mellom tillatte maksimalsatser og arbeidsgivers innskuddsnivå.

Offentlig tjenestepensjon

I desember 2015 la Arbeids- og Sosialdepartementet frem et forslag til endringer i tjenestepensjon for offentlig sektor. Det foreslås en nettoordning med alleårsopptjening, kjønnsnøytrale premier og livsvarig utbetaling, som kan kombineres med arbeidsinntekt. Regjeringen skal drøfte forslaget med partene og videre prosess forventes å være avklart i løpet av kort tid.

RESULTATUTVIKLING

Storebrand er markedsleder innenfor salg av pensjonsløsninger til norske bedrifter. Storebrand oppnådde spesielt god vekst i salg av innskuddspensjon i 2015 og er nå klar markedsleder med en markedsandel på 34 prosent. Markedet for innskuddspensjon er i vekst og stadig flere bedrifter velger å øke sparingen til pensjon for de ansatte. Innskuddspensjonsordninger er den dominerende løsningen for pensjonssparing i Norge og veksten forventes å fortsette. Storebrand har også en sterk utfordrerrolle innenfor salg av pensjonsløsninger til svenske bedrifter med en markedsandel på 11 prosent.

Salg og rådgivning mot personkunder som sparer til pensjon i Storebrand er et viktig satsingsområde fremover.

Mange bedrifter velger å konvertere gamle ytelsesordninger til innskuddsordninger som medfører utstedelse av fripoliser som reduserer inntjeningen i konsernet. En del bedrifter velger å videreføre ytelsesordningene for eldre arbeidstakere og avviklingen av disse ordningene vil derfor skje gradvis over noe lengre tid. Storebrand er inne i en periode med styrking av reservene for økt forventet levealder innenfor ytelsesordningene og fripolisene og resultatet vil derfor belastes med minimum 20 prosent av kostnaden knyttet til reservestyrking. Storebrand belastet resultatene i 2015 med resten av det estimerte direkte egenkapitalbidraget for reservestyrkingen. Det endelige beløpet vil blant annet avhenge av risikoresultater og avkastning i kundeporteføljene. Reservering for økt levealder er beskrevet nærmere innledningsvis og i note 3. Utviklingen i uførhet og levealder er sentrale risikoer for konsernet.

Solvens II-regelverket ble innført fra årsskiftet og Storebrand Livsforsikring konsern rapporterer en solvensgrad etter de nye reglene på 174 prosent (uten overgangsregler er solvensmarginen estimert til 125 prosent). Regulatorisk minimumsnivå er 100 prosent. Solvensnivået viser at konsernet er robust for et lavt rentenivå over en lengre periode. Utviklingen i rentenivå, kredittpåslag, eiendoms- og aksjeverdier påvirker solvensmarginen. Det er ventet en gradvis forbedring i den underliggende solvensmarginen i årene som kommer. Dette skyldes i hovedsak kortere løpetid på forpliktelsene, reservestyrkning for økt levealder og forventet resultatskapning i konsernet.

Avkastningen for kundene i 2015 ble på 4,1 prosent for den største porteføljen av innskuddspensjon og 5,2 prosent for garantert pensjonsprodukter i Norge. Avkastningen er preget av at vi opplever et historisk lavt rentenivå i Norge og Europa for øvrig. Storebrand

har tilpasset seg det lave rentenivået gjennom bygging av bufferkapital, risikoreduksjoner på investeringssiden og endringer i produktene. Over tid vil nivået på den årlige rentegarantien reduseres. På lang sikt vil et vedvarende lavt rentenivå være en risiko for at produkter med høye rentegarantier går med underskudd og det er derfor viktig å kunne levere en avkastning som overgår rentegarantien i produktene. Storebrand har derfor tilpasset aktivasiden ved å bygge en robust portefølje med obligasjoner til amortisert kost for å oppnå den garanterte renten. Utviklingen i eiendoms- og aksjemarkedene vurderes også som en vesentlig risikofaktor som påvirker konsernets resultat.

Storebrand har inngått et strategisk partnerskap med Cognizant som overtar Storebrands servicesenter i Baltic og som vil levere IT, service- og oppgjørstjenester til konsernet de neste årene. Samarbeide vil styrke leveransen til kundene gjennom et større kompetansemiljø og økt effektivitet. I 2016 vil samarbeidet kreve økt innsats og ressurser for å lykkes med overgangen, men partnerskapet er forventet å gi reduserte kostnader for konsernet de neste årene. Det er gjennomført nedbemanning i deler av den norske og svenske virksomheten i 2015 og det legger grunnlaget for reduserte kostnader. Det er marginpress innenfor segmentene Sparing og Forsikring. Kostnadsreduksjoner og tilpasninger i virksomheten vil derfor legge et godt grunnlag for lønnsom vekst fremover.

RISIKO

Storebrand er gjennom forretningsområdene eksponert for flere typer risiko. Utvikling i rentenivå og eiendoms- og aksjemarkedene vurderes som de vesentligste risikofaktorer som kan påvirke konsernets resultat. Over tid er det viktig å kunne levere en avkastning som overgår rentegarantien i produktene. Risikostyring er derfor høyt prioritert i styringen av konsernet. I tillegg er utvikling i uførhet og levealder sentrale risikoer. Virksomhetens risiko er nærmere omtalt i eget kapittel tidligere i beretningen.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

Resultat før skatt ble på 371 millioner kroner (1 260 millioner). Omtale av resultater er omtalt under det enkelte segment. Følgende forhold har hatt en effekt i selskapsregnskapet men har ikke effekt i konsernregnskapet. Det er mottatt utbytte og konsernbidrag fra datterselskaper på 717 millioner kroner i 2015. Gevinst ved salg av Storebrand Eiendom er 96 millioner kroner. Renteinntekter på ansvarlig lån mot Storebrand Holding AB er inntektsført med 279 millioner kroner (383 millioner) i 2015.

ANVENDELSE AV ÅRETS RESULTAT

Styret bekrefter at regnskapet er avgitt under forutsetning om fortsatt drift.

Styret foreslår overfor generalforsamlingen følgende disponering av årets resultat:

Annen egenkapital	2 782 millioner kroner
Risikoutjevningsfond	-686 millioner kroner
Totalt disponert	**2 095 millioner kroner**

Lysaker, 16. februar 2016
Styret i Storebrand Livsforsikring AS

Odd Arild Grefstad
styrets leder

Peik Norenberg

Tove Margrete Storrødvann

Bodil Cathrine Valvik

Erik Haug Hansen

Inger Johanne Bergstøl

Jan Otto Risebrobakken

Geir Holmgren
administrerende direktør

Regnskap og noter

Innhold Side

VIRKSOMHETS- OG RISIKONOTER

Totalresultat 30
Balanse Storebrand Livsforsikring Konsern 32
Oppstilling av endring av egenkapital Storebrand Livsforsikring Konsern 34
Kontantstrømoppstilling Storebrand Livsforsikring Konsern og AS 35
Totalregnskap Storebrand Livsforsikring AS 36
Balanse Storebrand Livsforsikring AS 38
Oppstilling av endring av egenkapital Storebrand Livsforsikring AS 40

Note 1: Regnskapsprinsipper og selskapsinformasjon 41
Note 2: Viktige regnskapsestimater og skjønnsmessige vurderinger 51
Note 3: Oppreservering langt liv Storebrand Livsforsikring 53
Note 4: Resultatgenerering fra garantert pensjon 54
Note 5: Segmentinformasjon - resultat per virksomhetsområde 55
Note 6: Risikostyring og internkontroll 57
Note 7: Forsikringsrisiko 58
Note 8: Finansiell markedsrisiko 61
Note 9: Likviditetsrisiko 66
Note 10: Utlån og motpartsrisiko 67
Note 11: Kreditteksponering 68
Note 12: Risikokonsentrasjoner 70
Note 13: Verdsettelse av finansielle instrumenter og eiendommer 71

RESULTATNOTER

Note 14: Bransjenote resultatregnskap 78
Note 15: Resultatanalyse fordelt per bransje 81
Note 16: Salg av forsikringer (nytegning) 83
Note 17: Flytting av forsikringsforpliktelser 83
Note 18: Netto finansinntekter 84
Note 19: Netto inntekter fra eiendommer 84
Note 20: Andre forsikringsrelaterte inntekter 85
Note 21: Andre inntekter 85
Note 22: Salgskostnader 85
Note 23: Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser 85
Note 24: Godtgjørelse og forpliktelser for ledende ansatte og tillitsvalgte 92
Note 25: Revisjonshonorar 93
Note 26: Andre forsikringsrelaterte kostnader 93
Note 27: Andre kostnader 94
Note 28: Skatt 94

Side

BALANSENOTER

Note 29: Immaterielle eiendeler, goodwill og merverdi kjøpte for sikringsforpliktelser 96
Note 30: Klassifisering av finansielle eiendeler og forpliktelser 98
Note 31: Eiendom 99
Note 32: Investeringer i datterselskaper og tilknyttede selskaper 100
Note 33: Obligasjoner til amortisert kost 103
Note 34: Aksjer og andeler 104
Note 35: Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning 119
Note 36: Derivater 119
Note 37: Andre finansielle eiendeler 120
Note 38: Varige driftsmidler 121
Note 39: Andre fordringer 121
Note 40: Forsikringsforpliktelser fordelt på bransjer 122
Note 41: Endring forsikringsforpliktelser 124
Note 42: Andre forpliktelser 125

ØVRIGE NOTER

Note 43: Sikringsbokføring 126
Note 44: Sikkerhetsstillelser 127
Note 45: Betingede forpliktelser 127
Note 46: Transaksjoner med nærstående parter 127
Note 47: Kapitaldekning 128
Note 48: Solvensmargin 129
Note 49: Kapitalavkastning 130
Note 50: Antall ansatte 130

Storebrand Livsforsikring Konsern

Totalresultat

1. januar - 31. desember

NOK mill.	Note	2015	2014
Teknisk regnskap for Livsforsikring			
Forfalte premier, brutto		22 770	22 106
Avgitte gjenforsikringspremier		-107	-76
Overføring av premiereserve fra andre forsikringsselskaper/pensjonskasser	17	1 835	2 434
Premieinntekter for egen regning	**14**	**24 497**	**24 464**
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	121	24
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	18	7 138	8 149
Netto driftsinntekt fra eiendom	19	829	1 127
Verdiendringer på investeringer	18	-4 500	8 573
Realisert gevinst og tap på investeringer	18	4 762	4 303
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	**14**	**8 349**	**22 176**
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	13	1
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	18	216	249
Netto driftsinntekt fra eiendom	19	70	62
Verdiendringer på investeringer	18	732	11 032
Realisert gevinst og tap på investeringer	18	3 462	904
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	**14**	**4 493**	**12 248**
Andre forsikringsrelaterte inntekter	**14,20**	**1 694**	**1 739**
Utbetalte erstatninger brutto		-17 693	-18 097
Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger		29	10
Endring i erstatningsavsetninger brutto		-140	-122
Overført premiereserve med videre til andre selskaper	17	-6 698	-17 176
Erstatninger for egen regning	**14**	**-24 502**	**-35 386**
Til/fra premiereserve, brutto	3	451	-2 450
Endring i tilleggsavsetninger	41	-358	-710
Endring i kursreguleringsfond	41	1 295	-1 992
Endring i premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond	41	-9	-14
Til/fra tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten		-40	-29
Endring villkorad återbäring		3 050	3 487
Overføring av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond fra andre selskaper	17	-57	-4
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	**14,41**	**4 332**	**-1 711**
Endring i premiereserve		-16 011	-18 735
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje	**14,41**	**-16 011**	**-18 735**
Overskudd på avkastningsresultatet		-329	-120
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene		-53	-46
Annen tilordning av overskudd		-6	-25
Midler tilordnet forsikringskontraktene	**14,41**	**-388**	**-190**
Forvaltningskostnader		-388	-386
Salgskostnader	22	-808	-719
Endring i forskuddsbetalte direkte salgskostnader	22	-1	2
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader (inklusive provisjoner for mottatt gjenforsikring)		-1 523	-1 095
Forsikringsrelaterte driftskostnader	**14**	**-2 720**	**-2 198**
Andre forsikringsrelaterte kostnader	**14,26**	**-416**	**-459**
Resultat av teknisk regnskap		**-672**	**1 949**

NOK mill.	Note	2015	2014
Ikke-teknisk regnskap			
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	77	15
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	18	261	439
Netto driftsinntekt fra eiendom	19	225	62
Verdiendringer på investeringer	18	-106	60
Realisert gevinst og tap på investeringer	18	99	187
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		**556**	**763**
Andre inntekter	**21**	**381**	**510**
Forvaltningskostnader		-22	-37
Andre kostnader	27	-1 049	-1 185
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		**-1 072**	**-1 222**
Resultat av ikke-teknisk regnskap		**-134**	**50**
Resultat før skattekostnad		**-806**	**1 999**
Skattekostnad	28	1 967	-359
Resultat før andre resultatkomponenter		**1 161**	**1 640**
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte		-126	-344
Endring verdireguleringsreserve egne bygg		180	51
Gevinst/tap kontantstrømssikring		27	168
Justering av forsikringsforpliktelser		-180	-22
Skatt på andre resultatkomponenter		32	32
Sum resultatkomponenter som ikke senere kan reklassifiseres over resultatet		**-67**	**-115**
Valutakursdifferanser fra utenlandsk virksomhet		750	136
Sum resultatkomponenter som senere kan reklassifiseres over resultatet		**750**	**136**
Sum andre resultatkomponenter		**683**	**22**
Totalresultat		**1 844**	**1 661**
Resultatet kan henføres til:			
Andel av resultat til aksjonær		964	1 616
Andel av resultat til minoritet		197	24
Totalresultat kan henføres til:			
Andel av totalresultatet til aksjonær		1 640	1 634
Andel av totalresultatet til minoritet		204	28

Storebrand Livsforsikring Konsern

Balanse

31. desember

NOK mill.	Note	2015	2014
Eiendeler			
Eiendeler i selskapsporteføljen			
Goodwill	29	837	808
Andre immaterielle eiendeler	29	4 602	4 583
Sum immaterielle eiendeler		**5 439**	**5 391**
Investeringseiendommer	31	335	4 456
Eierbenyttet eiendom	31		68
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	255	243
Utlån	10,11,13, 30	2	2
Obligasjoner til amortisert kost	11,13, 30, 33	2 674	1 877
Aksjer og andeler til virkelig verdi	13, 30, 34	87	95
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	11, 13, 30, 35	22 604	20 410
Finansielle derivater til virkelig verdi	13, 30, 36	1 264	966
Andre finansielle eiendeler	13, 30, 37	294	217
Sum investeringer		**27 513**	**28 335**
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelser		**112**	**124**
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger		2 596	3 554
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger		11	3
Fordringer med konsernselskaper		64	21
Andre fordringer	39	1 822	793
Sum fordringer		**4 494**	**4 372**
Anlegg og utstyr	38	462	408
Kasse, bank	30	2 117	4 568
Eiendeler ved skatt	28	551	
Minoritet i verdipapirfond			4 109
Andre eiendeler betegnet etter sin art		789	710
Sum andre eiendeler		**3 919**	**9 796**
Aktiverte salgskostnader		557	509
Andre forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		106	125
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		**663**	**634**
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		**42 139**	**48 652**
Eiendeler i kundeporteføljene			
Investeringseiendommer	31	22 035	20 392
Eierbenyttet eiendom	31	2 732	2 430
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	1 320	40
Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felles-kontrollerte foretak	32	41	11
Obligasjoner holdt til forfall	11,13,30,33	15 648	15 131
Obligasjoner til amortisert kost	11,13,30,33	73 434	64 136
Utlån	10,11,13,30	6 017	4 679
Aksjer og andeler til virkelig verdi	13,30,34	22 737	35 108
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	11,13,30,35	135 733	134 957
Finansielle derivater til virkelig verdi	13,30,36	2 978	4 669
Andre finansielle eiendeler	13,30,37	3 900	3 148
Sum investeringer i kollektivporteføljen		**286 575**	**284 702**

NOK mill.	Note	2015	2014
Investeringseiendommer	31	2 045	1 571
Eierbenyttet eiendom	31	156	84
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	146	
Aksjer og andeler til virkelig verdi	13, 30, 34	101 739	83 226
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	11, 13, 30, 35	25 920	22 619
Finansielle derivater til virkelig verdi	13, 30, 36	9	45
Andre finansielle eiendeler	13, 30, 37	264	260
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		**130 279**	**107 805**
Sum eiendeler i kundeporteføljene		**416 854**	**392 508**
Sum eiendeler		**458 994**	**441 160**
Egenkapital og forpliktelser			
Aksjekapital		3 540	3 540
Overkurs		9 711	9 711
Sum innskutt egenkapital		**13 251**	**13 251**
Risikoutjevningsfond		142	829
Annen opptjent egenkapital		9 724	7 433
Minoritetens andel av egenkapitalen		576	421
Sum opptjent egenkapital		**10 442**	**8 683**
Evigvarende ansvarlig lånekapital		2 829	3 381
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital		3 158	2 440
Fondsobligasjoner		1 503	1 503
Sum ansvarlig lånekapital med videre	**9,13,30**	**7 489**	**7 324**
Premiereserve		264 937	257 358
Tilleggsavsetninger		5 160	5 118
Kursreguleringsfond		4 520	5 814
Erstatningsavsetning		1 168	1 016
Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond		2 713	3 047
Villkorad återbäring		9 336	11 281
Andre tekniske avsetninger		655	627
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring – kontraktsfastsatte forpliktelser	**40,41**	**288 488**	**284 261**
Premiereserve		129 741	107 103
Erstatningsavsetning		1	1
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring – særskilt investeringsportefølje	**40,41**	**129 742**	**107 103**
Pensjonsforpliktelser	23	217	287
Forpliktelser ved skatt	28	200	1 736
Andre avsetninger for forpliktelser			4
Sum avsetninger for forpliktelser		**417**	**2 027**
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring		1 356	2 338
Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring		29	31
Finansielle derivater	13,30,36	3 020	4 279
Forpliktelser til konsernselskaper		38	22
Minoritet i eiendomsfond			4 109
Andre forpliktelser	42	4 117	7 114
Sum forpliktelser		**8 560**	**17 894**

NOK mill.	Note	2015	2014
Andre påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter		605	616
Sum påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter		**605**	**616**
Sum egenkapital og forpliktelser		**458 994**	**441 160**

Lysaker, 16. februar 2016
Styret i Storebrand Livforsikring AS

Odd Arild Grefstad
styrets leder

Peik Norenberg

Tove Margrete Storredvann

Bodil Cathrine Valvik

Erik Haug Hansen

Inger Johanne Bergstøl

Jan Otto Risebrobakken

Geir Holmgren
administrerende direktør

Oppstilling over endring i egenkapital for Storebrand Livsforsikring Konsern

NOK mill.	Aksjekapital	Overkurs	Sum inskutt Egenkapital	Risiko-Utjevnings-Fond	Annen Opptjent Egenkapital	Minoritet	Total egenkapital
Egenkapital 31.12.2013	**3 540**	**9 711**	**13 251**	**776**	**5 844**	**402**	**20 273**
Resultat før andre resultatkomponenter				53	1 563	24	1 640
Sum øvrige resultatkomponenter					18	4	22
Totalresultat for perioden				**53**	**1 581**	**28**	**1 661**
Egenkapitaltransaksjoner med eiere:							
Avgitt konsernbidrag/utbytte						-2	-2
Andre					8	-7	1
Egenkapital 31.12.2014	**3 540**	**9 711**	**13 251**	**829**	**7 432**	**421**	**21 933**
Resultat før andre resultatkomponenter				-686	1 651	197	1 161
Sum øvrige resultatkomponenter					676	7	683
Totalresultat for perioden				**-686**	**2 326**	**204**	**1 844**
Egenkapitaltransaksjoner med eiere:							
Avgitt konsernbidrag/utbytte					-19	-25	-44
Kjøp av minoritet						-25	-25
Andre					-16		-16
Egenkapital 31.12.2015	**3 540**	**9 711**	**13 251**	**142**	**9 724**	**576**	**23 693**

1) Inkluderer bundne midler i sikkerhetsavsetninger med 157 millioner kroner.

Kontantstrømsoppstilling Storebrand Livsforsikring 1. januar - 31. desember

Storebrand Livsforsikring Konsern			Storebrand Livsforsikring AS	
2014	2015	NOK mill.	2015	2014
		Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		
21 945	25 150	Netto innbetalinger forsikring	18 116	14 964
-19 957	-19 191	Netto utbetalte erstatninger og forsikringsytelser	-10 462	-12 644
-14 742	-4 863	Netto inn-/utbetalinger ved flytting	-3 621	-11 634
-2 197	-2 720	Utbetalinger til drift	-1 488	-1 033
3 705	-1 420	Netto inn-/utbetalinger vedrørende andre operasjonelle aktiviteter	2 001	888
-11 247	**-3 045**	**Netto kontantstrøm fra drift før finansielle eiendeler**	**4 547**	**-9 460**
-1 170	-1 337	Netto inn-/utbetalinger på utlån kunder	-1 337	-1 243
15 963	5 164	Netto inn-/utbetalinger vedrørende verdipapirer	-3 137	11 990
-850	-1 555	Netto inn-/utbetalinger vedrørende eiendomsinvesteringer		
210	-756	Netto endring bankinnskudd forsikringskunder	-786	601
14 153	**1 516**	**Netto kontantstrøm fra finansielle eiendeler**	**-5 260**	**11 347**
2 907	**-1 529**	**Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter**	**-713**	**1 888**
		Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter		
	217	Netto innbetalinger ved salg av datterselskaper	108	
131	-257	Netto inn/utbetalinger ved kjøp/salg av tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet		
-1 585		Netto inn-/utbetalinger ved salg av forsikringsporteføljer		
-100	-186	Netto inn/utbetalinger ved salg/kjøp av driftsmidler	-38	-33
-1 554	**-226**	**Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter**	**70**	**-33**
		Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		
1 765	997	Innbetaling av ansvarlig lånekapital	997	1 094
-1 700	-1 000	Utbetalinger ved tilbakebetaling av ansvarlig lånekapital	-1 000	-1 700
-453	-455	Utbetaling av renter på ansvarlig lånekapital	-455	-453
-2	-25	Utbetaling av konsernbidrag		
-390	**-484**	**Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter**	**-459**	**-1 059**
962	**-2 239**	**Netto kontantstrøm i perioden**	**-1 102**	**797**
-13 191	-3 755	- herav netto kontantstrøm i perioden før finansielle eiendeler	4 158	-10 551
962	-2 239	Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	-1 102	797
	-135	Kontanter ved periodens start for solgte selskaper		
3 823	4 785	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter ved periodens start	2 336	1 540
4 785	**2 411**	**Beholdning av kontanter/kontantekvivalenter ved periodeslutt**	**1 234**	**2 336**

Storebrand Livsforsikring AS

Totalresultat

1. januar - 31. desember

NOK mill.	Note	2015	2014
Teknisk regnskap for Livsforsikring			
Forfalte premier, brutto		16 235	15 495
Avgitte gjenforsikringspremier		-26	-25
Overføring av premiereserve fra andre forsikringsselskaper/pensjonskasser	17	1 155	1 088
Premieinntekter for egen regning	**14,15**	**17 364**	**16 559**
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	2 157	1 549
herav inntekter fra eiendomsselskaper		2 105	1 481
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	18	4 945	5 497
Verdiendringer på investeringer	18	-1 201	1 986
Realisert gevinst og tap på investeringer	18	1 768	2 067
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	**14**	**7 669**	**11 100**
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	223	92
herav inntekter fra eiendomsselskaper		223	91
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	18	203	236
Verdiendringer på investeringer	18	-2 075	2 373
Realisert gevinst og tap på investeringer	18	3 315	792
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	**14**	**1 666**	**3 492**
Andre forsikringsrelaterte inntekter	**14,20**	**388**	**256**
Utbetalte erstatninger, brutto		-9 432	-10 468
Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger		17	8
Endring i erstatningsavsetninger, brutto	41	-144	-132
Overført premiereserve med videre til andre selskaper	17	-4 776	-12 722
Erstatninger for egen regning	**14**	**-14 335**	**-23 315**
Til/fra premiereserve, brutto	3, 41	-24	5 141
Endring i tilleggsavsetninger	41	-358	-710
Endring i kursreguleringsfond	41	1 295	-1 992
Endring i premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond	41	-9	-14
Til/fra tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten	41	-44	-33
Overføring av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond fra andre selskaper	17	-57	-4
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	**14**	**802**	**2 389**
Endring i premiereserve		-12 056	-7 788
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje	**14,41**	**-12 056**	**-7 788**
Overskudd på avkastningsresultatet	41	-329	-120
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	41	-53	-46
Annen tilordning av overskudd			-19
Midler tilordnet forsikringskontraktene	**14**	**-382**	**-185**
Forvaltningskostnader		-152	-134
Salgskostnader	22	-361	-312
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader (inklusive provisjoner for mottatt gjenforsikring)		-974	-587
Forsikringsrelaterte driftskostnader	**14**	**-1 488**	**-1 033**
Andre forsikringsrelaterte kostnader	**14,26**	**-354**	**-434**
Resultat av teknisk regnskap		**-727**	**1 041**

NOK mill.	Note	2015	2014
Ikke-teknisk regnskap			
Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	1 306	-196
herav inntekter fra eiendomsselskaper		105	74
Renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	18	522	699
Verdiendringer på investeringer	18	-116	21
Realisert gevinst og tap på investeringer	18	-297	125
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		**1 415**	**649**
Andre inntekter	**21**	**32**	**26**
Forvaltningskostnader		-13	-13
Andre kostnader	27	-337	-442
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen		**-350**	**-456**
Resultat av ikke-teknisk regnskap		**1 098**	**219**
Resultat før skattekostnad		**371**	**1 260**
Skattekostnad	28	1 815	-279
Resultat før andre resultatkomponenter		**2 186**	**981**
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte		-145	-264
Gevinst/tap kontantstrømssikring		27	168
Justering av forsikringsforpliktelser			29
Skatt på andre resultatkomponenter		34	18
Sum resultatkomponenter som ikke senere kan reklassifiseres over resultatet		**-84**	**-49**
Valutakursdifferanser fra utenlandsk virksomhet		-7	-3
Sum resultatkomponenter som senere kan reklassifiseres over resultatet		**-7**	**-3**
Sum andre resultatkomponenter		**-91**	**-51**
Totalresultat		**2 095**	**930**

Storebrand Livsforsikring AS

Balanse

31. desember

NOK mill.	Note	2015	2014
Eiendeler			
Eiendeler i selskapsporteføljen			
Andre immaterielle eiendeler	29	201	176
Sum immaterielle eiendeler		**201**	**176**
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	16 232	10 193
herav investeringer inklusive fordringer på eiendomsselskaper			1 013
Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32		6 728
Utlån	10,11,13,30	2	2
Obligasjoner til amortisert kost	11,13,30,33	2 674	1 877
Aksjer og andeler til virkelig verdi	13,30,34	64	63
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	11,13,30,35	9 787	8 451
Finansielle derivater til virkelig verdi	13,30,36	1 264	964
Andre finansielle eiendeler	13,30,37	246	177
Sum investeringer		**30 268**	**28 454**
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelser		**129**	**143**
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger		2 469	3 204
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger		11	3
Fordringer med konsernselskaper		66	24
Andre fordringer	39	129	180
Sum fordringer		**2 677**	**3 411**
Anlegg og utstyr	38	14	20
Kasse, bank	30	988	2 159
Eiendeler ved skatt	28	400	
Sum andre eiendeler		**1 402**	**2 178**
Andre forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		12	15
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		**12**	**15**
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		**34 689**	**34 378**
Eiendeler i kundeporteføljene			
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	32	22 149	20 185
herav investeringer inklusive fordringer på eiendomsselskaper		21 352	19 462
Obligasjoner holdt til forfall	11,13,30,33	15 648	15 131
Obligasjoner til amortisert kost	11,13,30,33	73 434	64 136
Utlån	10,11,13,30	6 017	4 679
Aksjer og andeler til virkelig verdi	13,30,34	12 226	21 884
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	13,30,35	48 114	53 118
Finansielle derivater til virkelig verdi	11,13,30,36	225	246
Andre finansielle eiendeler	13,30,37	2 002	1 206
Sum investeringer i kollektivporteføljen		**179 815**	**180 586**
Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	33	2 424	1 721
herav investeringer inklusive fordringer på eiendomsselskaper		2 424	1 721
Aksjer og andeler til virkelig verdi	13,30,34	32 041	23 367
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til virkelig verdi	11,13,30,35	19 747	17 250
Finansielle derivater til virkelig verdi	13,30,36	9	45
Andre finansielle eiendeler	13,30,37	179	189
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		**54 400**	**42 573**
Sum eiendeler i kundeporteføljene		**234 215**	**223 159**
Sum eiendeler		**268 903**	**257 537**

NOK mill.	Note	2015	2014
Egenkapital og forpliktelser			
Aksjekapital		3 540	3 540
Overkurs		9 711	9 711
Sum innskutt egenkapital		**13 251**	**13 251**
Risikoutjevningsfond		142	829
Annen opptjent egenkapital		9 727	6 946
Sum opptjent egenkapital		**9 869**	**7 774**
Evigvarende ansvarlig lånekapital		2 096	2 714
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital		3 158	2 440
Fondsobligasjoner		1 503	1 503
Sum ansvarlig lånekapital mv.	**9,13,30**	**6 756**	**6 656**
Premiereserve		165 921	165 374
Tilleggsavsetninger		5 160	5 118
Kursreguleringsfond		4 520	5 814
Erstatningsavsetning		1 038	895
Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond		2 713	3 047
Andre tekniske avsetninger		829	799
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring – kontraktsfastsatte forpliktelser	**40,41**	**180 181**	**181 048**
Premiereserve		53 894	41 892
Erstatningsavsetning		1	1
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring – særskilt investeringsportefølje	**40,41**	**53 894**	**41 893**
Pensjonsforpliktelser	23	196	174
Forpliktelser ved skatt	28		1 449
Andre avsetninger for forpliktelser		1	
Sum avsetninger for forpliktelser		**196**	**1 623**
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring		935	1 497
Finansielle derivater	13,30,36	1 797	3 023
Forpliktelser til konsernselskaper		50	10
Andre forpliktelser	42	1 722	437
Sum forpliktelser		**4 504**	**4 968**
Andre påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter		251	324
Sum påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter		**251**	**324**
Sum egenkapital og forpliktelser		**268 903**	**257 537**

Lysaker, 16. februar 2016
Styret i Storebrand Livforsikring AS.

Odd Arild Grefstad
styrets leder

Peik Norenberg
Tove Margrete Storrødvann
Bodil Cathrine Valvik
Erik Haug Hansen
Inger Johanne Bergstøl
Jan Otto Risebrobakken

Geir Holmgren
administrerende direktør

Oppstilling over endring i egenkapital for Storebrand Livsforsikring AS

NOK mill.	Aksjekapital [1]	Overkurs	Sum inskutt egenkapital	Risiko-utjevnings-fond	Annen opptjent egenkapital	Total egenkapital
Egenkapital 31.12.2013	**3 540**	**9 711**	**13 251**	**776**	**6 069**	**20 096**
Resultat før andre resultatkomponenter				53	928	981
Sum øvrige resultatkomponenter					-51	-51
Totalresultat for perioden				**53**	**877**	**930**
Egenkapital 31.12.2014	**3 540**	**9 711**	**13 251**	**828**	**6 946**	**21 025**
Resultat før andre resultatkomponenter				-686	2 873	2 186
Sum øvrige resultatkomponenter					-91	-91
Totalresultat for perioden				**-686**	**2 782**	**2 095**
Annet					**-1**	**-1**
Egenkapital 31.12.2015	**3 540**	**9 711**	**13 251**	**142**	**9 727**	**23 120**

1) 35 404 200 aksjer pålydende kr. 100

Noter

Note 01 Selskapsinformasjon og regnskapsprinsipper

1. SELSKAPSINFORMASJON

Storebrand Livsforsikring konsern tilbyr produkter innenfor livs- og pensjon- og personforsikring til privatpersoner, bedrifter og offentlige virksomheter i Norge og Sverige. Konsernet er delt inn i segmentene Sparing, Forsikring, Garantert pensjon og Øvrig. Storebrand Livsforsikring har hovedkontor i Professor Kohts vei 9, Lysaker, Norge.

2. OPPSUMMERING AV SENTRALE REGNSKAPSPRINSIPPER FOR VESENTLIGE BALANSEPOSTER

Eiendelssiden i konsernets balanse består hovedsakelig av finansielle instrumenter og investeringseiendom.

En betydelig del av de finansielle instrumenter måles til virkelig verdi (virkelig verdi-opsjon benyttes), mens øvrige finansielle instrumenter som inngår i kategoriene Utlån og fordringer og Holdt til forfall, måles til amortisert kost. Finansielle instrumenter som måles til amortisert kost er hovedsakelig relatert til norske pensjonsforpliktelser med årlig rentegaranti, i tillegg måles hoveddelen av utlån til amortisert kost.

Investeringseiendommer måles til virkelig verdi.

I balansen inngår også aktiverte immaterielle eiendeler som hovedsakelig består av merverdier knyttet til ervervede forsikringskontrakter ved foretaksintegrasjon, og knytter seg til ervervet av det svenske konsernet Storebrand Holding Konsern (SPP) i 2007. Disse merverdiene måles til historisk kostpris fratrukket årlig amortisering og nedskrivning.

Gjeldssiden i konsernets balanse består hovedsakelig av finansielle instrumenter (forpliktelser) og av avsetninger knyttet til fremtidige pensjons- og forsikringsutbetalinger (forsikringsmessige avsetninger). Med unntak for derivater som måles til virkelig verdi, måles hoveddelen av de finansielle forpliktelser til amortisert kost.

Forsikringsmessige avsetninger skal være tilstrekkelige og dekke forpliktelser knyttet til utstedte forsikringskontrakter. Det benyttes ulike metoder og prinsipper i konsernet for fastsettelse av avsetningene for ulike forsikringskontrakter. En betydelig andel av forsikringsforpliktelsene er relatert til forsikringskontrakter med rentegarantier. Innregnede forpliktelser knyttet til norske forsikringskontrakter med rentegaranti, diskonteres med grunnlagsrenten (som tilsvarer den garanterte avkastning/rente) for de respektive forsikringskontrakter.

Innregnede forpliktelser knyttet til svenske forsikringskontrakter med rentegaranti i datterselskapet SPP, diskonteres med en observerbar markedsrente og med en estimert markedsrente hvor det ikke foreligger en observerbar rente. Rentekurven som benyttes ble endret i fjerde kvartal 2015 og tilsvarer nå hovedsakelig den samme rente som benyttes i Solvens II-beregninger.

For fondsforsikringskontrakter (Unit Link) vil avsetning for spareelementet i kontraktene korrespondere med verdien av tilhørende eiendelsporteføljer.

Som følge av at kundenes midler i livsforsikringsvirksomheten (garantert pensjon) historisk har hatt en avkastning som har oversteget verdiøkningen i garanterte forsikringsforpliktelser, har det overskytende blitt avsatt som kundebuffere (forpliktelser), herunder i form av tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond og villkorad återbäring.

Regnskapsprinsippene er utdypet nedenfor

3. GRUNNLAG FOR UTARBEIDELSE AV REGNSKAPET

Prinsippene er benyttet konsistent for like transaksjoner og andre hendelser under like omstendigheter. Det er ikke krav om bruk av ensartede regnskapsprinsipper for forsikringskontrakter.

Årsregnskapet er avlagt i samsvar med forskrift om årsregnskap m.m. for forsikringsselskaper for morselskapet og for konsernregnskapet i overensstemmelse med International Financial Reporting Standards (IFRS) som er godkjent av EU, og tilhørende fortolkninger, samt de ytterligere norske opplysningskrav som følger av lover og forskrifter.

BRUK AV ESTIMAT I UTARBEIDELSEN AV ÅRSREGNSKAPET

Utarbeidelsen av årsregnskapet i overensstemmelse med gjeldende lover og forskrifter og i overensstemmelse med IFRS krever at ledelsen gjør vurderinger og estimater og tar forutsetninger som påvirker eiendeler, gjeld, inntekter, kostnader, noteopplysninger og opplysning om potensielle forpliktelser. Faktiske tall kan avvike fra benyttede estimater. Se nærmere omtale om dette i note 2.

4. ENDRINGER I REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapsforskriften tillater i stor grad bruk av internasjonale regnskapsprinsipper – IFRS. Det er ikke implementert nye regnskapsstandarder i 2015 som har hatt vesentlig effekt for konsernregnskapet. For endring av estimater, se nærmere omtale av dette i note 2.

NYE STANDARDER OG ENDRINGER I STANDARDER SOM IKKE ER GJORT GJELDENDE

IASB har i flere år arbeidet med en ny regnskapsstandard for forsikringskontrakter, den kommende standarden er ofte benevnt som IFRS4 Fase II. En mulig standard er antagelig klar i 2020, men dette er usikkert. Det antas at standarden vil kreve at den innregnede verdien av forsikringskontrakter skal bestå av følgende komponenter:

- Sannsynlighetsvektet estimat av kommende inn- og utbetalinger knyttet til kontraktene
- Kontantstrømmene diskonteres med en rente som reflekterer kontantstrømmenes risiko
- Det gjøres tillegg for en risikomargin
- Ved kontraktinngåelse avsettes også forventet fortjeneste som en forpliktelse. Denne inntektsføres over kontraktens løpetid (forutsatt at ikke kontrakten anses å være en tapskontrakt på utstedelsestidspunktet).

Innføring av en ny standard for forsikringskontrakter, vil kunne få betydelige effekter i Storebrands konsernregnskap. En implementering vil medføre endringer i resultatoppstillinger, endret resultat, endret verdi av forsikringsforpliktelsene samt kunne påvirke egenkapitalen.

En annen sentral standard for Storebrands konsernregnskap vil være IFRS9 Finansielle instrumenter. Standarden omhandler blant annet klassifikasjon av finansielle instrumenter (bruk av virkelig verdi og amortisert kost) samt regler for måling og nedskrivning av finansielle instrumenter. Det kan forventes at denne standarden vil tre i kraft med virkning fra og med 2018, men det kan også være aktuelt at denne standarden ikke vil bli gjeldende for forsikringsdominerte konsern før IFRS4 Fase II blir gjeldende.

Det forventes ikke ikrafttredelse av noen nye regnskapsstandarder i 2016 som vil få vesentlig effekt for Storebrands konsernregnskap.

5. KONSOLIDERING

For Storebrand Livsforsikring AS (morselskapet) vil datterselskap som inngår i kollektivporteføljen innregnes etter egenkapitalmetoden, mens datterselskaper som inngår i selskapsporteføljen innregnes etter kostmetoden. For datterselskaper som utarbeider regnskapet etter andre prinsipper enn forsikringsselskaper, er datterselskapets regnskap omarbeidet i samsvar med de prinsipper forsikringsselskapets selskapsregnskap utarbeides etter.

Konsernregnskapet inkluderer Storebrand Livsforsikring AS og selskaper hvor Storebrand Livsforsikring AS har bestemmende innflytelse. Minoritetsinteresser inngår i konsernets egenkapital, med mindre det foreligger opsjoner eller andre betingelser som medfører at minoriteter måles som gjeld.

Storebrand Livsforsikring AS eier også det svenske holdingselskapet Storebrand Holding AB som igjen eier SPP Pension & Försäkring AB (publ). Ved ervervet av den svenske virksomheten i 2007 påla norske myndigheter Storebrand å søke om å opprettholde konsernstrukturen innen utgangen av 2009. Storebrand har sendt søknad om å beholde nåværende konsernstruktur.

Investeringer i tilknyttede selskaper (normalt investeringer på mellom 20 prosent og 50 prosent av selskapenes egenkapital) hvor konsernet har betydelig innflytelse er regnskapsført etter egenkapitalmetoden. Investering i felleskontrollert virksomhet blir regnskapsført etter egenkapitalmetoden.

VALUTA OG OMREGNING AV UTENLANDSKE SELSKAPER

Konsernets presentasjonsvaluta er norske kroner. Utenlandske selskaper som inngår i konsernet og som har annen funksjonell valuta, er omregnet til norske kroner ved at resultatregnskapet er omregnet etter gjennomsnittskurs for året og ved at balansen er omregnet til kurs ved regnskapsårets slutt. Som følge av at det vil være forskjell mellom anvendte valutakurser ved registrering av resultat- og balanseposter blir eventuelle differanser ført mot totalresultatet.

ELIMINERING AV INTERNE TRANSAKSJONER

Interne mellomværende, interne gevinster og tap, renter og utbytte og lignende mellom konsernselskapene er eliminert i konsernregnskapet. Transaksjoner mellom kundeporteføljene og selskapsporteføljen i livvirksomheten og mellom kundeporteføljene i livvirksomheten og andre selskaper i konsernet blir ikke eliminert i konsernregnskapet. I samsvar med livsforsikringsregelverket er transaksjoner med kundeporteføljer gjennomført til virkelig verdi.

6. VIRKSOMHETSSAMMENSLUTNINGER

Ved overtakelse av virksomhet anvendes overtakelsesmetoden. Vederlaget måles til virkelig verdi. Direkte overtakelsesutgifter kostnadsføres når de oppstår, med unntak av utgifter knyttet til opptak av gjeld og egenkapital (emisjon).

Ved investeringer, herunder ved kjøp av investeringseiendom, blir det vurdert om kjøpet omfatter kjøp av virksomhet i henhold til IFRS3. Når slike kjøp ikke omfatter kjøp av virksomhet anvendes ikke overtakelsesmetoden slik den følger av IFRS3 Foretaksintegrasjon, slik at det blant annet ikke avsettes for utsatt skatt slik som i en foretaksintegrasjon.

7. INNTEKTSFØRING

PREMIEINNTEKTER

Netto premieinntekter omfatter årets forfalte premie (inklusive spareelementer), tilflyttede premiereserver og avgitt gjenforsikring. Årlig premie periodiseres generelt lineært over dekningsperiode. Honorar for utstedelse av norske rentegarantier samt fortjenesteelement risiko er inkludert i premieinntektene og inntektsføres tilsvarende som premieinntekter.

INNTEKTER FRA EIENDOMMER OG FINANSIELLE EIENDELER

Inntekter fra eiendommer og finansielle eiendeler er beskrevet i avsnitt 10 og 11.

ANDRE INNTEKTER

Honorar innregnes når inntekten kan måles pålitelig og er opptjent, faste honorarer inntektsføres etter hvert som tjenesten leveres og suksesshonorarer inntektsføres når suksesskriteriet er oppfylt.

8. GOODWILL OG IMMATERIELLE EIENDELER

Merverdi ved kjøp av virksomhet som ikke kan allokeres til eiendeler eller gjeldsposter på datoen for oppkjøpet, er klassifisert som goodwill i balansen. Goodwill måles til anskaffelseskost på oppkjøpstidspunktet. Goodwill ved oppkjøp av datterselskaper er klassifisert som immateriell eiendel.

Goodwill avskrives ikke, men testes for verdifall og nedskrivningsbehov. Goodwill testes for verdifall dersom det er indikatorer som tilsier at et verdifall har funnet sted. Det gjennomføres minst én årlig vurdering av gjenvinnbart beløp.

Dersom den relevante diskonterte kontantstrøm er lavere enn regnskapsført verdi, vil goodwill bli nedskrevet til virkelig verdi. Nedskrivning av goodwill reverseres ikke selv om det i etterfølgende perioder skulle foreligge informasjon om at nedskrivningsbehovet ikke lenger eksisterer eller at nedskrivningsbehovet er blitt mindre. For senere testing av behov for nedskrivning av goodwill, blir denne allokert til aktuelle kontantstrømsgenererende enheter som forventes å få fordeler av oppkjøpet. Kontantstrømgenererende enheter blir identifisert i henhold til juridisk enhet.

Goodwill ved kjøp av andel i tilknyttede selskaper er inkludert i investeringen i tilknyttet selskap, og testes årlig for nedskrivning i vurderingen av balanseført verdi.

Immaterielle eiendeler med begrenset utnyttbar levetid måles til anskaffelseskost redusert med akkumulerte avskrivninger og eventuelle nedskrivninger. Avskrivningstid og –metode måles årlig. Ved balanseføring av nye immaterielle eiendeler må det kunne påvises at det er sannsynlig at fremtidige økonomiske fordeler som kan henføres til eiendelen vil tilflyte konsernet. I tillegg må eiendelens kostpris kunne estimeres pålitelig. Det foretas vurdering av nedskrivningsbehov når det foreligger indikasjoner på verdifall, for øvrig behandles nedskrivning på immaterielle eiendeler og reversering av nedskrivning på samme måte som beskrevet for varige driftsmidler.

Immaterielle eiendeler med ubestemt utnyttbar levetid avskrives ikke, men testes for nedskrivningsbehov årlig og ellers når det foreligger indikasjoner på verdifall.

9. TILSTREKKELIGHETSTEST FORSIKRINGSFORPLIKTELSER OG TILHØRENDE MERVERDIER

Etter IFRS 4 skal det gjøres en tilstrekkelighetstest av forsikringsforpliktelsen, inklusive aktiverte tilhørende merverdier (ofte benevnt som value of Business in Force, VIF), ved hver regnskapsavleggelse. I testen som gjennomføres i Storebrands konsernregnskap sees det hen til beregnede nåverdier av kontantstrømmer til kontraktsutsteder – som ofte benevnes som embedded value. Test av tilstrekkelighet ble gjennomført før implementering av IFRS.

10. INVESTERINGSEIENDOMMER

Investeringseiendommer måles til virkelig verdi. Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan omsettes for i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter.

Investeringseiendommer består hovedsakelig av sentrale kontorbygg, kjøpesentre og logistikkbygg. Eiendommer som leies ut til leietakere utenfor konsernet er klassifisert som investeringseiendommer. Når det gjelder eiendommer hvor deler av eiendommen benyttes av konsernet til eget bruk og andre deler leies ut, er utleiedelene som kan seksjoneres, klassifisert som investeringseiendom. Alle eiendommer som eies av kundeporteføljene måles til virkelig verdi og verdiendringer tilordnes kundeporteføljene.

11. FINANSIELLE INSTRUMENTER

11.1 GENERELLE PRINSIPPER OG DEFINISJONER

Innregning og fraregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser innregnes i balansen når Storebrand blir part i instrumentets kontraktsmessige bestemmelser. Alminnelige kjøp og salg av finansielle instrumenter er regnskapsført på transaksjonsdagen. Når en finansiell eiendel eller en finansiell forpliktelse blir førstegangsinnregnet måles den til virkelig verdi. Førstegangsinnregningen inkluderer transaksjonsutgifter som er direkte henførbare på anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen/forpliktelsen, i de tilfeller den finansielle eiendelen/forpliktelsen ikke er til virkelig verdi over resultatet.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktsmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når foretaket overfører den finansielle eiendelen i en transaksjon hvor all eller tilnærmet all risiko og fortjenestemuligheter knyttet til eierskap av eiendelen overføres.

Finansielle forpliktelser fraregnes fra balansen når de har opphørt — det vil si når plikten angitt i kontrakten er oppfylt, kansellert eller utløpt.

Definisjon av amortisert kost

Etter førstegangsinnregning måles holdt til forfall investeringer, lån og fordringer samt finansielle forpliktelser som ikke er tilordnet til virkelig verdi over resultatet, til amortisert kost etter effektiv rentes metode. Ved beregning av den effektive renten estimeres kontantstrømmer og alle kontraktsmessige vilkår ved det finansielle instrumentet tas i betraktning (for eksempel førtidig betaling, kjøpsopsjoner og tilsvarende opsjoner). Beregningen omfatter alle honorarer og rentepunkter betalt eller mottatt mellom parter i kontrakten som er en integrert del av den effektive renten, transaksjonsutgifter og alle andre merbetalinger eller rabatter.

Definisjon av virkelig verdi

For finansielle eiendeler som er notert på børs eller annen regulert markedsplass hvor det skjer regelmessige handler, settes virkelig verdi til kurs på siste handelsdag frem til og med balansedagen.

Dersom markedet for et finansielt instrument ikke er aktivt, fastsettes virkelig verdi ved hjelp av anerkjente verdsettingsmetoder. Verdsettingsmetoder omfatter bruk av nylig foretatte markedstransaksjoner på armlengdes avstand mellom velinformerte og uavhengige parter, dersom slike er tilgjengelige, henvisning til løpende virkelig verdi av et annet instrument som er praktisk talt det samme, diskontert kontantstrømsberegning og opsjonsprisingsmodeller. Dersom det er en verdsettingsmetode som er i vanlig bruk av deltakerne i markedet for å prissette instrumentet og denne metoden har vist seg å gi pålitelige estimater av priser oppnådd i faktiske markedstransaksjoner, benyttes denne metoden.

Verdifall på og tapsutsatte finansielle eiendeler

For finansielle eiendeler som er innregnet til amortisert kost, måles det på hver balansedag om det finnes objektive indikasjoner på at en finansiell eiendel eller en gruppe av finansielle eiendeler har falt i verdi.

Dersom det foreligger objektive indikasjoner på at et tap ved verdifall, har påløpt, måles tapet som differansen mellom eiendelens balanseførte verdi og nåverdien av de estimerte framtidige kontantstrømmene (eksklusiv framtidige kredittap som ikke har påløpt), diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rente (effektiv rente beregnet ved førstegangsinnregning). Tapsbeløpet innregnes i resultatet.

Tap som forventes som følge av framtidige hendelser, uansett graden av sannsynlighet, blir ikke innregnet.

11.2 KLASSIFIKASJON OG MÅLING AV FINANSIELLE EIENDELER OG GJELD

Finansielle eiendeler klassifiseres i en av de etterfølgende kategorier:

- Finansielle eiendeler holdt for omsetning
- Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet etter virkelig verdi opsjonen
- Finansielle eiendeler som holdes til forfall
- Finansielle eiendeler utlån og fordringer

Holdt for omsetning

En finansiell eiendel er klassifisert som holdt for omsetning når den:

- i hovedsak er anskaffet eller pådratt med det formål å selge den eller kjøpe den tilbake på kort sikt, er en del av en portefølje av identifiserte finansielle instrumenter som blir styrt sammen, og som det er godtgjort at det foreligger et nylig faktisk mønster for kortsiktig realisering av overskudd for, eller
- er et derivat, med unntak for et derivat som er øremerket og effektivt sikringsinstrument

Med unntak for derivater faller kun en begrenset andel av Storebrandkonsernets finansielle instrumenter inn under denne gruppen.

Finansielle eiendeler holdt for omsetning måles til virkelig verdi på balansetidspunktet. Endringer i virkelig verdi føres over resultatregnskapet.

Til virkelig verdi over resultatet etter virkelig verdi opsjon

En betydelig andel av Storebrands finansielle instrumenter er klassifisert til kategorien virkelig verdi over resultatet på grunn av:

- klassifiseringen reduserer mismatch i måling eller innregning som ellers ville oppstått som følge av ulike regler for måling av eiendeler og forpliktelser, eller at
- de finansielle eiendeler inngår i en portefølje som løpende måles og rapporteres til virkelig verdi

Regnskapsføringen er tilsvarende som for gruppen holdt for omsetning (instrumentene måles til virkelig verdi og verdiendringer føres i resultatoppstillingen).

Investeringer som holdes til forfall

Investeringer som holdes til forfall er ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste eller lar seg fastsette samt et fast forfall, og som et foretak har en positiv intensjon om og evne til å holde til forfall med unntak for

- de som foretaket ved førstegangsinnregning øremerker til virkelig verdi over resultatet
- de som oppfyller definisjonen av utlån og fordringer

Holdt til forfall eiendeler innregnes til amortisert kost etter effektiv rentes metode. Kategorien anvendes i den norske livsforsikringsvirksomheten knyttet til forsikringskontrakter med rentegaranti.

Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste eller lar seg fastsette, og som ikke blir notert i et aktivt marked, unntatt de som foretaket har til hensikt å selge umiddelbart eller på kort sikt, som skal klassifiseres som holdt for omsetning, og de som foretaket ved førstegangsinnregning øremerker til virkelig verdi over resultatet.

Utlån og fordringer regnskapsføres til amortisert kost etter effektiv rentes metode. Kategorien anvendes i den norske livsforsikringsvirksomheten knyttet til forsikringskontrakter med rentegaranti.

Utlån og fordringer som er øremerket som sikringsobjekter, er underlagt måling i henhold til kravene til sikringsbokføring.

11.3 DERIVATER

Definisjon av et derivat

Et derivat er et finansielt instrument eller en annen kontrakt som omfattes av IAS 39, og som har alle de tre følgende kjennetegnene:

- Derivatets verdi endres som reaksjon på endringer i en nærmere angitt rentesats, pris på finansielle instrumenter, råvarepris, valutakurs, en indeks for priser eller satser, kredittverdighet eller kredittindeks, eller en annen variabel (ofte kalt «underliggende»)
- det krever ingen innledende nettoinvestering eller en innledende nettoinvestering som er mindre enn det som ville kreves for andre typer kontrakter som forventes å ha en tilsvarende reaksjon på endringer i markedsfaktorer
- det skal gjøres opp på et framtidig tidspunkt

Regnskapsføring av derivater som ikke er et sikringsinstrument

Derivater som ikke faller inn under kriteriene for sikring innregnes i gruppen finansielle instrumenter holdt for omsetning. Virkelig verdi av derivatene klassifiseres henholdsvis som en eiendel eller som en forpliktelse, med endringer i virkelig verdi over resultatet.

Hoveddelen av de derivater som løpende benyttes i forvaltningen faller inn under denne kategorien.

En del av konsernets forsikringskontrakter inneholder innebygde derivater, som for eksempel rentegarantier. Disse forsikringskontraktene følger ikke regnskapsstandarden IAS39 Finansielle instrumenter, men følger regnskapsstandarden IFRS4 Forsikringskontrakter, og de innebygde derivatene måles ikke løpende til virkelig verdi.

11.4 SIKRINGSBOKFØRING

Virkelig verdi sikring

Storebrand benytter seg av virkelig verdi sikring, sikringsobjektene er finansielle eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Derivater innregnes til virkelig verdi over resultatet eller inngår i totalresultatet. Verdiendringer på sikringsobjektet som er henførbar til den sikrede risikoen, justerer sikringsobjektets balanseførte verdi og innregnes i resultatet.

Sikring av nettoinvestering

Sikring av nettoinvesteringer i utenlandske virksomheter innregnes på samme måte som kontantstrømsikringer. Gevinst og tap på sikringsinstrumentet som relaterer seg til den effektive delen av sikringen føres over totalresultatet, mens gevinst og tap som relaterer seg til den ineffektive delen innregnes umiddelbart over resultatregnskapet.

Samlet tap eller gevinst i egenkapitalen føres over resultatet når den utenlandske virksomheten blir solgt eller avviklet.

Kombinert virkelig verdi og kontantstrømsikring

Enkelte innlån i utenlandsk valuta er sikret ved bruk av sikringsinstrumenter (derivater). Kontantstrømmene i sikringsobjektet og sikringsinstrumentet er sammenfallende. Derivater innregnes til virkelig verdi. Sikringsbokføring gjennomføres ved å dele opp sikringen i en virkelig verdi sikring av renten og en kontantstrømsikring av marginen. Netto løpende verdiendringer på kontantstrømsikringen innregnes i Totalresultat.

11.5 FINANSIELLE FORPLIKTELSER

Etter førstegangsinnregning måles hovedsakelig alle finansielle forpliktelser til amortisert kost ved en effektiv rentemetode.

12. FORSIKRINGSMESSIGE FORHOLD

Regnskapsstandarden IFRS 4 Forsikringskontrakter, omhandler regnskapsmessig behandling av forsikringskontrakter. Storebrandkonsernets forsikringskontrakter omfattes av standarden. IFRS 4 er ment å være en foreløpig standard og den tillater bruk av uensartede prinsipper for behandling av forsikringskontrakter i konsernregnskapet. I konsernregnskapet medtas de forsikringstekniske avsetninger slik de er beregnet i de respektive datterselskaper i samsvar med det enkelte lands lovgivning. Dette gjelder også for forsikringskontrakter ervervet i en foretaksintegrasjon. I slike tilfeller er positive merverdier, jamfør IFRS 4 nr 31b), aktivert som eiendeler.

Det følger av IFRS 4 at de forsikringsmessige avsetningene skal være tilstrekkelige. Ved vurdering av tilstrekkelighet knyttet til innregnede ervervede forsikringskontrakter inklusive tilhørende aktiverte immaterielle eiendeler, sees det i vurderingen også hen til IAS 37 Avsetninger, betingede eiendeler og betingede forpliktelser, og såkalte embedded value-beregninger.

Nedenfor redegjøres det for regnskapsprinsippene for de vesentligste forsikringstekniske avsetninger.

12.1 GENERELT – LIVSFORSIKRING

Resultat til forsikringskundene

Garantert avkastning på premiereserven og premiefondet samt øvrig avkastning til kundene resultatføres under posten garantert avkastning og tildeling til forsikringskundene.

Erstatninger for egen regning

Erstatninger for egen regning omfatter utbetalte forsikringsoppgjør fratrukket mottatt gjenforsikring, fraflyttede premiereserver, avgitt gjenforsikring og endring i erstatningsavsetning. Avsetning for ikke-ferdigbehandlede eller ikke-utbetalte erstatninger ivaretas ved avsetning til erstatningsavsetningen under posten endring forsikringsforpliktelser.

Endring forsikringsforpliktelser

Omfatter sparepremien som inntektsføres under premieinntekter og utbetales under erstatninger. Posten omfatter også garantert avkastning på premiereserven og premiefondet samt avkastning til kundene utover garanti.

Forsikringsforpliktelse

Premiereserve

Premiereserven er beregnet som kontantverdien av selskapets samlede fremtidige forsikringsforpliktelser inklusive fremtidige administrasjonskostnader i henhold til de enkelte forsikringsavtaler, med fradrag av kontantverdien av fremtidige avtalte premier. For individuelle kontoprodukter med fleksibel premieinnbetaling avsettes oppsamlet kontoverdi i premiereserven. Premiereserven svarer til 100 prosent av forsikringenes garanterte gjenkjøps-/flytteverdi før eventuelle avbrudds-/flyttegebyrer og andel av kursreguleringsfond.

Ved beregning av premiereserven er det benyttet samme forutsetninger som ligger til grunn for premien for de enkelte forsikringsavtalene, det vil si samme dødelighets- og uføresannsynligheter, rentegrunnlag og kostnadssatser, i tillegg økes avsetningene som følge av forventet økt levealder. Premietariffene bygger på observert nivå for dødelighet og uførhet i samfunnet, tillagt sikkerhetsmarginer som blant annet inkluderer en forventing om fremtidig utvikling på området.

Den avsatte premiereserven inneholder for alle bransjer avsetning til dekning av fremtidige administrasjonskostnader inklusiv oppgjørskostnader (administrasjonsreserve). For fullt betalte kontrakter, inklusive fripoliser, er kontantverdien av de forventede fremtidige administrasjonskostnader avsatt fullt ut i premiereserven. For kontrakter med fremtidig premieinnbetaling er det gjort fradrag for kontantverdien av den delen av de fremtidige administrasjonskostnader som forutsettes finansiert gjennom fremtidige premier.

En betydelig andel av de norske forsikringskontraktene har ett-årige rentegarantier, slik at den garanterte avkastningen må oppnås hvert år. En betydelig andel av de svenske forsikringskontraktene har garantert avkastningen frem til tidspunkt for pensjonsutbetalingene.

Forsikringsforpliktelser særskilt investeringsportefølje

De forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje skal til enhver tid motsvare verdien av den investeringsportefølje som er tilordnet kontrakten. Andelen av overskudd på risikoresultatet medregnes. Selskapet er ikke utsatt for investeringsrisiko på kundemidler, da det ikke garanteres minsteavkastning ovenfor kundene. Det eneste unntaket er ved dødfall der etterlatte får utbetalt opprinnelig innbetalt beløp til livrenteforsikringer og for garantikonto.

Erstatningsavsetning

Består av avsetning for inntrådte ikke meldte erstatninger samt ikke-ferdigbehandlede forsikringsoppgjør (IBNR og RBNS). Erstatningsavsetningen skal bare inneholde midler som ville ha kommet til utbetaling i regnskapsåret dersom erstatningstilfellet var ferdigbehandlet.

Overføring av premiereserve (flytting)

Overføring av premiereserve ved flytting av forsikringer mellom forsikringsselskaper føres over resultatregnskapet under posten netto premieinntekter for mottatte reserver og erstatninger for egen regning for avgitte reserver. Kostnads-/inntektsføringen skjer på det tidspunktet risikoen overføres. På samme tidspunkt reduseres/økes premiereserven i forsikringsforpliktelser tilsvarende. Flyttebeløpet inkluderer også kontraktenes andel av tilleggsavsetning, kursreguleringsfond, villkorad återbäring og årets resultat. Tilflyttede tilleggsavsetninger vises ikke under premieinntekter, men under posten endringer i forsikringsforpliktelser. Flyttebeløpene klassifiseres som kortsiktig fordring/ gjeld til oppgjør finner sted.

Salgskostnader

I den norske livvirksomheten er salgskostnader kostnadsført, mens i de svenske datterselskaper er salgskostnader balanseført og amortiseres.

12.2 LIVSFORSIKRING – NORGE

Tilleggsavsetninger

For å sikre soliditeten i livsforsikring, har selskapene anledning til å foreta avsetning til tilleggsavsetninger. Tilleggsavsetningene er fordelt på kontraktene og kan benyttes til å dekke et negativt renteresultat inntil rentegarantien. Dersom selskapet et år ikke oppnår en avkastning som svarer til grunnlagsrenten, kan avsetningen føres tilbake fra kontrakten slik at selskapet blir i stand til å innfri rentegarantien. Det betyr at tilleggsavsetningene reduseres og at premiereserven økes tilsvarende på kontrakten. For renteforsikringer utbetales tilleggsavsetningen i rater over utbetalingsperioden.

Dersom tildelte tilleggsavsetninger til kontrakten medfører at de samlede tilleggsavsetningene overstiger 12 prosent av premiereserven knyttet til kontrakten blir det overskytende beløpet tilordnet kontrakten som overskudd.

Premiefond, innskuddsfond og pensjonistenes overskuddsfond

Premiefondet inneholder forskuddsbetalte premier "etter skatteloven" fra forsikringstakerne og tilført overskudd i individuell og kollektiv pensjonsforsikring. Innbetaling og uttak føres ikke over resultatregnskapet, men direkte mot balansen.

Pensjonistenes overskuddsfond består av overskudd tilordnet premiereserve knyttet til pensjoner under utbetaling i kollektiv pensjonsforsikring. Fondet skal hvert år benyttes som engangspremie for tillegg til ytelsene til pensjonistene.

Kursreguleringsfond
Årets netto urealisert gevinst/tap på finansielle eiendeler til virkelig verdi i kollektivporteføljen i Storebrand Livsforsikring AS tilføres/tilbakeføres kursreguleringsfondet i balansen under forutsetning av at porteføljen har en netto urealisert merverdi. Den delen av netto urealisert gevinst/tap på finansielle omløpsmidler i utenlandsk valuta som kan tilskrives valutakursendringer avsettes ikke til kursreguleringsfond. Valutakursendring tilknyttet sikringsinstrumentet avsettes således heller ikke til kursreguleringsfond, men føres direkte over resultatet. Valutarisikoen på utenlandske investeringer er i hovedsak sikret med valutakontrakter på porteføljenivå. Etter regnskapsstandarden for forsikringskontrakter (IFRS 4) er kursreguleringsfondet vurdert som en forpliktelse.

Risikoutjevningsfond
Det er anledning til å avsette inntil 50 prosent av risikoresultatet for kollektiv pensjon og fripoliser til risikoutjevningsfond til dekning av eventuelt fremtidig negativt risikoresultat. Risikoutjevningsfondet er ikke vurdert som en forpliktelse etter IFRS og inngår som en del av egenkapitalen (bundet egenkapital). Vedrørende bruk av risikoutjevningsfond til oppreservering langt liv, se note 3.

Oppreservering for langt liv
Som det fremkommer i note 3, som omhandler oppreservering for økt levealder, vil eiers belastning i oppreserveringsperioden være avhengig av et minimumsnivå knyttet til fremtidig avkastning i kundeporteføljene samt andre forhold og forutsetninger. Estimert fremtidig belastning er fremdeles beheftet med usikkerhet.

12.3 LIVSFORSIKRING SVERIGE
Livsforsikringsavsetninger
I fjerde kvartal 2015 er diskonteringsrenten (diskonteringsrentemodellen) som anvendes til å diskontere forsikringsmessige avsetninger med rentegaranti i SPP, endret. Endringen anses å være en estimatendring. Livsforsikringsvsetningene er estimert som nåverdien av forventede fremtidige garanterte utbetalinger, administrasjonsutgifter og skatter, diskontert med den gjeldende risikofrie renten. Det benyttes en nominell risikofri rente ved diskontering av spareforsikring og for helseforsikring i ytelsesordninger. For øvrige risikoforsikringer anvendes en risikofri realrente, eller nominelle risikofrie renter, kombinert med antatt inflasjon.

Den benyttede diskonteringsrenten er i hovedsak beregnet med de samme metoder som ligger til grunn ved beregning av diskonteringsrenten under Solvens II:

- For løpetider opp til 10 år fastsettes diskonteringsrenten med utgangpunkt i noterte swaprenter, justert for både kredittrisiko (kredittjustering) og illikviditet (volatilitetsjustering). Kreditt- og volatilitetsjustering baseres på de senest tilgjengelige verdiene som publiseres av EIOPA. Benyttede justeringer per 31.12.15 utgjør -10 basispunkter for kredittjustering, og volatilitetsjusteringer 6 basispunkter.
- For løpetider utover 20 år fastsettes en langsiktig terminkurs som summen av langsiktige forutsetninger for inflasjon og realrenter. De langsiktige forutsetninger er basert på opplysninger fra uavhengige svenske institusjoner som for eksempel Riksbanken og Konjunkturinstitutet. Per 31.12.15 utgjør forutsetninger for langsiktig inflasjon og langsiktig realrente henholdsvis 2,0 prosent og 2,2 prosent.
- For løpetider mellom 10 og 20 år er det benyttet interpolerte terminrenter for å sikre en jevn overgang fra siste likvide markedsrente (ved 10 års punktet) til den langsiktige terminrenten. Per 31.12.15 ble interpoleringen gjennomført ved bruk av den såkalte Smith-Wilson modellen.

Den tidligere anvendte diskonteringsrentekurven (før endringen) ble fastsatt på grunnlag av ujusterte noterte swaprenter for løpetider opp til 10 år, og en langsiktig spotkurs som utgjorde summen av langsiktige forutsetninger om inflasjon, realrente og terminpremie for løpetid utover 20 år, og en lineær interpolering av spotratene for løpetid på mellom 10 og 20 år.

I beregningen av livsforsikringsavsetningene tas det hensyn til estimerte fremtidige administrasjonskostnader som med rimelighet kan forventes å oppstå og som kan knyttes til de eksisterende forsikringskontraktene. Kostnadene estimeres med bakgrunn i selskapets egne kostnadsanalyser og baseres på faktiske driftskostnadene i løpet av det siste året. Projeksjonen av de forventede fremtidige kostnader følge de samme prinsipper som grunnlag for Solvens II. Det tas ikke hensyn til eventuelle fremtidige kostnadseffektiviseringer.

Avsetning for ikke fastsatte forsikringstilfeller
Avsetning for inntrufne skader består av avsetninger for uførepensjon, fastsatte skader, ikke fastsatte skader og skadebehandlingsreserver. Ved vurdering av avsetninger for uførepensjoner benyttes en risikofri markedsrente, hensyntatt fremtidig indeksregulering av utbetalingene. I tillegg avsettes det for beregnede skader som er inntruffet, men som ikke er meldt (IBNR).

Villkorad återbäring (betinget kundetildelt bonus) og Latent Kapitaltilskott
Villkorad återbäring oppstår når verdien av kundemidlene er høyere enn nåverdien av forpliktelsene, og omfatter dermed den del av forsikringskapitalen som ikke er garantert. For kontrakter hvor kundemidlene er lavere enn forpliktelsene belastes eiers resultat ved avsetning til latent kapitaltilskudd. Villkorad återbäring og latent kapitaltilskudd innregnes på samme linje i balansen.

12.4 SKADEFORSIKRING

Kostnadsføring av skadetilfeller skjer på det tidspunkt skadetilfeller inntreffer.

Det er foretatt følgende avsetninger:

Avsetning for ikke opptjent premie for egen regning gjelder løpende kontrakter som er i kraft på regnskapstidspunktet og skal dekke kontraktenes gjenstående risikoperiode.

Erstatningsavsetningen skal dekke forventet utbetaling av meldte, men ikke oppgjorte erstatningskrav. Den skal videre dekke forventede erstatningskrav knyttet til skader som er inntruffet, men ennå ikke meldt ved regnskapsperiodens utløp. Rapporterte ikke oppgjorte skadekrav avsettes i sin helhet. Det foretas så en beregning av avsetningsbehovet for inntrufne, men ikke rapporterte skader (IBNR), og for rapporterte, men ikke avsluttede skader (RBNS). I tillegg skal erstatningsavsetningen inneholde en egen avsetning for fremtidige skadeoppgjørskostnader på inntrufne ikke oppgjorte skadetilfeller.

Forsikringsselskapene som inngår i konsernet følger egne lovpålagte krav til forsikringsmessige avsetninger, herunder sikkerhetsavsetninger og garantiavsetning. I konsernregnskapet til Storebrand Livsforsikring er sikkerhetsavsetninger ikke definert som forpliktelse og inngår dermed i konsernets egenkapital. De forsikringsmessige avsetningene skal likevel være tilstrekkelige etter IFRS 4.

13. PENSJONSFORPLIKTELSER EGNE ANSATTE

Storebrandkonsernet har landspesifikke pensjonsordninger for ansatte. Ordningene innregnes etter IAS19. I Norge er pensjonsordningen fra 1. januar 2015 endret fra ytelsesordning til innskuddspensjon. Effekten av denne endringen ble innregnet i regnskapet pr. 31.desember 2014. Storebrand er med i den norske AFP-ordningen (avtalefestet pensjon). Den norske AFP-ordningen er vurdert å være en ytelsesordning, men det foreligger ikke tilstrekkelig kvantitativ informasjon til å kunne estimere pålitelige regnskapsmessige forpliktelser og kostnader.

I Sverige har SPP i samsvar med Bankansattes Tjenestepensjonsplan (BTP-planen) kollektiv ytelses pensjonsplaner for sine ansatte. En kollektiv ytelses pensjon innebærer at en ansatt er garantert en viss pensjon basert på sluttlønn etter avsluttet arbeidsforhold.

13.1 YTELSESORDNING

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser for ytelsesplaner beregnes etter lineær opptjeningsprofil og forventet sluttlønn som opptjeningsgrunnlag, basert på forutsetninger om diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet, uførhet og frivillig avgang. Periodens netto pensjonskostnad består av summen av periodens pensjonsopptjening, rentekostnad på den beregnede forpliktelse, samt forventet avkastning av pensjonsmidlene.

Estimatavvik og virkningen av endrede forutsetninger blir regnskapsført mot totalresultatet i oppstillingen over regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer i den perioden de oppstår. I konsernet er det både forsikret og uforsikret pensjonsordning. Den forsikrede ordningen i Norge er tegnet i konsernet. Når ansatte avslutter arbeidsforholdet før pensjonsalder eller går ut av ordningen, vil det utstedes ordinære fripoliser. De fripolisene som inngår i forsikringsmessige avsetninger måles etter regnskapsstandarden IFRS4.

13.2. INNSKUDDSORDNING

Innskuddsbasert pensjonsordning innebærer at konsernet betaler et årlig innskudd til de ansattes kollektive pensjonssparing. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelse knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige innskuddet er betalt. Det er ingen avsetning for påløpte pensjonsforpliktelser i slike ordninger. Innskuddsbaserte pensjonsordninger blir kostnadsført direkte.

14. VARIGE DRIFTSMIDLER

Konsernets varige driftsmidler består av maskiner, inventar og bygninger som benyttes av konsernet til egen virksomhet.

Maskiner og inventar måles til anskaffelseskost redusert med akkumulerte avskrivninger og eventuelle nedskrivninger.

Bygninger som benyttes til egen virksomhet av konsernet måles til oppskrevet verdi fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Det foretas årlig vurdering av virkelig verdi på disse bygningene på samme måte som beskrevet for investeringseiendommer. Økning i verdier for bygninger som benyttes i egen virksomhet resultatføres over totalresultatet. En nedskrivning av bygningens verdi innregnes først mot revalueringsreserve som gjelder oppskrivninger på den aktuelle bygningen. Dersom nedskrivningen overstiger revalueringsreserven resultatføres det resterende.

Avskrivningsperiode og -metode blir vurdert årlig for å sikre at metoden og perioden som brukes samsvarer med den økonomiske

levetiden for driftsmiddelet. Tilsvarende gjelder for utrangeringsverdi. For bygninger foretas dekomponering, dersom ulike deler har forskjellig brukstid. Avskrivningsperiode og –metode måles da separat for hver del.

Det blir foretatt vurdering av nedskrivningsbehov når det foreligger indikasjon på verdifall. Eventuell nedskrivning resultatføres som differansen mellom balanseført verdi og gjenvinnbart beløp. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av virkelig verdi med fradrag for salgskostnader og bruksverdi. Ved hver rapporteringsdato måles mulighetene for reversering av tidligere nedskrivninger på ikke-finansielle eiendeler.

15. SKATT

Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring i utsatt skatt, og er basert på regnskapsstandarden IAS 12 Resultatskatt. Skatt blir resultatført, bortsett fra når den relaterer seg til poster som er ført i totalresultatet. Utsatt skatt og utsatt skattefordel er beregnet på forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld.

Utsatt skatt beregnes med utgangspunkt i konsernets skattemessige fremførbare underskudd, skattereduserende midlertidige forskjeller og skatteøkende midlertidige forskjeller. I konsernets skatteøkende midlertidige forskjeller inngår også midlertidige forskjeller knyttet til konsernets investeringseiendommer. Disse eiendommene inngår hovedsakelig i det norske livselskapets kundeporteføljer og ligger i aksjeselskaper som eies av holdingselskaper som igjen eies direkte av Storebrand Livsforsikring AS. Selv om disse eiendomsselskapene inngår i kundeporteføljen og kan avhendes tilnærmet skattefritt, inngår de skatteøkende midlertidige forskjellene knyttet til de underliggende eiendommene som også inngår i det norske skattekonsernet, i konsernets midlertidige forskjeller hvor det er avsatt for utsatt skatt. Se også punkt 6 ovenfor som omhandler virksomhetssammenslutninger.

16. AVSATT UTBYTTE

I henhold til IAS 10 som omhandler hendelser etter balansedagen, skal foreslått utbytte/konsernbidrag klassifiseres som egenkapital inntil det er vedtatt av generalforsamlingen.

17. LEIEAVTALER

En leieavtale klassifiseres som finansiell leieavtale dersom den i det vesentlige overfører risiko og avkastning forbundet med eierskap. Øvrige leieavtaler klassifiseres som operasjonelle leieavtaler. Storebrand har ingen finansielle leieavtaler.

18. KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingen utarbeides etter den direkte metoden og viser kontantstrømmene gruppert etter kilder og anvendelsesområder. Kontanter er definert som kontanter, fordringer på sentralbanker og fordringer på kredittinstitusjoner uten oppsigelsesfrist. Kontantstrømoppstillingen spesifiseres på operasjonelle, investerings- og finansierings aktiviteter.

19. BIOLOGISKE EIENDELER

I samsvar med IAS 41 måles investeringer i skog som biologiske eiendeler. Biologiske eiendeler måles til virkelig verdi som er definert basert på alternativ virkelig verdi beregning, eller nåverdien av forventet netto kontantstrøm. Verdiendringer på biologiske eiendeler føres i resultatregnskapet. Eierrettigheter på biologiske eiendeler innregnes på det tidspunktet når kjøpsavtalen signeres. Det beregnes årlige inntekter og utgifter fra skogbruk og utmark.

20. AKSJEBASERT AVLØNNING

Storebrand konsernet har aksjebasert avlønning til nøkkelpersoner. Verdsettelsen gjøres basert på anerkjente verdsettelsesmodeller tilpasset egenskapene til de aktuelle opsjonene. Verdien fastsatt på tildelingstidspunktet periodiseres i resultatregnskapet over opsjonens opptjeningstid med tilsvarende økning i egenkapital. Beløpet innregnes som en kostnad og justeres for å gjenspeile faktisk antall aksjeopsjoner opptjent. Opptjeningstiden er perioden fra etableringen av ordningen og til opsjonene er fullt ut opptjent.

Note 02 Viktige regnskapsestimater og skjønnsmessige vurderinger

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet må ledelsen foreta estimater, skjønnsmessige vurderinger og forutsetninger av usikre størrelser. Estimater og vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og forventning om fremtidige hendelser og representerer ledelsens beste skjønn på tidspunkt for regnskapsavleggelsen. De faktiske resultatene kan avvike fra regnskapsestimatene.

Konsernets mest vesentlige estimater og vurderinger som kan gi vesentlig justering av innregnede verdier, er omtalt nedenfor:

GENERELT OM LIVSFORSIKRING

I konsernregnskapet innregnes forsikringsforpliktelser med rentegaranti, med ulike prinsipper i den norske og svenske virksomheten. Det er også innregnet en immateriell eiendel (value-of-business-in-force, "VIF") knyttet til forsikringskontrakter i den svenske virksomheten. Denne eiendelen knytter seg til Storebrands kjøp av SPP (kjøp av virksomhet). Det er flere forhold som kan påvirke størrelsene på forsikringsforpliktelsene inklusive VIF, herunder biometriske forhold som økt levealder, fremtidig avkastning, uførhet, samt utvikling i fremtidige kostnader og juridiske forhold som lovendringer og utfall av rettssaker mv. Et lavt rentenivå vil på lang sikt være utfordrende for eier med hensyn til forsikringskontrakter med rentegaranti, og vil, sammen med reduserte kundebuffere, kunne påvirke størrelsen på de innregnede beløp knyttet til forsikringskontraktene. De norske forsikringskontraktene med rentegarantier er diskontert med premieberegningsrenten (om lag gjennomsnittlig med 3,3 prosent). De svenske forsikringsforpliktelsene med rentegaranti, er diskontert med Solvens II-rentekurven, se beskrivelse i punkt 12.3 i note 1 for endring av estimater. I 2015 er det innført nye kostnadsforutsetninger og ny solvens II tilpasset rentekurve i modellene. Dette har påvirket resultat fra overskuddsdeling med minus 265 millioner kroner.

Det følger av regnskapsstandarden IFRS 4 Forsikringskontrakter at de innregnede forsikringsforpliktelsene skal være tilstrekkelige og at det skal gjennomføres en tilstrekkelighetstest (liability adequacy test). De norske forsikringsforpliktelsene er beregnet i henhold til særnorske regler herunder forsikringsvirksomhetsloven med forskrifter. For de norske livsforsikringsforpliktelsene gjennomføres det en test på et overordnet totalnivå ved å foreta en analyse som tar utgangspunkt i norske premiereserveringsprinsipper. Den innarbeidede analysen tar utgangspunkt i forutsetninger som tilsvarende legges til grunn ved beregning av Embedded Value, hvor selskapet anvender beste anslag på de fremtidige grunnlagselementene basert på dagens erfaringer. Testen innebærer da at selskapet analyserer dagens marginer mellom forutsetningene i reserveringsgrunnlaget og forutsetningene i Embedded Value analyser. Denne testen ble gjennomført også før innføring av IFRS.

I konsernregnskapet ble det ved oppkjøpet av det svenske forsikringskonsernet SPP aktivert merverdier inklusive goodwill knyttet til verdiene av SPP konserns forsikringskontrakter, mens SPP konserns innregnede forsikringsmessige avsetninger ble videreført i Storebrands konsernregnskap. Disse merverdiene (Value of business in-force) som sammen med tilhørende aktiverte salgskostnader og forsikringsforpliktelser, testes med hensyn til tilstrekkelighet. Testen er oppfylt hvis de bokførte forpliktelsene i regnskapet er større eller lik netto forpliktelser vurdert til en estimert markedsverdi inklusive forventet overskudd til eier. I denne testen ses det hen til embedded value beregninger samt til IAS 37. Et sentralt element i denne vurderingen er beregning av fremtidige fortjenestemarginer hvor det benyttes embedded value-beregninger. Embedded value-beregningene vil blant annet påvirkes av volatilitet i finansmarkedet, renteforventninger samt størrelsen på bufferkapital. Storebrand tilfredsstiller tilstrekkelighetstestene for 2015 og tilstrekkelighetstestene har følgelig ingen resultatmessig effekt på regnskapet for 2015.

I livvirksomhetene i Storebrand vil ikke nødvendigvis endring av estimater knyttet til forsikringsmessige avsetninger, finansielle instrumenter og investeringseiendom tilordnet livkundene, påvirke eiers resultat, men endring av estimater og vurderinger kan påvirke eiers resultat. En sentral faktor vil være om livkundenes midler inklusive årets avkastning, overstiger de garanterte forpliktelser. Dette vil særlig gjelde for de garanterte norske forpliktelsene som er gjenstand for oppreservering knyttet til økt levealder. Se også nærmere om dette i note 3.

I den norske livvirksomheten har en betydelig andel av forsikringskontraktene årlige rentegarantier. Estimatendringer og endrede vurderinger kan medføre endret avkastning i kundeporteføljene. Avhengig av størrelsen på eventuelle verdifall, vil slike verdifall, helt eller delvis, kunne motvirkes av reduksjon i kursreguleringsfond og tilleggsavsetninger slik at effekt for eiers resultat kan bli begrenset. Tilsvarende vil verdiøkninger i stor grad kunne øke størrelsen på slike fond.

I den svenske virksomheten (SPP) foreligger det ikke kontrakter med en årlig rentegaranti. Men det foreligger forsikringskontrakter med en sluttverdigaranti. Disse kontraktene diskonteres med en markedsmessig beregnet rente hvor deler av den anvendte rentekurven ikke er likvid. Endringer i diskonteringsrente vil kunne gi betydelige utslag i størrelsen på de forsikringsmessige forpliktelser samt påvirkning av resultat. Dersom tilhørende kundemidler har en høyere verdi enn innregnet verdi av disse forsikringsmessige forpliktelsene, vil forskjellen utgjøre et betinget kundetildelt fond – villkorad återbäring (bufferkapital). Endringer i forutsetninger om fremtidige administrasjonsutgifter (kostnadsforutsetninger) kan også gi betydelige utslag på de innregnede forsikringsforpliktelsene. Endringer i forutsetninger om fremtidige administrasjonsutgifter (kostnadsforutsetninger) kan også gi betydelige utslag på de

innregnede forsikringsforpliktelsene. Estimatendringer og endrede vurderinger kan medføre endret avkastning i kundeporteføljene. Avhengig av størrelsen på eventuelle verdifall, vil slike verdifall, helt eller delvis, kunne motvirkes av reduksjon i villkorad återbäring slik at effekt for eiers resultat kan bli begrenset. Dersom verdien av den enkelte forsikringskontrakt er høyere enn tilhørende kundemidler, vil eier måtte dekke manglende kapital.

Det foreligger også forsikringskontrakter uten rentegaranti i livvirksomhetene hvor kundene bærer avkastningsgarantien. Estimatendringer og endrede vurderinger kan medføre endret avkastning i tilhørende kundeporteføljer. Innregning av slike verdiendringer påvirker ikke eiers resultat direkte. Imidlertid vil endring i estimater knyttet til risikodekninger (uførhet og død) påvirke eiers resultat.

INVESTERINGSEIENDOMMER

Investeringseiendommer måles til virkelig verdi. Markedet for næringseiendom i Norge er lite likvid og lite transparent. Verdsettelsene som gjøres vil være beheftet med usikkerhet og krever bruk av skjønn, dette gjelder særlig i perioder med urolige finansmarkeder.

Sentrale elementer som inngår i verdsettelsene, og som krever bruk av skjønn er:

- Markedsleie og ledighetsutvikling
- Kvaliteten og varigheten på leieinntektene
- Eierkostnader
- Teknisk standard og eventuelt oppgraderingsbehov
- Diskonteringsrenter for både sikker og usikker kontantstrøm, samt restverdi

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI

Det vil være usikkerhet knyttet til prisingen av finansielle instrumenter særlig knyttet til instrumenter som ikke prises i et aktivt marked. Dette gjelder særlig for de typer verdipapirer som er priset på bakgrunn av ikke-observerbare forutsetninger, og for disse investeringene benyttes ulike verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi, herunder private equity investeringer, investeringer i utenlandske eiendomsfond samt andre finansielle instrumenter hvor det nyttes teoretiske modeller ved prisingen. Eventuelle endringer i forutsetninger vil kunne påvirke innregnede verdier. Hoveddelen av slike finansielle instrumenter inngår i kundeporteføljen.

Det vil være usikkerhet knyttet til fastrenteutlån som er klassifisert til virkelig verdi, da det er variasjon i rentebetingelsene som bankene tilbyr og siden det ofte vil være ulik kredittrisiko knyttet til den enkelte låntager.

Det vises for øvrig til note 13 hvor verdsettelse av finansielle instrumenter til virkelig verdi beskrives ytterliggere.

FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL AMORTISERT KOST

For finansielle instrumenter som er vurdert til amortisert kost måles det om det på balansedagen finnes objektive indikasjoner på at en finansiell eiendel eller en gruppe av finansielle eiendeler har falt i verdi.

Det må anvendes en viss grad av skjønn ved vurdering av om det foreligger et verdifall og verdifallets størrelse. Usikkerheten blir større når det er uro i finansmarkedene. Vurderingene omfatter kreditt-, markeds- og likviditetsrisiko. Endringer i forutsetninger for disse faktorene vil påvirke om det måles å foreligge indikasjoner på et verdifall. Det vil dermed være usikkerhet knyttet til størrelsene på innregnede individuelle nedskrivning og gruppenedskrivninger. Dette vil gjelde avsetninger knyttet til utlån i privat og bedriftsmarkedet samt obligasjoner som måles til amortisert kost.

ANDRE IMMATERIELLE EIENDELER MED UDEFINERT UTNYTTBAR LEVETID

Goodwill og andre immaterielle eiendeler med udefinert utnyttbar levetid testes årlig for nedskrivningsbehov. Goodwill allokeres til konsernets kontantstrømgenererende enheter. Ved verdifastsettelsen i testen er det nødvendig å estimere de kontantstrømmer som oppstår i den relevante kontantstrømgenererende enhet, samt benytte en relevant rente ved diskonteringen. Varige driftsmidler og øvrige immaterielle eiendeler måles årlig for å sikre at metoden og perioden som brukes samsvarer med de økonomiske realiteter.

PENSJONER EGNE ANSATTE

Nåverdien på pensjonsforpliktelser avhenger av fastsettelsen av økonomiske og demografiske forutsetninger. De beregningsforutsetninger som benyttes skal være realistiske, innbyrdes konsistente og oppdaterte i den forstand at de skal baseres på en enhetlig antagelse om fremtidig økonomisk utvikling. I konsernet er det både sikrede og usikrede pensjonsordninger (pensjon over drift). Det vil være usikkerhet knyttet til disse estimatene.

UTSATT SKATT

Det er i konsernet betydelige midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Det er de eksisterende skatteregler i Norge som ligger til grunn for beregning av utsatt skatt i den norske virksomheten. Dette vil blant annet særlig kunne gjelde for investeringer i utenlandske deltakerlignede selskaper og investeringer i eiendom. Den faktiske skattekostnad vil også avhenge av i hvilken form de underliggende eiendeler vil bli realisert, herunder om det vil skje fremtidige innmat- eller aksjetransaksjoner. Det er også ulike skatteregler mellom selskaper som inngår i den norske virksomheten ved at den norske skattemessige fritaksmetoden ikke gjelder for kundeporteføljer i livsforsikringsselskaper. Beregning av utsatt skatt og skattekostnad er basert på estimater og fortolkning av regelverk, faktiske tall vil kunne være forskjellig.

BETINGEDE FORPLIKTELSER

Selskapene i Storebrand konsernet driver en omfattende virksomhet i Norge og i utlandet, og kan bli part i rettstvister. Betingede forpliktelser måles i hvert enkelt tilfelle og vil baseres på juridiske vurderinger.

Note 03 Oppreservering langt liv for Storebrand Livsforsikring

Finanstilsynet har i 2015 godkjent Storebrands søknad om opptrappingsplan til reserver etter K2013, herunder bruk av risikoutjevningsfond og egenkapital.

Generelt er det gitt godkjennelse for å bruke inntil syv år for å ferdigstille oppreserveringen gjennom anvendelse av overskudd og direkte egenkapitalbidrag. Maksimal oppreserveringsperiode er fra 1. januar 2014 til 1. januar 2021. For kontrakter som er eller blir fullt reservert i løpet av opptrappingsperioden skal gjenstående egenkapitalbidrag innbetales innen tre år og ikke senere enn 1. januar 2021. For kontrakter som er overført til ny leverandør av offentlig tjenestepensjonsordning og med risikoopphør fra og med utgangen av 2013, har Storebrand tilført gjenstående egenkapitalbidrag til kontrakten umiddelbart. Risikoresultat vil brukes i sin helhet til oppreservering langt liv for kontrakter som ikke er fullt reservert.

I 2015 ble det besluttet å avsette for totalt estimert direkte bruk av egenkapital og risikoutjevningsfond knyttet til oppreserveringen (utover forventede kostnader knyttet til konvertering til fripolise med investeringsvalg). Estimatene er beheftet med usikkerhet.

I 2015 er direkte egenkapitalbidrag 988 millioner kroner. Storebrand har i tillegg i 2015 anvendt det som er opparbeidet av midler i risikoutjevningsfondet i årene 2008 – 2013 (776 millioner) som en del av finansieringen av oppreserveringen. Samlet er det i 2015 belastet egenkapitalen med 1 764 millioner.

Av årets finans- og risikooverskudd for kollektiv pensjon anvendes 1 954 millioner kroner til å styrke langt liv avsetningene innen kollektiv pensjon.

Per 31. desember 2015 er gjenstående oppreserveringsbehov i porteføljen på 2,2 milliarder kroner.

- Ytelsespensjon offentlig: Avsetninger for estimert fremtidig direkte egenkapitalbruk ble ferdigstilt i 2. kvartal og utgjør 50 millioner kroner for året.
- Ytelsespensjon privat: Avsetning for estimert fremtidig direkte egenkapitalbruk i oppreserveringsperioden utgjør 780 millioner kroner for året.
- Fripoliser: Avsetning for estimert fremtidig direkte egenkapitalbruk og belastning av risikoutjevningsfondet i oppreserveringsperioden utgjør totalt 934 millioner for året, herav 776 millioner kroner fra risikoutjevningsfondet og 158 millioner kroner fra annen egenkapital.

I tabellen nedenfor vises gjenstående oppreservering for ytelsespensjon (YTP) privat og fripoliser per 31. desember 2015.

Bevegelse oppreservering	YTP Privat	Fripoliser	Totalt
Status pr. 31.12.2014	- 1 623	- 4 607	- 6 230
Bestandsendringer mv.	500	- 126	374
Fra egenkapital	490	448	938
Fra risikoutjevningsfond		776	776
Foreløpig disponering oppreservering langt liv	454	1 500	1 954
Status pr. 31.12.2015	**- 179**	**- 2 010**	**2 188**
Gjenstående oppreservering i % av premiereserve	0,4%	2,0%	1,5%

I tabellen nedenfor vises total bruk av risikoutjevningsfond og egenkapitalbidrag (både direkte og gjennom tapt overskuddsdeling) per 31.desember.2015.

Bevegelse oppreservering	YTP PRIVAT	YTP Offentlig	Fripoliser	Fripoliser med investeringsvalg	Totalt
Direkte egenkapitalbidrag	910	150	280	39	1 379
Indirekte egenkapitalbidrag (tapt overskuddsdeling fripolier)			776		776
Direkte bidrag fra risikoutjevningsfond			620	156	776
Indirekte bidrag fra risikoutjevningsfond	50		76		126
Redusert resultat akkummulert pr. 31.12.2015	**960**	**150**	**1 752**	**195**	**3 057**

- Direkte egenkapitalbidrag: Belastet egenkapital (20 prosent-andelen av opptrappingsplanen).
- Indirekte egenkapitalbidrag: Andel av finansoverskudd for fripoliser (20 prosent-andelen av opptrappingsplanen) som kunne vært tilført eier og inngår som en del av reserven.
- Direkte bidrag fra risikoutjevningsfond: Reduksjon av risikoutjevningsfond (bundet egenkapital) som inngår som en del av reserven.
- Indirekte bidrag fra risikoutjevningsfond: Andel av risikooverskudd fra kontrakter som er underreservert og normalt ville blitt tilført risikoutjevningsfondet.

SENSITIVITET

I estimatet av direkte egenkapitalbruk er det lagt til grunn en gjennomsnittlig bokført avkastning på 4,5 prosent. Resterende bruk av egenkapital er forventet dekket gjennom tapt overskuddsdeling fra fripoliser. Høyere bokført avkastning vil i begrenset grad redusere forventet direkte egenkapitalbruk, siden største delen er pålagt bruk av egenkapital. Samtidig vil lavere bokført avkastning føre til økt bruk av direkte egenkapital. En reduksjon på 0,5 prosentpoeng i årlig forventet bokført avkasting vil øke den direkte egenkapitalbruken med om lag 400 millioner kroner. Sannsynligheten for at den direkte egenkapitalbruken overstiger 400 millioner kroner er estimert til om lag 25 prosent.

Note 04 Resultatgenerering fra garantert pensjon

Resultatregnskapet til Storebrand inneholder resultatelementer for både kunder og eier. Nedenfor er det beskrevet innholdet i resultatgenerering for eier fra garantert pensjon i segmentnoten (note 5)

PRIS FOR AVKASTNINGSGARANTI OG FORTJENESTE RISIKO (FEEINNTEKTER)- STOREBRAND LIVSFORSIKRING

For kollektive pensjonsforsikringer med avkastningsgaranti skal avkastningsgarantien prises i forkant. Nivået på avkastningsgarantien, størrelsen på bufferkapitalen (tilleggsavsetninger og kursreserver) og investeringsrisikoen for porteføljen pensjonsmidlene investeres i, er styrende for hvilken pris kunden betaler for sin avkastningsgaranti. Det er risikoen egenkapitalen utsettes for som er utgangspunktet for prisfastsettelsen av avkastningsgarantien. Forsikringsselskapet står for all nedsiderisiko og må reservere opp forsikringen dersom bufferavsetninger ikke er tilstrekkelige eller tilgjengelige.

ADMINISTRASJONSRESULTAT

Administrasjonsresultatet er forskjellen mellom de inntekter som betales av kunder i henhold til tariff og selskapets faktiske driftskostnader. Inntektene består av gebyrer som er basert på størrelsen av kundemidler, premievolum eller antall i form av stykkpris. Driftskostnadene består av blant annet personalkostnader, avkastningshonorarer, markedsføringskostnader, provisjoner og IT-kostnader.

Storebrand Livsforsikring

I administrasjonsresultatet inngår alle produkter bortsett fra tradisjonelle individuelle produkter med overskuddsdeling.

SPP Pension & Försäkring

Administrasjonsresultatet for alle forsikringsprodukter tilfaller eller belaster resultat til eier.

RISIKORESULTAT

Risikoresultatet består av premier selskapet tar for å dekke forsikringsrisikoer med fradrag for faktiske kostnader i form av forsikringsavsetninger og utbetalinger for forsikringshendelser som død, pensjon, uførhet og ulykke. Etter innføring av ny dødlighetstariff i 2013 (K2013) er det avdekket behov for økt reserve, se note 3.

Storebrand Livsforsikring
For kollektiv ytelsespensjon og fripoliser tilfaller positivt risikoresultat kunden, mens et underskudd på risiko¬resultatet i utgangspunktet må dekkes av forsikringsselskapet. Det åpnes imidlertid for at inntil halvparten av risikooverskuddet i en bransje kan tilbakeholdes i et risikoutjevningsfond. Underskudd på risikoelementene kan dekkes fra risikoutjevningsfondet. Risikoutjevningsfondet kan maksimal utgjøre 150 prosent av årlig samlet risikopremie. Risikoutjevningsfondet er klassifisert som egenkapital i balansen. Etter innføring av ny dødlighetstariff i 2013 (K2013) er det avdekket behov for økt reserve hvorav noe kan dekkes av risikoutjevningsfondet, se note 3.

SPP Pension & Försäkring
Risikoresultatet tilfaller eier i sin helhet for alle forsikringsprodukter.

OVERSKUDDSDELING
Storebrand Livsforsikring
Gamle og nye individuelle kontrakter utgått fra kollektive pensjonsforsikringer (fripoliser) har modifisert overskuddsdelingsregime som innebærer at selskapet kan beholde inntil 20 prosent av overskudd på avkastning etter eventuell avsetning til tilleggsavsetning. Modifisert overskuddsdelingsmodell innebærer at et eventuelt negativt risikoresultat vil kunne gå til fradrag mot kundenes renteoverskudd før fordeling hvis det ikke dekkes fra risikoutjevningsfondet.

Tradisjonelle individuelle kapital- og pensjonsprodukter som var i konsernet før 1.1.2008 videreføres etter overskuddsregler som gjaldt før 2008. Det gis ikke anledning til å etablere nye kontrakter i denne porteføljen. Konsernet kan beholde inntil 35 prosent av det samlede resultatet etter avsetning til tilleggsavsetninger.

En eventuell negativ avkastning i kundeporteføljene og avkastning lavere enn rentegaranti som ikke kan dekkes av tilleggsavsetning må dekkes av selskapets egenkapital, og vil inngå i linjen netto overskuddsdeling og tap.

SPP Pension & Försäkring
Dersom totalavkastningen i et kalenderår for en premiebestemt forsikring (IF-bestand) overstiger garantert rente oppstår avkastningsdeling. Ved avkastningsdeling tilfaller 90 prosent av totalavkastningen forsikringstakeren og 10 prosent selskapet. Selskapets andel av totalavkastningen inngår i finansresultatet.

For ytelsesbasert forsikring (KF-bestand) har selskapet rett til å ta et indekseringsgebyr hvis det kollektive overskuddet tillater en indeksregulering av forsikringene. Indekseringen er maksimalt tilsvarende endringen i konsumprisindeksen (KPI) mellom de to foregående september-måneder. Pensjoner som utbetales blir indeksert dersom konsolidering per 30. september overstiger 107 prosent, hvor halvparten av gebyret belastes. Hele gebyret vil bli belastet dersom konsolidering per 30. september overstiger 120 prosent, her kan også fripoliser (fribrev) medregnes. Totalt gebyr tilsvarende 0,8 prosent av forsikringskapitalen.

Det gjøres en løpende vurdering av den garanterte forpliktelsen. Dersom den garanterte forpliktelsen er høyere enn verdien av eiendelene må det gjøres en avsetning i form av latent kapitaltilskudd. Dersom eiendelene er lavere enn den garanterte forpliktelsen når forsikringsutbetalingen starter tilfører selskapet kapital opp til den garanterte forpliktelsen i form av realisert kapitaltilskudd. Endring i latent kapitaltilskudd inngår i finansresultatet.

Note 05 Segmenter

ENDRING I SEGMENTER

I 2015 er enkelte datterselskap i Norge og Sverige endret fra segmentet Øvrig til Sparing. Resultatene fra øvrige datterselskaper er også tidligere vist som netto størrelser, men er endret til å vise brutto resultater. Historiske tall er omarbeidet.

SPARING
Består av produkter som omfatter langsiktig sparing til pensjon, uten langsiktige rentegarantier. I området inngår fondsforsikring (Unit Linked og innskuddspensjon) til privatpersoner og bedrifter i Norge og Sverige. I tillegg inngår også enkelte øvrige datterselskaper.

FORSIKRING
Forsikring har ansvaret for konsernets forsikringsrisikoprodukter. Enheten tilbyr personrisikoprodukter til det norske og svenske privatmarkedet og personalforsikring i det norske og svenske bedriftsmarkedet.

GARANTERT PENSJON
Garantert pensjon består av produkter som omfatter langsiktig sparing til pensjon, hvor kundene har en garantert avkastning eller ytelse på sparemidlene. I området inngår ytelsespensjon i Norge og Sverige, fripoliser og individuell kapital- og pensjonsforsikring.

ØVRIG

Under kategorien øvrig rapporteres resultatet for selskapsporteføljene i Storebrand Livsforsikring og SPP. I tillegg inngår resultatet knyttet til øvrige døtre inkl. BenCo som via Nordben og Euroben tilbyr pensjonsprodukter til multinasjonale bedrifter.

AVSTEMMING MOT OFFISIELT RESULTATREGNSKAP

Resultatene i segmentene avstemmes mot konsernresultat før amortisering og nedskrivning av immaterielle eiendeler. I konsernets resultatoppstilling inngår brutto inntekter og brutto kostnader knyttet til både forsikringskunder og eier. I tillegg inngår spareelementer i premieinntekter og i forsikringsmessige kostnader. De ulike segmentene følges imidlertid i større grad opp ved oppfølging av netto fortjenestemarginer, herunder oppfølging av risiko- og administrasjonsresultat. Resultatlinjer som benyttes i segmentrapporteringen vil dermed ikke være identiske med resultatlinjene i konsernresultatregnskapet. Tall for tidligere perioder er omarbeidet.

	1.1–31.12	
NOK mill.	2015	2014
Sparing	395	433
Forsikring	379	502
Garantert pensjon	329	1 465
Øvrig	241	370
Resultat før amortisering og oppreservering langt liv	**1 344**	**2 770**
Oppreservering langt liv	-1.764	-391
Resultat før amortisering	**-420**	**2 379**
Amortisering immaterielle eiendeler	-386	-380
Resultat før skatt	**-806**	**1 999**

Segmentopplysninger per 31.12

	Sparing		Forsikring		Garantert pensjon	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Fee- og administrasjonsinntekter	1 393	1 338			1 777	1 842
Risikoresultat liv og pensjon	-3	-11			89	483
Forsikringspremie egen regning			2 680	2 539		
Erstatninger for egen regning			-2 076	-1 693		
Administrasjonskostnader	-996	-897	-395	-279	-1 156	-921
Finansresultat			170	115		
Resultater før overskuddsdeling	**395**	**431**	**379**	**502**	**711**	**1 404**
Netto før amortisering og oppreservering langt liv	1	2			-382	61
Resultat før amortisering og oppreservering langt liv	**395**	**433**	**379**	**502**	**-1 764**	**-391**
Oppreservering langt liv						
Resultat før amortisering	**395**	**433**	**379**	**502**	**-1 435**	**-1 074**
Amortisering immaterielle eiendeler						
Resultat før skatt	**395**	**433**	**379**	**502**	**-1 435**	**1 074**

NOK mill.	Øvrig 2015	Øvrig 2014	Storebrand Livsforsikring Konsern 2015	Storebrand Livsforsikring Konsern 2014
Fee- og administrasjonsinntekter	113	156	3 283	3 336
Risikoresultat liv og pensjon	-6	8	80	480
Forsikringspremie egen regning			2 680	2 539
Erstatninger for egen regning			-2 076	-1 693
Administrasjonskostnader	-66	-60	-2 613	-2 156
Finansresultat	207	276	378	392
Resultater før overskuddsdeling	**249**	**380**	**1 733**	**2 714**
Netto før amortisering og oppreservering langt liv	-7	-10	-389	54
Resultat før amortisering og oppreservering langt liv	**241**	**370**	**1 344**	**2 770**
Oppreservering langt liv			-1 764	-391
Resultat før amortisering	**241**	**370**	**-420**	**2 379**
Amortisering immaterielle eiendeler			-386	-380
Resultat før skatt	**241**	**370**	**-806**	**1 999**

I 2015 er det anvendt NOK 776 millioner av risikoutjevningsfondet for oppreservering langt liv. Det er for øvrig tilbakeført et tilsvarende beløp som tidligere var avsatt og belastet annen egenkapital knyttet til oppreserveringen. Dette er presentert netto i linjen oppreservering langt liv i oppstillingen ovenfor.

Omarbeidelse av sammenligningstall

NOK mill.	Året 2014 Opprinnelig	Endring segment	Omarbeidet
Sparing	426	7	433
Forsikring	502		502
Garantert pensjon	1 465		1 465
Øvrig	377	-7	370
Resultat før amortisering og oppreservering langt liv	**2 770**	**0**	**2 770**
Oppreservering langt liv	-391		-391
Resultat før amortisering	**2 379**	**0**	**2 379**
Amortisering immaterielle eiendeler	-380		-380
Resultat før skatt	**1 999**	**0**	**1 999**

Note 06 Risikostyring og internkontroll

Storebrands inntekter og resultater er avhengig av eksterne forhold som gir usikkerhet. De viktigste eksterne risikoforholdene er utviklingen i finansmarkedene og endringer i levealderen til den norske og svenske befolkningen. Interne operasjonelle faktorer kan også gi tap, for eksempel feil knyttet til forvaltningen av kunders midler eller utbetaling av pensjon.

Kontinuerlig overvåking og aktiv styring av risiko er derfor et kjerneområde i konsernets virksomhet og organisasjon. Grunnlaget for risikostyringen legges i styrets årlige behandling av strategi- og planprosessen med fastsettelse av risikoappetitt, risikomål og overordnede risikorammer for virksomheten. Ansvaret for risikostyring og internkontroll er en integrert del av lederansvaret i Storebrand konsernet.

ORGANISERING AV RISIKOSTYRINGEN

Konsernets organisering av risikostyringsansvar følger en modell basert på 3 forsvarslinjer. Modellen skal ivareta risikostyringsansvar både på selskaps- og konsernnivå.

Styrene i Storebrand ASA og i konsernselskapene har det overordnede ansvaret for å begrense og følge opp virksomhetens risikoer.

Styrene fastsetter årlig rammer og retningslinjer for virksomhetens risikotakning, mottar rapporter over faktisk risikonivå og gjør en framoverskuende vurdering av risikobildet.

Ledere på alle nivåer i virksomheten har ansvar for risikohåndteringen innen eget ansvarsområde. God risikohåndtering forutsetter arbeid med mål, strategier og handlingsplaner, identifisering og vurdering av risikoer, dokumentasjon av prosesser og rutiner, prioritering og gjennomføring av forbedringstiltak, samt kommunikasjon, informasjon og rapportering.

UAVHENGIGE KONTROLLFUNKSJONER

Det er etablert uavhengige kontrollfunksjoner for virksomhetens risikohåndtering (Risikostyringsfunksjonen/Chief Risk Officer), for regeletterlevelse (Compliancefunksjonen), for at forsikringsforpliktelsen er riktig beregnet (Aktuarfunksjonen) og for bankens kredittgivning. Funksjonene er etablert både for Storebrandkonsernet (gruppen) og for alle konsesjonsbelagte selskaper. De uavhengige kontrollfunksjonene er direkte underlagt selskapenes adm. direktører og har rapportering til respektive selskapsstyre.

Funksjonelt har de uavhengige kontrollfunksjonene tilhørighet til CRO Konsern, som er underlagt konsernsjefen og har rapportering til Styret i Storebrand ASA. Oppgavene til CRO Konsern er å sikre at alle vesentlige risikoer er identifisert, målt og hensiktsmessig rapportert. Funksjonen skal være aktivt involvert i utviklingen av konsernets risik¬ostrategi og skal ha et helhetlig syn på virksomhetens risikoeksponering. Herunder følger ansvar for å sikre etterlevelse av relevant regulering for risikostyringen og konsernselskapenes virksomhet.

Internrevisjonen er direkte underlagt styret og skal gi styrene i relevante konsernselskaper en bekreftelse på hensiktsmessigheten og effektiviteten i virksomhetens risikohåndtering, herunder hvordan forsvarslinjene fungerer.

Note 07 Forsikringsrisiko

Forsikringsrisiko er risiko for større utbetalinger enn antatt og/eller ugunstig endring i verdien av en forsikringsforpliktelse som følge av at faktisk utvikling avviker fra det som ble forutsatt ved beregning av premier eller avsetninger. Det tilbys tradisjonelle livs- og pensjonsforsikring som både kollektive og individuelle kontrakter, i tillegg tilbys det kontrakter hvor kunden har investeringsvalg.

Forsikringsrisikoen i Norge er i stor grad standardisert mellom kontraktene innen samme bransje som en følge av detaljert regulering fra myndighetene. I Sverige er det rammevilkår for forsikringskontraktene noe som medfører større forskjeller mellom kontraktene innen samme bransje.

Risikoen for langt liv er den største forsikringsrisikoen i konsernet, i tillegg finnes uførerisiko og dødsfallsrisiko. Livsforsikringsrisikoene er:

1. Langt liv – Risiko for feil estimering av levealder og fremtidige pensjonsutbetalinger. Historisk utvikling har vist at flere forsikrede oppnår pensjonsalder og lever lenger som pensjonister sammenlignet med tidligere. Det er betydelig usikkerhet knyttet til fremtidig dødelighetsutvikling. Ved økt levealder utover det som er forutsatt i premietariffene, tiltar også risikoen for at eiers resultat belastes for å dekke nødvendig avsetningsbehov.
2. Uførhet – Risiko for feil estimering av fremtidig sykdom og uførhet. Det vil være usikkerhet knyttet til fremtidig utvikling av uførhet.
3. Død – Risiko for feil estimering av dødsfall og feil estimering av utbetaling til etterlatte. I de senere år har det vært registrert avtagende dødelighet og færre unge etterlatte sammenlignet med tidligere.

I segmentet Garantert Pensjon har konsernet en betydelig forsikringsrisiko knyttet til langt liv for kollektive og individuelle forsikringsavtaler. I tillegg er det forsikringsrisiko knyttet til uførhet og etterlatte pensjoner til ektefelle og/eller barn. Uføredekningene i Garantert Pensjon er hovedsakelig solgt sammen med en alderspensjon. Dødsrisikoen er lav i Garantert Pensjon sett i forhold til øvrig risiko. I SPP er det mulig å endre fremtidige premier noe som reduserer risikoen betraktelig. I Norge kan også fremtidige premier for kollektive avtaler endres, men kun for ny opptjeningen, dette vil medføre redusert risiko.
Tjenestepensjonsavtaler (hybrid) rapporteres i segmentet Garantert Pensjon. Dette er en liten bestand med begrenset forsikringsrisiko.

I segmentet Sparing har konsernet lav forsikringsrisiko.

I segmentet Forsikring har konsernet forsikringsrisiko knyttet til uførhet og døde. I tillegg er det forsikringsrisiko knyttet til yrkesskade, kritisk sykdom, kreftforsikring, barneforsikring og ulykkesforsikring. For yrkesskade utgjør risikoen først og fremst potensielt feil i vurdering av avsetningsnivået, da avviklingen av skadeårgangene kan ta opp mot 25 år. Risikoen innen kritisk sykdom, kreft og ulykke ansees for å være begrenset, på bakgrunn av volumet og den underliggende volatiliteten i produktene.

Segmentet Øvrig omfatter forsikringsrisikoen i BenCo som via Nordben og Euroben, tilbyr pensjonsprodukter til multinasjonale bedrifter. Forsikringsrisikoen i BenCo knytter seg hovedsakelig til gruppelivsforsikringer, førtidspensjoner og pensjoner til utestasjonerte medarbeidere. Dette er ytelsespensjoner som kan være tidsbegrenset eller livsvarige. Mange av avtalene er av kort varighet, typisk 5 års førtidspensjon, så forsikringsrisikoen er begrenset.

BESKRIVELSE AV PRODUKTER

KOLLEKTIVE KONTRAKTER

Sparing

1. Kollektiv innskuddspensjon er premien gitt som prosent av lønn, mens utbetalingene avhenger av faktisk tilført avkastning. Kunden har adgang til å velge å tilknytte en avkastningsgaranti.
2. Pensjonskapitalbevis er individuelle kontrakter med opptjente rettigheter som utstedes ved utmeldelse fra eller opphør av kollektiv innskuddspensjonsavtale.

Garantert pensjon

3. Kollektiv ytelsespensjon er pensjonsytelsen garantert som en prosent av sluttlønn fra avtalt alder og så lenge den forsikrede lever. Alternativt kan det avtales at pensjonen opphører ved en bestemt alder. Produktet tilbys innenfor privat sektor. Dekninger som kan knyttes til er alders-, uføre- (inklusive premie-/innskuddsfritak) og etterlattepensjon. Fribrev (kun Sverige) blir liggende på den kollektive kontrakten.
4. Fripoliser (kun Norge) er individuelle kontrakter med opptjente rettigheter som utstedes ved utmeldelse fra eller opphør av kollektive ytelsespensjonsavtaler. Innehaver av fripolisen kan velge å konvertere fripolisen med garanti til en fripolise med investeringsvalg.

Forsikring - engangsutbetalinger (kun Norge)

5. Gruppeliv er kollektive kontrakter med engangsutbetaling ved død eller uførhet.
6. Skadeforsikringskontrakter er kollektive kontrakter med engangsutbetalinger ved yrkesskadeforsikring, kritisk sykdom, kreftforsikring, barneforsikring eller ulykkesforsikring.
7. Uføre- og etterlatteprodukter i innbetalingsfasen uten fripoliseopptjening

INDIVIDUELLE KONTRAKTER

Sparing

1. Individuell fondsforsikring er kapitalforsikring eller renteforsikring hvor kunden bærer den finansielle risikoen. Det kan knyttes til en tilhørende dekning ved dødsfall.

Garantert pensjon

2. Individuell rente- eller pensjonsforsikring er garanterte utbetalinger så lenge den forsikrede lever. Alternativt kan det avtales at pensjonen opphører ved en bestemt alder. Det tilbys premie/betalingsfritak ved uføret. Produktet kan tilknytte uførepensjon.
3. Individuell kapitalforsikring er engangsutbetaling ved oppnådd alder, død og uførhet.

Forsikring

4. Individuelle skadeforsikringskontrakter er individuelle kontrakter med engangsutbetalinger ved kritisk sykdom, kreftforsikring, barneforsikring eller ulykkesforsikring.
5. Uføre- og etterlatteprodukter uten sparing

RISIKOPREMIE OG TARIFFER

Garantert pensjon

Det var behov for styrking av premiereservene knyttet til langt liv for norsk kollektiv ytelsespensjon, inklusive fripoliser. Avsetningsbehovet gjelder generelt for produkter hvor det er gitt en garantert ytelse, men treffer ulikt i forhold til bestandssammensetning, produktegenskaper og regelendringer blant annet som følge av pensjonsreformen.

Det ble i 2014 utviklet en ny levetidstariff for kollektive forsikringer, K2013. Tariffen er bygget på tre elementer. Dette er startdødelighet, sikkerhetsmargin og fremtidig økning i levealder. Startdødelighet er fastsatt med utgangspunkt i faktisk dødelighet i forsikringsbestanden for perioden 2005-2009. Sikkerhetsmargin vil ivareta forskjellen i dødelighet basert på inntekt, tilfeldig variasjon i dødelighet samt selskapets marginer. Fremtidig økning i levealder innebærer at forventet levealder også er avhengig av fødselsår. Dagens 50 åringer forventes ikke å leve så lenge som 50 åringer 20 år frem i tid. Denne sammenhengen benevnes som dynamisk levetidsforbedring. K2013 er således en dynamisk tariff.

Kollektiv pensjonsforsikringer i Norge følger premiene for tradisjonelle alders- og etterlatte- dekninger fellestariffen K2013 fra 2014. For uførepensjon er premiene basert på selskapets egne erfaringer. Omkostningspremien fastsettes årlig med sikte på full dekning av neste års forventede kostnader.

For individuelle forsikringer i Norge er premiene for dødsrisiko og langt liv risiko basert på tariffer utarbeidet av forsikringsselskapene med utgangspunkt i felles erfaringer. Dette gjelder både kapital- og pensjonsforsikring. Uførepremiene er basert på selskapets egne erfaringer.
Risikopremien i kollektive forsikringer i Sverige beregnes som en utjevnet premie innenfor forsikringsfellesskapet, basert på kollektivet fordeling på alder og kjønn, samt behovet for etterlattedekning. Risikopremien for individuelle forsikringer fastsettes individuelt og basere seg på alder og kjønn.

SPP revidert sine dødelighetsforutsetninger som benyttes i beregningen av forsikringstekniske avsetninger i 2014. Selskapets forutsetninger er fastsatt basert på den bransjefelles dødelighetstariffen DUS 06 og justert for selskapets egne observasjoner.

Forsikring
For gruppelivsforsikring og enkelte risikodekninger innen kollektiv pensjon er tariffene i tillegg til alder og kjønn også avhengig av næring/yrke. Innen gruppelivsforsikring benyttes også erfaringstariffering. For gruppelivsforsikring er standardtariffen, både for død og uførhet, basert på selskapets egne erfaringer.

Storebrand har fra og med desember 2014 tariffert nye individuelle kapitalforsikringer kjønnsnøytralt. Det vil si at kjønn ikke benyttes ved fastsetting av premien.

For skadeforsikring (yrkesskade) er tariffene basert på selskapets egne erfaringer.

Styring av forsikringsrisiko
I den eksisterende forsikringsporteføljen overvåkes forsikringsrisikoen innen hver bransje. Utviklingen av risikoresultatene følges gjennom året. For hver type av risiko utgjør det ordinære risikoresultat for en periode differansen mellom de risikopremier selskapet har tatt inn for perioden og de avsetninger og utbetalinger som man må gjøre for de forsikringstilfeller som inntreffer i perioden.

Forsikringstilfeller som man ikke har fått melding om, men som man av erfaring må anta er inntruffet, hensyntas.
Ved tegning av individuelle risikoprodukter i Norge gjennomføres det en helsevurdering av kunden. Resultatet av vurderingen gjenspeiles i nivået på risikopremien som kreves. Ved inngåelse av kollektive avtaler med risikodekninger foretas en helsevurdering av de ansatte i bedrifter med få ansatte, for øvrig kreves arbeidsdyktighetserklæring. I underwritingen tas det også hensyn til bedriftens næringskategori, bransje og sykehistorikk.

For alle produkter utgjør storskader eller spesielle hendelser en stor risiko. De største skadene vil typisk være innenfor gruppeliv og yrkesskade.

Selskapet styrer sin forsikringsrisiko gjennom ulike reassuranseprogram. Gjennom katastrofereassuranse (excess of loss) dekkes tap (engangserstatninger og reserveavsetninger) utover en nedre grense ved 2 eller flere dødsfall eller uføretilfeller som følge av samme begivenhet. Dekningen har også en øvre grense. Gjennom en reassuranseavtale for et enkelt liv dekkes døds- og uførerisiko som overstiger selskapets praktiserte maksimale risikobeløp for egen regning. Selskapets maksimale risikobeløp for egen regning er forholdsvis høye og gjenforsikret risiko er derfor av beskjeden størrelse.

Selskapet styrer også sin forsikringsrisiko gjennom internasjonal pooling. Dette innebærer at multinasjonale bedriftskunder kan få utlignet resultatene mellom de ulike enhetene internasjonalt. Pooling tilbys for gruppeliv og risikodekninger innenfor kollektiv ytelses- og innskuddspensjon.

Risikoresultat

I tabellen nedenfor er risikoresultatet for de største virksomhetene i konsernet spesifisert, i tillegg oppgis resultateffekten knyttet til reassuranse og pooling.

	Storebrand Livsforsikring		SPP	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Overlevelsesresultat	-130	61	51	-119
Dødsfallsresultat	266	261	8	81
Uføreresultat	313	411	79	93
Gjenforsikring	-9	-37	-3	-4
Pooling	-72	-114	-2	-1
Annet	-26	-4	-13	476
Sum risikoresultat	**342**	**577**	**121**	**526**

Risikoresultatet for Storebrand Livsforsikring AS i tabellen over viser samlet risikoresultat før fordeling kunder og eier. Se risikoresultat note 4 for prinsippene for fordeling av risikoresultat mellom kunder og eier.

Note 08

Finansiell markedsrisiko

Markedsrisiko er endring i verdier som skyldes at finansmarkedspriser eller volatilitet avviker fra det som er forventet. Omfatter også risiko for at verdien av forsikringsforpliktelsen utvikler seg ulikt fra eiendelene.

De vesentligste markedsrisikoene for Storebrand er aksjemarkedsrisiko, kredittrisiko, eiendomsrisiko, renterisiko og valutarisiko.

For livselskapene er de finansielle eiendelene plassert i en rekke delporteføljer. Markedsrisikoen påvirker Storebrands inntekt og resultat ulikt for de forskjellige delporteføljene. Det er tre hovedtyper av delporteføljer, selskapsporteføljer, kundeporteføljer uten garanti (fondsforsikring) og garanterte kundeporteføljer.

Markedsrisikoen i selskapsporteføljene påvirker resultatet fullt ut.

Markedsrisikoen i kundeporteføljer uten garanti er tatt for kunders regning og risiko, slik Storebrand ikke treffes direkte av verdiendringer. Men verdiendringer påvirker Storebrands resultater indirekte. Inntektene er i stor grad basert på reservestørrelse, mens kostnadene i større grad er faste. Lavere finansmarkedsavkastning enn forventet vil derfor få en negativ effekt på Storebrands inntekt og resultat.

For garanterte kundeporteføljer vil nettorisikoen for Storebrand være lavere enn brutto markedsrisiko. Graden av risikodemping avhenger av flere forhold. De viktigste er størrelse og fleksibilitet av kundebuffere og nivå og varighet på avkastningsgarantien. I de tilfeller hvor avkastningen ikke er høy nok til å dekke den garanterte renten, vil manglende avkastning dekkes ved å bruke kundebuffere i form av risikokapital som er bygd opp av tidligere års overskudd. Risikokapitalen består i hovedsak av kursreserver, tilleggsavsetninger og villkorad återbäring. Eier er ansvarlig for eventuelt udekket beløp. Dette er nærmere beskrevet i eget avsnitt om garanterte kundeporteføljer nedenfor.

For garanterte kundeporteføljer påvirkes risikoen av endringer i rentenivået. Fallende rente er positivt for investeringsavkastningen på kort sikt som følge av kursstigning på obligasjoner, men det er negativt på lang sikt fordi det reduserer sannsynligheten for å få en avkastning høyere enn garanti. Gjennom 2015 har rentene falt, spesielt i den korte enden av rentekurven. I Sverige er pengemarkedsrenten negativ. Norges Bank har signalisert at renten vil bli holdt lav i flere år fremover. Fripoliser har spesielt høy risiko i et lavrentescenario fordi det er svært begrensede muligheter til å endre pris eller vilkår. I Norge dempes effekten av lav rente av en stor andel amortisert kost porteføljer som vil nyte godt av papirer kjøpt inn på høyere rentenivåer enn dagens.

Sammensetningen av de finansielle eiendelene innenfor hver delportefølje følger av selskapets investeringsstrategi. Investeringsstrategien etablerer også retningslinjer og rammer for selskapets risikostyring, kreditteksponering, motpartseksponering, valutarisiko, bruk av derivatinstrumenter og krav til likviditet.

AKTIVA ALLOKERINGER

NOK mill.	Kundeporteføljer m/ rente garanti	Kundeporteføljer u/ rente garanti	Selskapsporteføljer
Annet	1%		
Eiendom	11%		
Obligasjoner til amortisert kost	35%		11%
Pengemarked	2%	3%	50%
Obligasjoner	41%	17%	39%
Aksjer	10%	79%	1%
Totalt	**100%**	**100%**	**100%**

For selskapsporteføljene ønsker Storebrand å ta lav finansmarkedsrisiko, og det meste av midlene er plassert i kort- og mellomlangsiktige rentepapirer med lav kredittrisiko.

For kundeporteføljer uten garanti (fondsforsikring) er det den forsikrede selv som står den finansielle risikoen, og den forsikrede kan selv velge risikoprofil. Storebrands rolle er å tilby et godt og bredt fondsutvalg, sette sammen profiler tilpasset ulik risikoprofil og tilby systematisk nedtrapping av risiko mot pensjonsalder. De største markedsrisikoene er aksjemarkedsrisiko og valutarisiko.

For garanterte kundeporteføljer er de største markedsrisikoene knyttet til aksjerisiko, renterisiko, kredittrisiko og eiendomsrisiko. Gjennom 2015 er aksjeandelen redusert, mens investeringer i selskapsobligasjoner er økt. I Norge er mesteparten av kredittrisikoen knyttet til papirer som bokføres til amortisert kost. Det reduserer resultatrisikoen vesentlig.

For aksjerisiko benyttes dynamisk risikostyring, der målet er å opprettholde en god risikobærende evne og fortløpende tilpasse den finansielle risikoen til selskapets soliditet. Gjennom utøvelsen av denne type risikostyring forventer Storebrand å skape god avkastning hvert enkelt år og over tid.

For selskapsporteføljer og garanterte kundeporteføljer er størstedelen av eiendeler i annen valuta enn hjemlandsvaluta valutasikret. Det begrenser valutarisikoen fra investeringsporteføljen. I konsernregnskapet vil verdien av eiendeler og resultater fra den svenske virksomheten påvirkes av endring i verdien av svenske kroner. Storebrand Livsforsikring AS har valutasikret deler av verdien av SPP.

Finansielle eiendeler og gjeld i utenlands valuta per 31.12

	Storebrand Livsforsikring Konsern				Storebrand Livsforsikring AS [2]			
	Balanseposter eksklusive valutaderivater	Valuta-derivater	Nettoposisjon		Balanseposter eksklusive valutderivater	Valuta-derivater	Nettoposisjon	
NOK mill.	Netto på balanse	Nettosalg	I valuta	I NOK	Netto på balansen	Netto salg	I valuta	I NOK
CAD	70	-124	-54	-347	56	-104	-48	-305
CHF	82	-48	34	301	46	-35	12	103
DKK	1 716		1 716	2 210				
EUR	771	-813	-41	-397	497	-652	-155	-1 490
GBP	151	-111	40	527	72	-88	-15	-202
HKD	143	-546	-404	-461	111	-311	-200	-229
JPY	18 321	-24 438	-6 116	-450	14 262	-21 000	-6 738	-496
SEK	167 767	6 986	174 753	183 475	18 452	-6 383	12 068	12 671
USD	1 732	-2 495	-764	-6 760	1 174	-2 017	-843	-7 457
NOK [1]	12 897		12 897	12 897	9 192		9 192	9 192
Andre valutatyper				24				-17
Forsikringspliktelser i valuta	-176 070		-176 070	-184 858	-504		-504	-529
Sum nettoposisjon valuta 2015				**6 161**				**11 241**
Sum nettoposisjon valuta 2014				**7 820**				**10 766**

[1] Akjse- og rentefond denominert i NOK med utenlandsk valutaeksponering i blant annet EUR og USD utgjør 9,2 milliarder kroner.

[2] Inkluderer utenlandske datterselskaper i EUR og SEK.

Storebrand Livsforsikring:
Selskapet foretar løpende sikring av det alt vesentlige av sin valutarisiko i kundeporteføljene. Valutarisiko eksisterer i utgangspunktet som følge av investeringer i internasjonale verdipapirer, og i et visst omfang også som følge av ansvarlige lån i fremmed valuta. Sikring gjøres ved hjelp av valutaterminer på porteføljenivå, og valutaposisjonene følges løpende opp mot en totalramme. Negative valutaposisjoner lukkes senest påfølgende dag etter at de oppstod. I tillegg er det gitt separate rammer for å kunne ta aktive valutaposisjoner. Storebrand bruker et prinsipp for valutasikringen som benevnes blokksikring, som effektiviserer gjennomføringen av valutasikringen.

SPP:
SPP valutasikrer sine internasjonale investeringer til en viss grad. Valutaeksponering kan være mellom 0 og 30 prosent i henhold til investeringsstrategi.

NÆRMERE OM GARANTERTE KUNDEPORTEFØLJER

STOREBRAND LIVSFORSIKRING

Den årlige garanterte avkastningen til kundene følger grunnlagsrenten. I 2015 ble nye premier tatt inn til en grunnlagsrente på 2,0 prosent og oppregulering av pensjon skjer med 0,5 prosent grunnlagsrente.

Avsetninger til forsikringsfond per 31.12 fordeler seg prosentvis slik på ulike satser for årlig grunnlagsrente:

Rentegaranti i prosent	2015	2014
6%	0,3%	0,3%
5%	0,4%	0,4%
4%	50,4%	51,4%
3,4%	0,6%	0,7%
3%	31,0%	32,6%
2,75%	1,5%	1,4%
2,50%	11,7%	12,1%
2%	3,5%	0,5%
0%	0,2%	0,6%
Total	**100%**	**100%**

Gjennomsnittlig rentegaranti i prosent	2015	2014
Individuell kapitalforsikring	3,4 %	3,2 %
Individuell pensjonsforsikring	3,9 %	3,9 %
Kollektiv pensjonsforsikring	2,9 %	3,0 %
Fripoliser	3,5 %	3,5 %
Gruppelivsforsikring	0,1 %	0,2 %
Samlet	**3,32 %**	**3,33 %**

Det er ikke rentegaranti på premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond og tilleggsavsetninger.

Rentegarantien skal oppfylles på årlig basis. Oppnår selskapet ett enkelt år en avkastning som er lavere enn den garanterte renten, kan inntil ett års garantert rente for den enkelte kontrakt dekkes av kontraktens tilleggsavsetning.

Det er innført ny levetidstariff (K2013) for kollektiv pensjon og fripoliser fra 2014. For eksisterende reserve har Finanstilsynet godkjent 7 års opptrappingsplan, og kundeavkastning utover garanti kan bidra til oppreservering. I opptrappingsperioden gir det en risikoøkning som kan sammenlignes med å øke garantirenten. Minimum 20 prosent av den enkelte kundes oppreservering må dekkes av Storebrand.

For å oppnå tilstrekkelig avkastning, er det nødvendig å ta investeringsrisiko, i hovedsak ved å investere i aksjer, eiendom og selskapsobligasjoner. Det er mulig å redusere markedsrisikoen på kort sikt, men da reduseres sannsynligheten for å nå nødvendig avkastningsnivå. Risikostyringen skal balansere disse hensynene, inkludert effekten på avkastningskrav fra oppreserveringsbehovet. Det benyttes også dynamisk risikostyring av aksjeandel.

Renterisiko er i en spesiell stilling fordi renteendringer også påvirker den virkelige verdien av forsikringsforpliktelsen (selv om den regnskapsmessige verdien av norske forpliktelser med rentegaranti ikke innregnes til markedsverdi) . Siden pensjonsutbetalingene kan ligge svært langt fram i tid, har forsikringsforpliktelsen stor rentefølsomhet. I den norske virksomheten vil økt rentefølsomhet fra investeringene gi økt risiko for avkastning under garanti. Risikostyringen skal derfor balansere risikoen for årets resultat (rente opp) med reinvesteringsrisikoen hvis renten faller under garanti i fremtiden. Obligasjoner til amortisert kost er et viktig risikostyringsverktøy.

SPP PENSION & FÖRSÄKRING

Den garanterte renten fastsettes av forsikringsselskapet og benyttes ved beregning av premien og den garanterte ytelsen. Den garanterte renten medfører ikke en årlig minimumsgaranti for avkastningen slik som i Norge.

SPP bærer risikoen for at det oppnås en avkastning lik garantert rente på forsikringstagernes midler over tid og at størrelsen på kontraktenes aktiva er større enn nåverdien av forsikringsforpliktelsen. For individuell innskuddsbasert pensjon (IF) oppnår SPP overskuddsdeling dersom avkastningen overstiger garantert rente. Kontraktene må ha bufferkapital intakt for at overskuddsdeling skal representere en netto inntekt for SPP. For kollektiv ytelsesbasert pensjon (KF) kreves en viss konsolideringsgrad, det vil si at aktiva er større enn nåverdien av passiva med en viss prosentsats, for at eier skal få overskuddsdeling.

Dersom en forsikringskontrakt i selskapet har mindre aktiva enn markedsverdien av forpliktelsen avsettes det et egenkapitaltilskudd som reflekterer denne underverdien. Dette benevnes latent kapitaltilskudd (LKT) og endringer i denne størrelsen resultatføres løpende. Når kontraktenes aktiva overstiger nåverdien av forpliktelsene, etableres en bufferstørrelse som benevnes villkorad återbäring (VÅB). Endringer i denne kundebufferen resultatføres ikke.

Rentegaranti i prosent	2015	2014
5,20 %	12,7 %	14,4 %
4,50 %	0,4 %	0,5 %
4,00 %	1,4 %	1,6 %
3,00 %	49,7 %	49,0 %
2,75 %	6,9 %	6,6 %
2,70 %	0,1 %	0,1 %
2,50 %	6,8 %	6,5 %
1,60 %	5,4 %	5,8 %
1,50 %	3,9 %	4,7 %
1,20 %	4,6 %	4,2 %
0,50 %	4,0 %	3,2 %
0%	3,9 %	3,3 %
Total	**100 %**	**100 %**

Gjennomsnittlig rentegaranti	2015	2014
Individuell pensjonsforsikring	3,0 %	3,0 %
Kollektiv pensjonsforsikring	2,6 %	2,6 %
Individuell tjenestepensjonsforsikring	3,1 %	3,1 %
Samlet	**2,86 %**	**2,88 %**

I den svenske virksomheten er styring av renterisiko basert på at renterisikoen fra eiendelene skal tilsvare renterisikoen fra forsikringsforpliktelsene.

SENSITIVITETSANALYSER

Tabellene viser reduksjon i bufferkapital for Storebrand Livsforsikring og SPP som følge av momentane verdiendringer knyttet til finansmarkedsrisiko. Bufferkapitalen består av kundebuffere der endring ikke påvirker selskapets resultat til eier. Som følge av at bufferkapitalen ikke er jevnt fordelt mellom kundene, vil det oppstå en negativ resultateffekt før alle buffere er brukt opp. Resultateffekten av stressene vil være vesentlig lavere enn endring i bufferkapital. Dette er nærmere beskrevet under det enkelte selskap.

Stressene er gjort for selskapsporteføljen og garanterte kundeporteføljer pr. 31. desember 2015. Fondsforsikring uten avkastningsgaranti er ikke inkludert i analysen. For disse produktene er det kundene som står markedsrisikoen og effekten av markedsfall vil ikke påvirke bufferkapitalen eller resultatet direkte.

Størrelsen på stresset er det samme som benyttes i Risikobasert Tilsyn (RBT), det offisielle rapporteringsverktøyet til Finanstilsynet. Stressene er aksjefall på 20 prosent, eiendomsfall på 12 prosent, valuta økning på 12 prosent og fall i kredittobligasjoner basert på rating og durasjon. For renter stresses både økning og fall på 150 basispunkter, og det mest negative benyttes.

Fordi det er momentane markedsendringer som beregnes, vil den dynamiske risikostyringen ikke påvirke utfallet. Dersom det antas at markedsendringene inntreffer under en tidsperiode, vil den dynamiske risikostyringen redusere effekten av de negative utfallene noe.

Stressene er gjort hver for seg, men samlet markedsrisiko er mindre enn summen av enkeltstress fordi det er forutsatt diversifisering. Det er benyttet samme korrelasjon mellom stressene som for RBT.

Storebrand Livsforsikring

Endring i markedsverdi 2015	NOK mill.	Prosent av buffer
Buffer til markedsrisiko fra RBT	7 924	
Renterisiko	2 722	34 %
Aksjerisiko	2 397	30 %
Eiendomsrisiko	2 850	36 %
Valutarisiko	280	4 %
Spreadrisiko	2 571	32 %
Markedsrisiko (korrelert)	**7 500**	

Basert på stresstesten, har Storebrand Livsforsikring en samlet markedsrisiko på 7,5 milliarder kroner, mens bufferkapitalen utgjør 7,9 milliarder kroner. Bufferkapitalen består av tilleggsavsetninger som kan benyttes for 2016, kursreguleringsfond og netto urealiserte gevinster i selskapsporteføljen.

De største risikoene er knyttet til aksjerisiko, renterisiko (rente opp), eiendomsrisiko og kredittrisiko (spread-risiko).

Stresstestene er gjort for alle investeringsprofiler med avkastningsgaranti og effekten fra hvert stress endrer avkastningen i hver profil. Hvis stresset fører til at avkastningen faller under garanti, vil resultatet til eier belastes dersom det ikke er tilstrekkelig buffer. Andre negative resultateffekter er lavere avkastning fra selskapsporteføljen og at det ikke blir overskuddsdeling fra fripoliser og individualkontrakter.

SPP Pension & Försäkring

Endring i markedsverdi 2015	SEK mill.	Prosent av buffer
Buffer til markedsrisiko	5 343	
Renterisiko	-787	-15 %
Aksjerisiko	1 279	24 %
Eiendomsrisiko	684	13 %
Valutarisiko	2 005	38 %
Spreadrisiko	360	7 %
Markedsrisiko (korrelert)	**3 294**	

Basert på stresstesten har SPP en samlet markedsrisiko på 3,3 milliarder svenske kroner, mens bufferkapitalen utgjør 5,3 milliarder kroner. Bufferkapital består av villkorad återbäring (opptjent kundeoverskudd) minus latent kapitaltilskudd.

De største risikoene er knyttet til aksjerisiko, kredittrisiko og eiendomsrisiko.

Stresstestene er gjort for alle investeringsprofiler med avkastningsgaranti og effekten fra hvert stress endrer avkastningen i hver profil. Buffersituasjonen for den enkelte kontrakt vil avgjøre om hele eller deler av verdifallet vil påvirke finansielt resultatet. Resultatet belastes bare for den delen av verdifallet som ikke kan avregnes mot kundenes allerede opptjente overskudd. I tillegg kan finansielt resultat påvirkes negativt av redusert overskuddsdeling og bortfall av indekseringsavgift.

Øvrige virksomheter

Øvrige selskaper i Storebrand Livsforsikring konsern er ikke inkludert i sensitivitetsanalysen da markedsrisikoen i disse er liten. Egenkapitalen til disse selskapene er investert med lav eller ingen allokering til risikable aktiva, og produktene gir ikke opphav til direkte risiko for selskapet som følge av endringer av priser i kapitalmarkedet.

Note 09

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for at selskapet ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering.

For forsikringsselskapene, spesielt livselskapene, er forsikringsforpliktelsen langsiktig og kontantstrømmene er i stor grad kjent lenge før de forfaller. I tillegg er det behov for likviditet for å håndtere utbetalinger knyttet til driften og likviditetsbehov knyttet til derivatkontrakter. Likviditetsrisikoen håndteres gjennom likviditetsprognoser og gjennom at deler av investeringene er plassert i svært likvide verdipapirer, f.eks. statsobligasjoner. Basert på disse tiltakene vurderes likviditetsrisikoen som lav.

Også for øvrige datterselskapene er det i tråd med lovkrav utarbeidet egne likviditetsstrategier. Disse strategiene spesifiserer rammer og tiltak for å sikre god likviditet og det spesifiseres en minste allokering til aktiva som kan omsettes på kort varsel. Strategiene definerer rammer for allokering til ulike typer aktiva, og medfører at selskapene har pengemarkedsplasseringer, obligasjoner, aksjer og andre likvide investeringer som kan omsettes ved behov.

I tillegg til klare strategier og risikostyring av likviditetsbeholdningen i hvert enkelt datterselskap har morselskapet i konsernet etablert en likviditetsbuffer. På overordnet nivå overvåkes utviklingen i likviditetsbeholdningene fortløpende i forhold til interne grenser. En særlig risiko er at finansmarkedene i perioder kan være lukket for nye låneopptak. Tiltak for å minimere likviditetsrisiko er å holde en jevn forfallstruktur på lånene, lave kostnader, en tilstrekkelig likviditetsbuffer og kredittavtaler med banker som selskapet kan trekke på dersom det skulle være nødvendig.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

Udiskonterte kontantstrømmer finansielle forpliktelser

NOK mill.	0 - 6 mnd	6 mnd - 12 mnd	1 - 3 år	3 - 5 år	Over 5 år	Total verdi	Balanseført verdi
Ansvarlig lånekapital	-289	-92	-2 222	-2 281	-4 721	-9 605	-7 489
Annen kortsiktig gjeld	-6 145					-6 145	-6 145
Ikke innkalt restforpliktelse limited partnership	-3 922					-3 922	
Sum finansielle forpliktelser 2015	**-10 357**	**-92**	**-2 222**	**-2 281**	**-4 721**	**-19 672**	**-13 634**
Derivater knyttet til innlån 2015	**117**	**-41**	**28**	**69**	**187**	**361**	**1 137**
Sum finansielle forpliktelser 2014	**-19 937**	**-77**	**-680**	**-2 712**	**-4 778**	**-28 184**	**-21 559**

Avtalt restløpetid gir begrenset informasjon om selskapets likviditetsrisiko, da de aller fleste investeringsaktiva kan realiseres raskere i annenhåndsmarkedet enn den avtalte restløpetiden. På evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen begrenset frem til første call.

Spesifikasjon ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner

NOK mill.	Nominell verdi	Valuta	Rente	Forfall/Call	Balanseført verdi
Utsteder					
Fondsobligasjoner					
Storebrand Livsforsikring AS	1 500	NOK	Flytende	2018	1 503
Evigvarende ansvarlig lån					
Storebrand Livsforsikring AS	1 000	NOK	Fast	2020	999
Storebrand Livsforsikring AS	1 100	NOK	Flytende	2024	1 097
SPP Pension & Försäkring	700	SEK	Flytende	2019	732
Tidsbegrenset ansvarlig lån					
Storebrand Livsforsikring AS	300	EUR	Fast	2023	3 158
Sum ansvarlige lån og fondsobligasjoner 2015					**7 489**
Sum ansvarlige lån og fondsobligasjoner 2014					**7 324**

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill.	0 - 6 mnd	6 mnd - 12 mnd	1 - 3 år	3 - 5 år	Over 5 år	Total verdi	Balanseført verdi
Ansvarlig lånekapital	-281	-83	-2 187	-1 538	-4 721	-8 809	-6 756
Annen kortsiktig gjeld	-2 958					-2 958	-2 958
Ikke innkalt restforpliktelse limited partnership	-3 145					-3 145	
Sum finansielle forpliktelser 2015	**-6 384**	**-83**	**-2 187**	**-1 538**	**-4 721**	**-14 912**	**-9 715**
Derivater knyttet til innlån 2015	117	-41	28	69	187	361	1 137
Sum finansielle forpliktelser 2014	**-6 854**	**-68**	**-644**	**-2 015**	**-4 778**	**-14 358**	**-8 925**

Avtalt restløpetid gir begrenset informasjon om selskapets likviditetsrisiko, da de aller fleste investeringsaktiva kan realiseres raskere i annenhåndsmarkedet enn den avtalte restløpetiden. På evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen begrenset frem til første call.

Note 10 Utlån og motpartsrisiko derivater

Storebrand har risiko for tap knyttet til at motparter ikke oppfyller gjeldsforpliktelser. Risikoen omfatter tap på utlån, men også tap knyttet til manglende kontrakts-oppfyllelse fra motparter i finansielle derivater. Kreditt-tap knyttet til verdipapirporteføljen er kategorisert som markedsrisiko og omtalt i note 8, finansiell markedsrisiko.

UTLÅN
STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

BEDRIFTSMARKED

Utlånsporteføljen består i hovedsak av inntektsgenererende eiendom med få kunder og få mislighold, og risikovurdering av debitor er omfattende og komplekst. Porteføljen er sikret utelukkende med pant i næringseiendom

NOK mill.	Utlån til og fordringer på kunder	Engasjementer med verdifall	Individuelle nedskrivninger	Netto misligholdte engasjementer
Utvikling av byggeprosjekter	928			
Omsetning og drift av fast eiendom	4 899	66	5	61
Lønnstakere og andre	2			
Andre	200			
Sum	**6 029**	**66**	**5**	**61**
- Individuelle nedskrivninger	5			
+ Gruppenedskrivninger	5			
Sum utlån til og fordringer på kunder 2015	**6019**	**66**	**5**	**61**
Sum utlån til og fordringer på kunder 2014	**4682**			

MOTPARTSRISIKO DERIVATER

For å redusere motpartsrisiko på utestående derivattransaksjoner er det inngått rammeavtaler med motparter som blant annet regulerer hvordan sikkerheter skal stilles for endringer i markedsverdier som beregnes på daglig basis.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

Investeringer underlagt netting agreements/CSA

				Sikkerhetsstillelser		
	Balanseførte eiendeler	Balanseførte forpliktelser	Netto eiendeler	Kontanter (+/-)	Verdipapirer (+/-)	Netto eksponering
Sum motparter 2015	4 252	3 020	1 231	2 275	-606	-437
Sum motparter 2014	5 662	4 279	1 382	2 484	-1 084	-18

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

Investeringer underlagt netting agreements/CSA

				Sikkerhetsstillelser		
	Balanseførte eiendeler	Balanseførte forpliktelser	Netto eiendeler	Kontanter (+/-)	Verdipapirer (+/-)	Netto eksponering
Sum motparter 2015	1 499	1 797	-298	894	-722	-471
Sum motparter 2014	1 255	3 023	-1 769	206	-1 807	-168

Note 11

Kreditteksponering

Grensene for kredittrisiko mot den enkelte motpart og samlet innenfor ratingkategorier besluttes av styrene i de enkelte selskapene i konsernet. Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer og sektorer. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp. Konsernet benytter så langt det er mulig publiserte kredittratinger supplert med egne vurderinger i de tilfeller det ikke finnes publiserte ratinger.

Underliggende investeringer i fond forvaltet av Storebrand er inkludert i tabellene.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

KREDITTRISIKO FORDELT PÅ MOTPART

Rentebærende verdipapirer vurdert til virkelig verdi **Debitorkategori etter garantist** NOK mill.	AAA Virkelig verdi	AA Virkelig verdi	A Virkelig verdi	BBB Virkelig verdi	NIG Virkelig verdi	Sum Virkelig verdi
Stat og statsgaranterte obligasjoner	40 309	13 207	346	478	118	54 458
Finans- og foretaksobligasjoner	170	8 042	25 036	24 469	3 803	61 520
Verdipapiriserte obligasjoner	37 534	3 148	3 506	3 575	1 372	49 135
Obligasjoner utstedt av overnasjonale organisasjoner	3 492	435	2 067	3 294	181	9 469
Sum rentebærende verdipapirer vurdert fordelt etter rating	**81 505**	**24 833**	**30 955**	**31 816**	**5 473**	**174 582**
Obligasjonsfond ikke forvaltet av Storebrand						8 745
Ikke rentebærende papirer i obligasjonsfond, forvaltet av Storebrand						931
Sum 2015	**81 505**	**24 833**	**30 955**	**31 816**	**5 473**	**184 257**
Sum 2014	**86 421**	**20 409**	**28 033**	**27 355**	**6 232**	**177 987**

Rentebærende verdipapirer til amortisert kost Debitorkategori etter garantist NOK mill.	AAA Virkelig verdi	AA Virkelig verdi	A Virkelig verdi	BBB Virkelig verdi	NIG Virkelig verdi	Sum Virkelig verdi
Stat og statsgaranterte obligasjoner	2 236	6 833	1 151	1 144	962	12 327
Finans- og foretaksobligasjoner	1 103	10 760	14 247	6 957	5 035	38 102
Verdipapiriserte obligasjoner	25 818	2 683	945	498	2 943	32 887
Obligasjoner i overnasjonale organisasjoner	8 205	6 284	1 158	3 110	264	19 021
Sum 2015	**37 362**	**26 559**	**17 501**	**11 709**	**9 205**	**102 336**
Sum 2014	**43 131**	**22 123**	**16 524**	**8 809**	**3 921**	**94 507**

MOTPARTER

NOK mill.	AAA Virkelig verdi	AA Virkelig verdi	A Virkelig verdi	BBB Virkelig verdi	NIG Virkelig verdi	Sum Virkelig verdi
Derivater	2 174	1 840	220		127	4 361
Herav derivater i obligasjonsfond, forvaltet av Storebrand	102	7				109
Sum derivater eksklusive derivater i obligasjonsfond 2015	**2 072**	**1 833**	**220**		**127**	**4 252**
Sum derivater eksklusive derivater i obligasjonsfond 2014	**1 798**	**3 631**	**251**			**5 680**
Bankinnskudd	4 820	2 165	1	27	58	7 071
Herav bankinnskudd i obligasjonsfond forvaltet av Storebrand	495					495
Sum bankinnskudd eksklusive bankinnskudd i obligasjons-fond 2015	4 325	2 165	1	27	58	6 575
Sum bankinnskudd eksklusive bankinnskudd i obligasjonsfond 2014	**4 687**	**3 436**	**40**	**26**		**8 190**

Ratingklasser er basert på Standard & Poors.
NIG = Non-investment grade.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

KREDITTRISIKO FORDELT PÅ MOTPART

Rentebærende verdipapirer vurdert til virkelig verdi Debitorkategori etter garantist NOK mill.	AAA Virkelig verdi	AA Virkelig verdi	A Virkelig verdi	BBB Virkelig verdi	NIG Virkelig verdi	Sum Virkelig verdi
Stat og statsgaranterte obligasjoner	14 836	1 658	95	391		16 980
Finans- og foretaksobligasjoner	169	3 282	14 169	21 373	2 244	41 237
Verdipapiriserte obligasjoner	7 885	427	16	3 575	853	12 755
Obligasjoner utstedt av overnasjonale organisasjoner		87	1 401	2 210	181	3 879
Sum rentebærende verdipapirer vurdert fordelt etter rating	**22 890**	**5 455**	**15 680**	**27 548**	**3 279**	**74 851**
Obligasjonsfond ikke forvaltet av Storebrand						1 540
Ikke rentebærende papirer i obligasjonsfond, forvaltet av Storebrand						1 255
Sum 2015	**22 890**	**5 455**	**15 680**	**27 548**	**3 279**	**77 647**
Sum 2014	**26 208**	**6 228**	**15 834**	**23 164**	**4 447**	**78 819**

RENTEBÆRENDE VERDIPAPIRER TIL AMORTISERT KOST
Debitorkategori etter garantist

NOK mill.	AAA Virkelig verdi	AA Virkelig verdi	A Virkelig verdi	BBB Virkelig verdi	NIG Virkelig verdi	Sum Virkelig verdi
Stat og statsgaranterte obligasjoner	2 236	6 833	1 151	1 144	962	12 327
Finans- og foretaksobligasjoner	1 103	10 760	14 247	6 957	5 035	38 102
Verdipapiriserte obligasjoner	25 818	2 683	945	498	2 943	32 887
Obligasjoner i overnasjonale organisasjoner	8 205	6 284	1 158	3 110	264	19 021
Sum 2015	**37 362**	**26 559**	**17 501**	**11 709**	**9 205**	**102 336**
Sum 2014	**43 131**	**22 123**	**16 524**	**8 809**	**3 921**	**94 507**

Motparter

NOK mill.	AA Virkelig verdi	A Virkelig verdi	BBB Virkelig verdi	NIG Virkelig verdi	Sum Virkelig verdi
Derivater	1 360	23	97	127	1 607
Herav derivater i obligasjonsfond, forvaltet av Storebrand	101	7			108
Sum derivater eksklusive derivater i obligasjonsfond 2015	1 259	16	97	127	1 499
Sum derivater eksklusive derivater i obligasjonsfond 2014	1 020	140	94	0	1 255
Bankinnskudd	3 853			58	3 911
Herav bankinnskudd i obligasjonsfond forvaltet av Storebrand	495				495
Sum bankinnskudd eksklusive bankinnskudd i obligasjonsfond 2015	**3 358**			**58**	**3 415**
Sum bankinnskudd eksklusive bankinnskudd i obligasjonsfond 2014	**3 692**		**40**		**3 732**

Ratingklasser er basert på Standard & Poors.

NIG = Non-investment grade.

Note 12 Risikokonsentrasjoner

Det meste av risikoen for Storebrand Livsforsikring konsern er knyttet til de garanterte pensjonsproduktene i livselskapene som omfatter både Storebrand Livsforsikring AS, SPP Pension & Försäkring AB og virksomheten i Irland og på Guernsey (BenCo).

I livvirksomhetene er det meste av risikoen tatt på vegne av kunder. Den totale risikoen må derfor ses i sammenheng med i hvor stor grad negative utfall treffer eier. For øvrige selskaper vil hele risikoen treffe eier.

For livvirksomheten er de store risikoene ganske sammenfallende for Norge og Sverige. Markedsrisikoen vil i stor grad være avhengig av globale forhold som påvirker investeringsporteføljene i alle virksomhetene. Forsikringsrisikoen vil kunne slå mer ulikt ut for de forskjellige selskapene, men spesielt langt liv risikoen kan påvirkes av universelle utviklingstrekk.

Forsikringsvirksomheten har i hovedsak kredittrisiko knyttet til obligasjoner med stor geografisk og bransjemessig spredning, mens utlån i hovedsak har eksponering mot direkte utlån til bolig i Norge. Det er ingen vesentlig konsentrasjonsrisiko på tvers av obligasjoner og utlån.

Finansmarkeds- og investeringsrisiko er i hovedsak knyttet til kundeporteføljene i livvirksomheten. Risiko knyttet til negative utfall i finansmarkedet er beskrevet og kvantifisert i note 8, finansiell markedsrisiko.

En renteoppgang vil på kort sikt ramme avkastningen i livselskapene negativt.

Note 13

Verdsettelse finansielle instrumenter og eiendommer

VERDSETTELSE AV FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL AMORTISERT KOST

Utlån til kunder

Virkelig verdi på utlån til kunder med regulerbar rente er vurdert til bokført verdi. Virkelig verdi på utlån til bedriftskunder med marginlån er imidlertid svakt lavere enn bokført verdi da enkelte lån løper med lavere margin enn de ville gjort dersom de var tatt opp per utgangen av 2015. Mindreverdien er beregnet ved å neddiskontere differansen mellom avtalt margin og dagens markedspris over gjenværende løpetid. I tillegg er virkelig verdi justert for nedskrivninger.

Obligasjoner og ansvarlige lån til amortisert kost:

Virkelig verdi for obligasjonene er som hovedregel basert på innhentede kurser fra Reuters og Bloomberg. Obligasjoner som ikke kvoteres regelmessig vil normalt verdsettes basert på anerkjente teoretiske modeller. Sistnevnte gjelder i særlig grad obligasjoner denominert i norske kroner. Som grunnlag for slik verdsettelse benyttes diskonteringsrenter bestående av swaprenter tillagt en kredittpremie. Kredittpremien vil oftest være utstederspesifikk, og normalt basert på konsensus av kredittspreader kvotert av et utvalg meglerforetak. Gjennomført nedskrivningstest har ikke medført behov for noen nedskrivning i 2015.

NOK Mill.	Nivå 1 Kvoterte priser	Nivå 2 Observerbare forutsetninger	Nivå 3 Ikke observerbare forutsetninger	Sum virkelig verdi 2015	Sum virkelig verdi 2014	Balanseført verdi 2015	Balanseført verdi 2014
Finansielle eiendeler							
Utlån til kunder			6 016	6 016	4 671	6 019	4 682
Obligasjoner holdt til forfall		17 578		17 578	17 794	15 648	15 131
Obligasjoner klassifisert som utlån og fordring		84 758		84 758	76 713	76 107	66 012
Sum virkelig verdi 2015		**102 336**	**4 671**	**108 353**		**97 774**	
Sum virkelig verdig 2014		**99 178**			**99 178**		**85 825**
Finansielle forpliktelser							
Ansvarlig lånekapital		7 432		7 432	7 549	7 489	7 324
Sum virkelig verdi 2015		**7 432**		**7 432**		**7 489**	
Sum virkelig verdi 2014		**7 549**		**7 549**	**7 549**		**7 324**

VERDSETTELSE AV FINANSIELLE INSTRUMENTER OG EIENDOMMER TIL VIRKELIG VERDI

Konsernet gjennomfører en omfattende prosess for å sikre en mest mulig markedsriktig verdifastsettelse av finansielle instrumenter. Børsnoterte finansielle instrumenter verdsettes basert på offisielle sluttkurser fra børs innhentet gjennom Reuters og Bloomberg. Fondsandeler er generelt verdsatt til oppdaterte offisielle NAV-kurser der slike finnes. Obligasjoner verdsettes som hovedregel basert på innhentede kurser fra Bloomberg og Reuters. Obligasjoner som ikke kvoteres regelmessig vil normalt verdsettes basert på anerkjente teoretiske modeller. Sistnevnte gjelder i særlig grad obligasjoner denominert i norske kroner. Som grunnlag for slik verdsettelse benyttes diskonteringsrenter bestående av swaprenter tillagt en kredittpremie. Kredittpremien vil oftest være utstederspesifikk, og normalt basert på konsensus av kredittspreader kvotert av et utvalg meglerforetak.

Unoterte derivater, herunder primært rente- og valutainstrumenter, verdsettes også teoretisk. Pengemarkedsrenter, swaprenter, valutakurser og volatiliteter som danner grunnlag for verdsettelse hentes fra Reuters og Bloomberg.

Konsernet gjennomfører løpende kontroll for å sikre kvaliteten på innhentede markedsdata fra eksterne kilder. Slike kontroller vil generelt omfatte sammenligning av multiple kilder samt kontroll og rimelighetsvurdering av unormale endringer.

Konsernet kategoriserer finansielle instrumenter som verdsettes til virkelig verdi på tre forskjellige nivåer som er nærmere beskrevet nedenfor. Nivåene gir uttrykk for ulik grad av likviditet og ulike målemetoder. Selskapet har etablert verdsettelsesmodeller for å fange opp informasjon fra et bredt utvalg med godt informerte kilder med henblikk på å minimere usikkerhet knyttet til verdsettelsen.

NIVÅ 1: FINANSIELLE INSTRUMENTER DER VERDSETTELSE ER BASERT PÅ KVOTERTE PRISER I AKTIVE MARKEDER FOR IDENTISKE EIENDELER

Denne kategorien inkluderer børsnoterte aksjer som over den foregående 3 måneders perioden har hatt en daglig gjennomsnittlig omsetning tilsvarende ca 20 millioner kroner eller mer. Aksjene anses på dette grunnlag å være tilstrekkelig likvide til å inngå i dette nivået. Obligasjoner, sertifikater eller tilsvarende instrumenter utstedt av nasjonal stat er generelt klassifisert på nivå 1. Når det gjelder derivater vil standardiserte aksjeindeks- og rentefutures omfattes på dette nivå.

NIVÅ 2: FINANSIELLE INSTRUMENTER DER VERDSETTELSE ER BASERT PÅ OBSERVERBAR MARKEDSINFORMASJON IKKE OMFATTET AV NIVÅ 1

Denne kategorien omfatter finansielle instrumenter som verdsettes basert på markedsinformasjon som kan være direkte observerbar eller indirekte observerbar. Markedsinformasjon som er indirekte observerbar innebærer at prisene kan være avledet fra observerbare relaterte markeder. Nivå 2 omfatter aksjer eller tilsvarende egenkapitalinstrumenter der markedskurser er tilgjengelig, men der omsetningsvolum er for begrenset til å oppfylle kriteriet for nivå 1. Normalt vil aksjene på dette nivå være omsatt i løpet av siste måned. Obligasjoner og tilsvarende instrumenter er generelt klassifisert på dette nivå. Videre er rente- og valutaswapper og ikke-standardiserte rente- og valutaderivater klassifisert på nivå 2. Fondsinvesteringer, med unntak av Private equity fond, er generelt klassifisert på nivå 2, og omfatter aksje-, rente- og hedgefond.

NIVÅ 3: FINANSIELLE INSTRUMENTER DER VERDSETTELSE ER BASERT PÅ INFORMASJON SOM IKKE ER OBSERVERBAR I HENHOLD TIL NIVÅ 2

Aksjer klassifisert på nivå 3 omfatter primært investeringer i unoterte/private selskaper. Dette omfatter blant annet investeringer i skog, eiendom, mikrofinans og infrastruktur. Private equity er generelt, gjennom direkte investeringer eller investeringer i fond, klassifisert på nivå 3.

De typer verdipapirer som er klassifisert på nivå 3 er nærmere omtalt nedenfor med henvisning til verdipapirtype og verdsettelsesmetode. Storebrand er av den oppfatning at den verdsettelse som er lagt til grunn representerer beste estimat på verdipapirenes markedsverdi.

Aksjer

Av aksjer på nivå 3 er det skog som utgjør det aller meste av verdiene. De eksterne verdivurderingene er basert på modeller som inkluderer ikke observerbare forutsetninger. Utover de eksterne verdivurderinger som er gjennomført per 31.desember 2015 er aksjeinvesteringene verdsatt basert på verdijustert egenkapital rapportert fra eksterne kilder. For de største skoginvesteringene er det gjennomført omfattende eksterne verdivurderinger per 31.desember som danner grunnlag for verdsettelsen av selskapets investering. Av aksjer utenom skog er det primært direkte investeringer i private equity som ligger på nivå 3.

For direkte private equity-investeringer baseres verdsettelsen enten på siste foretatte transaksjon eller en modell hvor selskap som har løpende virksomhet vurderes ved å sammenlikne nøkkeltall med tilsvarende børsnoterte selskap eller grupper av tilsvarende børsnoterte selskap. Verdien reduseres i noen tilfeller med en likviditetsrabatt som kan variere fra investering til investering.

Fondsandeler

Av fondsandeler er det private equity-investeringer og eiendomsfond som utgjør majoriteten på nivå 3. Forøvrig finnes det også noen andre typer fond som infrastrukturfond og mikrofinansfond her. Hoveddelen av Storebrands private equity-investeringer er i form av private equity-fond. Disse fondsinvesteringene verdsettes basert på de verdier som rapporteres fra fondene. De fleste fondene rapporterer kvartalsvis, mens noen rapporterer sjeldnere. For de investeringer hvor Storebrand ikke har mottatt oppdatert verdivurdering innen avleggelsen av årsregnskapet legges siste mottatte verdivurdering til grunn, justert for kontantstrømmer og eventuelle markedseffekter i perioden fra siste verdivurdering og frem til rapporteringstidspunktet. Markedseffekten estimeres basert på type verdsettelse av selskapene i de underliggende fond, verdiutviklingen på relevante indekser justert for estimert beta mellom det aktuelle selskap og den relevante indeks.

For investeringer der Storebrand deltar som medinvestor sammen med en ledende investor som gjennomfører verdivurdering, og det ikke foreligger en nylig transaksjon, vil denne verdien etter kvalitetssikring i Storebrand legges til grunn. For investeringer hvor Storebrand ikke har mottatt oppdaterte verdivurderinger per 31.12 fra ledende investor innen avleggelsen av årsregnskapet legges tidligere verdivurdering til grunn justert for eventuelle markedseffekter i perioden fra siste verdivurdering og til rapporteringstidspunktet. Der det ikke foreligger separate verdivurderinger fra en ledende investor i syndikatet gjennomføres en separat verdsettelse som beskrevet over.

Finans og foretaksobligasjoner
Blant obligasjoner på nivå 3 befinner mikrofinansinvesteringer strukturert som lån seg. Disse ligger til amortisert kost. Dessuten finnes også et fåtall private equity investeringer organisert som lån her, og disse verdsettes tilsvarende som private equity forøvrig beskrevet under fondsandeler. Det er også en obligasjon fra Amagerbanken som er misligholdt, og denne ligger til antatt forventet utbetaling som kommunisert fra Norsk Tillitsmann.

Eiendomsfond
Indirekte eiendomsinvesteringer er i hovedsak investeringer i fond med underliggende eiendomsinvesteringer hvor Storebrand har som intensjon å eie investeringene gjennom fondenes levetid. Verdivurderingen av eiendomsfondene gjøres på bakgrunn av opplysninger mottatt fra den enkelte fondsforvalter.

De fleste forvaltere rapporterer kvartalsvis og den mest vanlige metoden som den enkelte fondsforvalter benytter er ekstern kvartalsvis verdivurdering av fondets eiendeler. Dette innebærer at forvalter beregner en Net Asset Value (NAV). Rapportering av NAV fra fondene vil ofte være et kvartal forsinket i forhold til avleggelse av Storebrands regnskaper. For å hensynta verdiendringer i løpet av det siste kvartalet, benyttes foreløpige estimater utarbeidet av fondsselskapene.

Investeringseiendommer
Investeringseiendommene består hovedsakelig av kontoreiendom med lokalisering i Oslo og Stockholm og kjøpesentre i Sør-Norge.

Kontoreiendommer og kjøpesentre i Norge:
Ved beregning av virkelig verdi benyttes det i Storebrand en intern kontantstrømsmodell. Netto kontantstrømmer for den enkelte eiendom diskonteres med et individuelt avkastningskrav. For kontoreiendommene er det estimert et fremtidig inntekts- og kostnadsbilde for de første 10 år, og beregnet en sluttverdi ved utløpet av det 10. året på basis av markedsleie og normal driftskostnad for eiendommen. I netto inntektsstrøm er det tatt hensyn til eksisterende og fremtidig inntektstap som følge av ledighet, nødvendige investeringer og en vurdering av fremtidig utvikling i markedsleien. De fleste kontrakter har en løpetid på fem eller ti år. Kontantstrømmene fra disse leieavtalene (kontraktsleie) inngår i verdiberegningene. For å estimere de langsiktige fremtidige ikke-kontraktsfastsatte leieinntektene er det utviklet en prognosemodell. Modellen legger til grunn historiske observasjoner i Dagens Næringslivs eiendomsindeks (justert med KPI) samt markedsestimater. Det beregnes et langsiktig, tidsvektet gjennomsnitt av de årlige observasjonene hvor de eldste observasjonene vektes med lavest vekt. For ikke-kontraktsfastsatt leie i det korte perspektiv sees det hen til dagens leiepriser og markedsforhold.

Det fastsettes et individuelt avkastningskrav for den enkelte eiendom. Avkastningskravet sees i sammenheng med den tilhørende kontantstrøm for eiendommen. Den kunnskap som foreligger om markedets avkastningskrav herunder transaksjoner og takster, benyttes ved fastsettelse av kontantstrømmen.

Avkastningskravet er oppdelt i følgende elementer:

Risikofri rente
- Risikofri rente
- Risikopåslag, justert for:
- Type eiendom
- Beliggenhet
- Bygningsmessig standard
- Miljøstandard
- Kontraktsvarighet
- Leietakers kvalitet
- Andre forhold som transaksjoner og oppfatning i markedet, ledighet samt generell kunnskap om markedet og den enkelte eiendom

Ekstern taksering:
Det foretas en metodisk tilnærming til utvalg av eiendommer som skal takseres hvert kvartal, slik at alle eiendommer vil bli taksert minimum hvert tredje år. I 2015 er det innhentet takster på alle eiendommer i rands eiendomsportefølje i Norge.

I SPP innhentes det takster for samtlige heleide eiendomsinvesteringer

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

NOK mill.	Kvoterte priser (Nivå 1)	Observerbare forutsetninger (Nivå 2)	Ikke observerbare forutsetninger (Nivå 3)	Sum virkelig verdi 2015	Sum virkelig verdi 2014
Eiendeler:					
Aksjer og andeler:					
- Aksjer	17 605	578	2 468	20 651	20 646
- Fondsandeler	286	93 866	9 399	103 550	96 832
- Eiendomsfond			362	362	952
Sum aksjer og andeler 2015	**17 890**	**94 444**	**12 228**	**124 563**	
Sum aksjer og andeler 2014	**17 776**	**87 929**	**12 724**		**118 429**
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning					
- Stat- og statsgaranterte obligasjoner	27 509	22 612		50 121	54 687
- Finans- og foretaksobligasjoner	30	25 396	358	25 784	24 162
- Verdipapiriserte obligasjoner		44 415		44 415	41 824
- Overnasjonale organisasjoner	45	5 456		5 501	6 575
- Obligasjonsfond	821	57 616		58 437	50 739
Sum obligasjoner og verdipapirer med fast avkastning 2015	**28 405**	**155 494**	**358**	**184 257**	
Sum obligasjoner og verdipapirer med fast avkastning 2014	**36 171**	**141 476**	**339**		**177 987**
Derivater:					
- Rentederivater		1 775		1 775	4 514
- Valutaderivater		-544		-544	-3 113
Sum derivater 2015		**1 232**		**1 232**	
- herav derivater med positiv markedsverdi		4 252		4 252	
- herav derivater med negativ markedsverdi		-3 020		-3 020	
Sum derivater 2014		**1 401**			**1 401**
Eiendommer:					
- Investeringseiendommer			24 415	24 415	26 419
- Eierbenyttet eiendom			2 887	2 887	2 583
Sum eiendommer 2015			**27 302**	**27 302**	
Sum eiendommer 2014			**29 001**		**29 001**

Bevegelser mellom kvoterte priser og observerbare forutsetninger

NOK mill.	Fra kvoterte priser til observerbare forutsetninger	Fra observerbare forutsetninger til kvoterte priser
Aksjer og andeler	10	97

Bevegelser fra nivå 1 til nivå 2 gjenspeiler redusert omsetningsverdi i aktuelle aksjer i siste måleperiode. I motsatt tilfelle indikerer bevegelser fra nivå 2 til nivå 1 økt omsetningsverdi i aktuelle aksjer i siste måleperiode.

Spesifikasjon av papirer etter verdsettelsesteknikker (ikke observerbare forutsetninger)

NOK mill.	Aksjer	Fondsandeler	Eiendomsfond	Finans- og foretaks-obligasjoner	Investerings-eiendommer	Eierbenyttet eiendom
Balanse per 1.1.15	2 414	9 359	952	339	26 419	2 583
Netto gevinster/tap	188	1 515	80	41	1 583	183
Tilgang/kjøp	299	806	1	16	1 180	16
Salg/forfalt/oppgjør	-481	-2 563	-671	-64	-101	4
Overført til/fra ikke observerbare forutset-ninger til/fra observerbare forutsetninger		58				12
Omregningsdifferanse utenlandsk valuta	48	223		26	291	104
Annet*)					-4 956	-14
Balanse per 31.12.15	**2 468**	**9 399**	**362**	**358**	**24 415**	**2 887**

*) Inkluderer fraregning av Storebrand Eiendomsfond Norge KS med 4.927 millioner kroner. Storebrand Livsforsikring har per 31.12.15 investert 1.427 millioner kroner i Storebrand Eiendomsfond Norge KS. Storebrand Eiendomsfond KS investerer utelukkende i eiendommer som vurderes til virkelig verdi.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill.	Kvoterte priser (Nivå 1)	Observerbare forutsetninger (Nivå 2)	Ikke observerbare forutsetninger (Nivå 3)	Sum virkelig verdi 2015	Sum virkelig verdi 2014
Eiendeler:					
Aksjer og andeler:					
- Aksjer	12 209	124	1 780	14 114	11 321
- Fondsandeler		23 033	6 822	29 855	33 041
- Eiendomsfond			362	362	952
Sum aksjer og andeler 2015	**12 209**	**23 157**	**8 964**	**44 330**	
Sum aksjer og andeler 2014	**9 336**	**26 236**	**9 742**		**45 314**
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning					
- Stat og statsgaranterte obligasjoner	13 215			13 215	17 859
- Finans- og foretaksobligasjoner		8 832	77	8 908	10 744
- Verdipapiriserte obligasjoner		10 623		10 623	9 777
- Overnasjonale organisasjoner		511		511	1 065
- Obligasjonsfond		44 390		44 390	39 374
Sum obligasjoner og verdipapirer med fast avkastning 2015	**13 215**	**64 356**	**77**	**77 647**	
Sum obligasjoner og verdipapirer med fast avkastning 2014	**17 859**	**60 886**	**74**		**78 819**
Derivater:					
- Rentederivater		178		178	1 013
- Valutaderivater		-476		-476	-2 782
Sum derivater 2015		**-298**		**-298**	
- herav derivater med positiv markedsverdi		1 499		1 499	
- herav derivater med negativ markedsverdi		-1 797		-1 797	
Sum derivater 2014		**-1 769**			**-1 769**

Bevegelser mellom kvoterte priser og observerbare forutsetninger

NOK mill.	Fra kvoterte priser til observerbare forutsetninger	Fra observer-bare forutset-ninger til kvoterte priser
Aksjer og andeler	6	21

Bevegelser fra nivå 1 til nivå 2 gjenspeiler redusert omsetningsverdi i aktuelle aksjer i siste måleperiode. I motsatt tilfelle indikerer bevegelser fra nivå 2 til nivå 1 økt omsetningsverdi i aktuelle aksjer i siste måleperiode.

Spesifikasjon av papirer etter verdsettelsesteknikker (ikke observerbare forutsetninger)

NOK mill.	Aksjer	Fondsandeler	Eiendomsfond	Finans- og foretaksobligasjoner
Balanse per 1.1.15	1 779	7 012	952	74
Netto gevinster/tap på finansielle instrumenter	103	1 212	80	15
Tilgang/kjøp	17	602	1	
Salg/forfalt/oppgjør	-119	-2 063	-671	-13
Overført fra ikke observerbare forutsetninger til observer-bare forutsetninger		58		
Balanse per 31.12.15	**1 780**	**6 822**	**362**	**77**

SENSITIVITETSVURDERING

AKSJER

Det er primært investeringer i skog som er klassifisert som aksjer på nivå 3. Skoginvesteringer kjennetegnes blant annet ved svært lange kontantstrømsperioder. Det vil kunne være usikkerhet knyttet til fremtidig kontantstrøm som følge av fremtidig inntekts- og kostnadsvekst, selv om disse forutsetninger er basert på anerkjente kilder. Verdsettelse av skoginvesteringer vil likevel være særlig sensitivt overfor diskonteringsrente som legges til grunn i kalkylen. Selskapet baserer sin verdsettelse på eksterne verdivurderinger. Disse benytter et antatt markedsmessig avkastningskrav. Som en rimelig alternativ forutsetning til de benyttede avkastningskrav, ville en endring i diskonteringsrente på 0,25 prosent utgjøre en endring på anslagsvis 4,27 prosent i verdi blant annet avhengig av skogens modenhet.

	Storebrand Livsforsikring Konsern Verdiendring ved endret diskonteringsrente		Storebrand Livsforsikring AS Verdiendring ved endret diskonteringsrente	
NOK mill.	Økning + 25 bp	Reduksjon - 25 bp	Økning + 25 bp	Reduksjon - 25 bp
Endring i virkelig verdi per 31.12.15	-102	110	-92	99
Endring i virkelig verdi per 31.12.14	-72	77	-63	68

Øvrige fondsandeler

Store deler av porteføljen prises mot sammenlignbare børsnoterte selskaper, mens mindre deler av porteføljen er børsnotert. Verdsettelsen av private equity-porteføljen vil dermed være sensitiv for svingninger i de globale aksjemarkedene. Private equity-porteføljen har en estimert beta mot MSCI World (Net – valutasikret til NOK) på omtrent 0,45.

	Storebrand Livsforsikring Konsern Endring MSCI World		Storebrand Livsforsikring AS Endring MSCI World	
NOK Mill.	Økning +10%	Reduksjon - 10%	Økning +10%	Reduksjon - 10%
Endring i virkelig verdi per 31.12.15	395	-395	320	-320
Endring i virkelig verdi per 31.12.14	291	-291	211	-211

Eiendomsfond

Verdivurderingen for indirekte eiendomsinvesteringer vil være sensitiv for endring i avkastningskravet og forutsetning om fremtidig kontantstrøm. De indirekte eiendomsinvesteringene er belånte strukturer. I snitt er porteføljen belånt med 58 prosent.

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
	Verdiendring underliggende eiendommer		Verdiendring underliggende eiendommer	
NOK Mill.	Økning +10%	Reduksjon - 10%	Økning +10%	Reduksjon - 10%
Endring i virkelig verdi per 31.12.15	100	-99	100	-99
Endring i virkelig verdi per 31.12.14	250	-247	250	-247

Finans- og foretaksobligasjoner

Verdipapirer registret som finans og foretaksobligasjonen på nivå 3 er typisk mikrofinans fond, private equity debt fond, og konvertible obligasjoner. Disse prises ikke med diskonteringsrente slik obligasjoner vanligvis gjør, og derfor inngår disse investeringene i samme sensitivitetstest som private equity.

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
	Endring MSCI World		Endring MSCI World	
NOK mill.	Økning +10%	Reduksjon - 10%	Økning +10%	Reduksjon - 10%
Endring i virkelig verdi per 31.12.15	15	-15	4	-4
Endring i virkelig verdi per 31.12.14	15	-15	4	-4

Eiendommer

Sensitivitetsvurderingen av eiendom gjelder både investeringseiendommer og eierbenyttet eiendom.

Verdivurderingen av eiendom er særlig sensitiv for endring i avkastningskravet og forutsetning om fremtidig kontant-strøm. En endring på 0,25 prosent i avkastningskravet hvor alt annet holdes likt, vil medføre en endring av verdien på eiendomsporteføljen i Storebrand på om lag 4,5 prosent. I størrelsesorden 25 prosent av eiendommens kontantstrøm er knyttet til inngåtte leiekontrakter. Dette innebærer at endringene i de usikre delene av kontantantstrømmen med 1 prosent medfører endring i verdi på 0,75 prosent.

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
	Endring i avkastningskrav		Endring i avkastningskrav	
NOK mill.	0,25%	-0,25%	0,25%	-0,25%
Endring i virkelig verdi per 31.12.15	-1 180	1 306	-988	1 086
Endring i virkelig verdi per 31.12.14	-1 288	1 203	-1 172	1 071

Note 14

Bransjenote resultatregnskap

NOK mill.	Kollektiv pensjon privat	Kollektiv pensjon offentlig	Gruppelivs-forsikring	Individuell kapital-forsikring	Individuell rente/ pensjons-forsikring	Skade-forsikring
Premieinntekter for egen regning	13 914	396	788	1 734	197	335
Netto inntekter fra investeringer i kollektiv-porteføljen	6 734	117	42	185	565	25
Netto inntekter fra investeringer i investerings-valgporteføljen	1 224			204	238	
Andre forsikringsrelaterte inntekter	319	3	1	30	35	
Erstatninger for egen regning	-7 269	-3 953	-534	-939	-1 505	-135
- herav gjenkjøp	-136	-135		-438	-19	
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser -kontraktsfastsatte forpliktelser	-3 291	3 467	-131	78	713	-34
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser -særskilt investeringsportefølje	-11 170			-852	-34	
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-315			-58	-10	
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-949	-72	-71	-186	-145	-64
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-307	-20	-22	-3	-2	-1
Resultat av teknisk regnskap 2015	**-1 110**	**-62**	**73**	**194**	**53**	**125**
Resultat av teknisk regnskap 2014	**649**	**8**	**97**	**169**	**18**	**101**

NOK mill.	Storebrand Livsforsikring AS	Sikkerhets-avsetning klassifisert som egenkapital IFRS	BenCo	SPP	Storebrand Livsforsikring Konsern
Premieinntekter for egen regning	17 364		178	6 955	24 497
Netto inntekter fra investeringer i kollektiv-porteføljen	7 669		432	307	8 349
Netto inntekter fra investeringer i investerings-valgporteføljen	1 666		56	2 759	4 493
Andre forsikringsrelaterte inntekter	388		57	1 249	1 694
Erstatninger for egen regning	-14 335		-1 561	-8 606	-24 502
- herav gjenkjøp	-728			93	-635
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	802	4	115	3 328	4 332
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje	-12 056		854	-4 809	-16 011
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-382		-6		-388
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-1 488		-88	-1 093	-2 720
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-354			-61	-416
Resultat av teknisk regnskap 2015	**-727**	**4**	**37**	**29**	**-672**
Resultat av teknisk regnskap 2014	**1 041**	**4**	**86**	**807**	**1 949**

Individuell kapitalforsikring

NOK mill.	Med overskudds-deling	Uten rett til andel av overskudd	Investerings-valg	2015	2014
Premieinntekter for egen regning	258	425	1 051	1 734	1 160
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	129	56		185	242
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen			204	204	306
Andre forsikringsrelaterte inntekter	1		29	30	26
Erstatninger for egen regning	-426	-117	-397	-939	-1 841
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	184	-105		78	92
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje			-852	-852	337
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-58			-58	-7
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-79	-78	-28	-186	-142
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-2	-1		-3	-3
Resultat av teknisk regnskap	**7**	**180**	**7**	**194**	**169**

Individuell rente/pensjonsforsikring

NOK mill.	Med overskudds-deling	Investeringsvalg	2015	2014
Premieinntekter for egen regning	26	171	197	214
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	565		565	765
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen		238	238	364
Andre forsikringsrelaterte inntekter	3	32	35	29
Erstatninger for egen regning	-1 158	-347	-1 505	-1 579
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser -kontraktsfastsatte forpliktelser	713		713	497
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser -særskilt investeringsportefølje		-34	-34	-147
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-10		-10	-12
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-103	-42	-145	-112
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-2		-2	-1
Resultat av teknisk regnskap	**36**	**17**	**53**	**18**

Kollektiv pensjon privat

NOK mill.	Ytelsesbasert uten investerings-valg	Fripoliser	Innskudds-basert med investerings-valg	Uten rett til andel av overskudd	2015	2014
Premieinntekter for egen regning	5 205	-3 527	11 384	852	13 914	12 805
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	2 124	4 561		49	6 734	9 419
Netto inntekter fra investeringer i investerings-valgporteføljen			1 224		1 224	2 822
Andre forsikringsrelaterte inntekter	22	20	275		319	201
Erstatninger for egen regning	-2 051	-3 927	-1 275	-17	-7 269	
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-4 745	2 289		-835	-3 291	-8 129
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje			-11 170		-11 170	-7 978
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-310	-4			-315	-160
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-294	-342	-225	-88	-949	-664
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-207	-2	-47	-51	-307	-367
Resultat av teknisk regnskap	**-256**	**-931**	**166**	**-90**	**-1 110**	**649**

Kollektiv pensjon offentlig

NOK mill.	Ytelsesbasert uten investerings-valg	2015	2014
Premieinntekter for egen regning	396	396	1 493
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	117	117	605
Andre forsikringsrelaterte inntekter	3	3	1
Erstatninger for egen regning	-3 953	-3 953	-11 946
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	3 467	3 467	9 973
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser			-6
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-72	-72	-48
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-20	-20	-65
Resultat av teknisk regnskap	**-62**	**-62**	**8**

Note 15

Resultatanalyse fordelt per bransje

NOK mill.	Kollektiv pensjon privat	Kollektiv pensjon offentlig	Gruppelivsforsikring	Individuell kapitalforsikring	Individuell rente/pensjonsforsikring	Skadeforsikring	Storebrand Livsforsikring AS 2015	Storebrand Livsforsikring AS 2014	Sikkerhetsavsetning klassifisert som egenkapital IFRS 2015	Sikkerhetsavsetning klassifisert som egenkapital IFRS 2014	BenCo 2015	SPP 2015	Storebrand Livsforsikring Konsern 2015	Storebrand Livsforsikring Konsern 2014
Finansinntekter [1]	9 113	165	61	405	850	35	10 630	12 521			210	981	11 821	19 144
Garantert rente	-6 344	-163	-3	-366	-698	-1	-7 575	-9 669			-217	-1 296	-9 088	-16 210
- herav tilført premiefond	-8	-1					-9	-14			-128	-2 257	-2 395	-108
Avkastningsresultat før trekk av buffer	2 769	2	58	39	152	34	3 055	2 852			-7		3 048	2 934
Til/fra tilleggsavsetning og bufferkapital	-492	-2		-7	-117		-619	-633				**-315**	-934	-633
Avkastnings resultat etter bruk av tilleggsavsetning og bufferavsetning	**2 277**	**0**	**58**	**32**	**35**	**34**	**2 436**	**2 220**			**-7**	**-315**	**2 114**	**2 301**
Risikopremie	375	58	661	549	-81	271	1 833	1 752			-3	380	2 210	2 143
Risikotilskudd	-345	-57	-660	-309	139	-178	-1 410	-1 025			2	-256	-1 664	-880
Netto gjenforsikring med videre [1]	-77		-8			6	-81	-151				-3	-83	-155
Risikoresultat	**-47**	**1**	**-7**	**239**	**58**	**99**	342	576			**-1**	**121**	**463**	**1 108**
Administrasjonspremie	1 073	25	93	159	117	56	1 524	1 496			110	1 433	3 067	2 624
Driftskostnader	-949	-72	-71	-186	-145	-64	-1 488	-1 033			-66	-1 210	-2 763	-1 883
Administrasjonsresultat	**124**	**-48**	**22**	**-27**	**-28**	**-8**	**36**	**463**			**44**	**224**	**304**	**742**
Øvrig [2]	-1 954			8	-3		-1 950	-2 287	4	-8			-1 960	-2 271
Pris på rentegaranti	370	26					396	463					396	463
Fortjenesteelement risiko	150	9					159	182					159	182
Bransjeresultat brutto	918	-11	73	252	63	125	1 420	1 617	4	-8	37	29	1 475	2 525
Avkastnings- og risikoresultat til forsikringskunder	-315			-58	-10		-382	-185					-382	-185
Eiers bidrag oppreservering langt liv	-938	-50					-988	-391					-988	-391
Dekket fra risikoutjevningsfond	-776						-776						-776	
Resultat av teknisk regnskap	**-1 110**	**-62**	**73**	**194**	**53**	**125**	**-727**	**-1 041**	**4**	**-8**	**37**	**29**	**-671**	**1 949**

1) Postene andre forsikringsrelaterte inntekter (i note 14) og andre forsikringsrelaterte kostnader (i note 14) er fordelt etter art.

2) Posten består av avsetning til langt liv, tilleggsavsetning og avsetning sikkerhetsavsetning skadeprodukter

Individuell kapitalforsikring

	Med overskudds-deling		Uten rett til andel av overskudd		Investeringsvalg		2015		2014	
NOK mill.	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier
Administrasjonsresultat	-20			-11		5	-20	-7		19
Avkastningsresultat	31			7			31	8	6	18
Risikoresultat	53			184		2	53	186	51	134
Overskuddsdeling	-7	7					-7	7	3	-3
Til/fra tilleggsavsetning og bufferfond	-7						-7		-52	
Øvrig	8						8			
Resultat av teknisk regnskap	**58**	**7**	**0**	**180**	**0**	**7**	**58**	**194**	**7**	**169**

Individuell rente/pensjonsforsikring

	Med overskudds-deling		Uten rett til andel av overskudd		2015		2014	
NOK mill.	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier
Administrasjonsresultat	-45			17	-45	17	-7	16
Avkastningsresultat	152				152		44	
Risikoresultat	58				58		60	2
Overskuddsdeling	-36	36			-36	36		
Til/fra tilleggsavsetning og bufferfond	-117				-117		-83	
Øvrig	-3				-3		-2	
Resultat av teknisk regnskap	**10**	**36**		**17**	**10**	**53**	**12**	**18**

Kollektiv pensjon privat

	Ytelsesbasert uten investeringsvalg		Fripoliser		Innskuddsbasert med investeringsvalg		Uten rett til andel av overskudd		2015		2014	
NOK mill.	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier	Kunde	Eier
Administrasjonsresultat		-9		-47		173		7		124		334
Avkastningsresultat	1 222		1 480			-4		70	2 703	67	2 548	27
Risikoresultat	61	40	-2	51		-3		-194	59	-106	248	11
Pris på rentegaranti og fortjeneste risiko		493						26		520		567
Til/fra tilleggsavsetning og bufferfond	-523		30						-492		-374	
Øvrig	326	-780	-1 342	-934					-1 017	-1 714	-1 972	-291
Resultat av teknisk regnskap	**1 087**	**-256**	**166**	**-931**		**166**		**-90**	**1 252**	**-1 110**	**451**	**649**

Kollektiv pensjon offentlig

NOK mill.	Ytelsesbasert uten investeringsvalg Kunde	Eier	2015 Kunde	Eier	2014 Kunde	Eier
Administrasjonsresultat		-48		-48		30
Avkastningsresultat	2		2		151	
Pris på rentegaranti og fortjeneste risiko		36		36		78
Til/fra tilleggsavsetning og bufferfond	-2		-2		-123	
Øvrig	50	-50	50	-50	78	-100
Resultat av teknisk regnskap	**50**	**-62**	**50**	**-62**	**106**	**8**

Note 16 Salg av forsikringer (nytegning)

NOK mill.	Kollektiv pensjon privat	Gruppelivs-forsikring	Individuell kapitalforsikring	Individuell rente/ pensjonsforsikring	Skadeforsikring	Storebrand Livsforsikring AS
2015	1 132	2	515	4	6	1 658
2014	136	8	341	4	16	506

Salg består av nysalg og forbedringssalg med fradrag for forsikringer der første premie ikke blir betalt. Tilflyttede reserver (note 17) er ikke med i tallene.

Note 17 Flytting av forsikringsforpliktelse

NOK mill.	Kollektiv pensjons-forsikring privat	Kollektiv pensjons-forsikring offentlig	Individuell kapital-forsikring	Individuell rente/ og pensjons-forsikring	Storebrand Livsforsikring AS 2015	2014
Mottatte midler						
Premiereserve	1 008		2	144	1 155	1 088
Tilleggsavsetning	-57				-57	-4
Flytting av premiereserver med videre	**951**		**2**	**144**	**1 098**	**1 084**
Premiefond	141					
Antall kontrakter/kunder	706	2	27	214	949	865
Fraflyttede midler						
Premiereserve	-1 091	-3 387	-34	-44	-4 556	-12 452
Tilleggsavsetning	-10	-164		-1	-175	-269
Kursreserver	-45				-45	-1
Flytting av premiereserver med videre	**-1 146**	**-3 551**	**-34**	**-45**	**-4 776**	**-12 722**
Premiefond	-59	-257			-15	-422
Antall kontrakter/kunder	4 459	94	75	194	4 822	1 631

Note 18 Netto finansinntekter

NOK mill.	Storebrand Livsforsikring Konsern 2015	Storebrand Livsforsikring Konsern 2014	Storebrand Livsforsikring AS 2015	Storebrand Livsforsikring AS 2014
Renter utlån	111	171	390	555
Renter bank	42	73	26	36
Renter obligasjoner og sertifikater	2 596	3 599	1 267	1 836
Renter obligasjoner til amortisert kost	3 877	3 809	3 877	3 809
Renter derivater	670	565	26	17
Renteinntekt for øvrig	-218	-147	-221	-144
Utbytte	538	767	305	323
Sum renteinntekt og utbytte med videre på finansielle eiendeler	**7 615**	**8 837**	**5 670**	**6 431**
Verdiendring eiendom	1 578	433		
Verdiendring aksjer	-1 118	11 135	-2 668	2 220
Verdiendring obligasjoner og sertifikater	-2 237	3 898	-752	2 034
Verdiendring derivater	-2 097	4 200	28	127
Sum verdiendringer på investeringer	**-3 874**	**19 666**	**-3 392**	**4 381**
Realisert gevinst eiendom		-10		6
Realisert gevinst aksjer	7 622	5 783	5 842	4 660
Realisert gevinst obligasjoner og sertifikater	2 018	1 919	411	586
Realisert gevinst derivater	-5 943	-2 979	-5 253	-2 985
Realisert gevinst obligasjoner til amortisert kost	218	9	215	7
Realisert gevinst andre investeringer	-3		-3	
Agio aksjer	33	3 064		2 080
Agio obligasjoner og sertifikater	2 034	787	2 375	416
Agio derivater	2 312	-3 326	1 251	-1 940
Agio obligasjoner til amortisert kost	78	59	78	59
Agio diverse	-46	88	-129	95
Sum realisert gevinst og tap på investeringer	**8 322**	**5 394**	**4 786**	**2 985**
Rentekostnader ansvarlig lån	337	442	337	442
Sum rentekostnader	**337**	**442**	**337**	**442**

Note 19 Netto inntekter fra eiendommer

NOK mill.	Storebrand Livsforsikring Konsern 2015	Storebrand Livsforsikring Konsern 2014
Leieinntekter fra eiendommer [1]	1 364	1 693
Driftskostnader (inkludert vedlikehold og reparasjoner) som gjelder eiendommer som har gitt leieinntekter i perioden [2]	-240	-282
Resultat minoritet definert som gjeld		-160
Netto driftsinntekter eiendom	**1 124**	**1 251**
Realisert gevinst/tap		-10
Endring i virkelig verdi investeringseiendommer	1 578	433
Sum inntekter eiendom	**2 701**	**1 674**
[1] Herav eiendommer til eget bruk	174	169
[2] Herav eiendommer til eget bruk	37	-71

I ett av eiendomsselskapene i den norske virksomheten inngår en minoritetsinteresse på under 10 prosent, og majoritetens andel inngår i det norske livselskapets kundeportefølje. Minoritetsinteressen inngår i konsernets resultat, balanse og egenkapital, og denne minoritetens andel av resultatet knytter seg i til gevinst knyttet til investeringseiendom.

Note 20 Andre forsikringsrelaterte inntekter

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Renteinntekter forsikring	5	7	5	7
Forvaltningsgebyrer	802	682		
Øvrige forsikringsrelaterte gebyrer	68	33	6	
Indekseringsavgift	127	160		
Administrasjonsgebyrer		85		
Returprovisjoner	609	416	369	231
Andre inntekter	83	355	8	19
Sum andre forsikringsrelaterte inntekter	**1 694**	**1 739**	**387**	**256**

Note 21 Andre inntekter

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Renter på driftsbankkonti	14	26	14	26
Forvaltningshonorar, kapitalforvaltning		150		
Driftsinntekter i selskaper utenom forsikring	348	254		
Andre inntekter	20	80	19	
Sum andre inntekter	**381**	**510**	**32**	**26**

Note 22 Salgskostnader

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Lønn og personalkostnader egne salgsressurser	-293	-246	-453	-400
Andre salgskostnader egne salgsressurser	-49	-41	-198	-171
Provisjoner til eksterne distributører	-19	-25	-158	-148
Sum salgskostnader	**-361**	**-312**	**-808**	**-719**
Endring i aktiverte salgskostnader			-1	2

Note 23 Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

Storebrandkonsernet har landspesifikke pensjonsordninger.
De ansatte i Storebrand i Norge med virkning fra 1. januar 2015 en innskuddsbasert pensjonsordning for alderspensjon. Frem til utgangen av 2014 hadde Storebrand i Norge både en innskuddsbasert og en ytelsesbasert pensjonsordning avhengig av tidspunkt for ansettelse i konsernet. Effekten av endringen i pensjonsordningen ble innregnet i årsregnskapet 2014.

Premiesatser og innhold for innskuddspensjonsordningen er følgende:

- Sparingen starter fra første lønnskrone
- Sparesats på 7 prosent av lønn fra 0 til 12G (Grunnbeløp utgjør kr 90.068 pr 31.12.15)
- I tillegg spares 13 prosent av lønn mellom 7,1 til 12G
- Sparesats for lønn over 12G er 20 prosent

Alle som er medlemmer i pensjonsordningene har en tilknyttet barne-, etterlatte- og uføredekning, som regnskapsføres som en ytelsesbasert pensjonsordning. Det foreligger også ytelsesforpliktelser i balansen knyttet til driftspensjoner for enkelte tidligere ansatte og tidligere styremedlemmer.

For ansatte og tidligere ansatte som har hatt lønn over lønn over 12G frem til 31.12.2014 ble det gitt et tilbud om kontantutløsning av de opptjente rettigheter, med utbetaling i starten av 2015. For ansatte i konsernledelsen blir denne utbetalingen fordelt over 5 år. De norske selskapene er med i Fellesordningen for avtalefestet pensjon AFP. Den private AFP-ordningen gir et livslangt tillegg til den ordinære pensjonen og er en flerforetaksordning pensjonsordning, men det foreligger ikke tilgjengelig pålitelig informasjon for innregning av forpliktelsen i balansen. Ordningen blir finansiert gjennom årlig premie som fastsettes som en prosent av lønn mellom 1 og 7,1G, og premiesatsen i 2015 var på 2,4 prosent. De ansatte i Storebrand i Norge som er født før 1. januar 1956 kan velge mellom å ta ut AFP eller gå av ved 65 års alder og motta en driftspensjon fra foretaket frem til fylte 67 år. De ansatte kan velge å ta ut fra AFP-ordningen fra og med fylte 62 år og fortsette å stå i jobb.

Pensjonen for ansatte i SPP i Sverige følger de Bankanställdas Tjänestepensionsplan (BTP). Ordinær fratredelsesalder er 65 år i samsvar med pensjonsavtalen mellom Bankinstitutens Arbetsgivarorganisation (BAO) og de arbeidsorganisasjoner som omfattes av BTP. I BTP-planen inngår BTP2 som er ytelsesbasert og BTP1, som er innskuddsbasert. I BTP2 utgjør pensjonen 10 prosent av årslønnen opp til 7,5 "inkomstbasbelopp" ("inkomstbasbeloppet" utgjorde i 2015 SEK 58 100 og blir i 2016 SEK 59 300, 65 prosent av lønn i intervallet i 7,5 til 20 og 32,5 prosent i intervallet 20 til 30. På lønn som overstiger 30 "inkomstbasbelopp" beregnes ingen alderspensjon. Full opptjeningstid oppnås etter 30 års medlemskap i pensjonsordningen. Utover den ytelsesbaserte delen finnes også en mindre innskuddsdel innen BTP-planen. For denne del får den ansatte selv velge plasseringsform (tradisjonell forsikring eller fondsforsikring). Den innskuddsbaserte delen er 2 prosent av årslønn. I BTP1 betales en todelt premie. 2,5 prosent av pensjonsgivende lønn opp til og med 7,5 "innkomstbasebelopp" har pålagt investerings- plassering. Denne delen plasseres alltid i en langsiktig og sikker investering og den enkelte kan ikke påvirke denne investeringsplasseringen. Den valgfrie delen som utgjør 2,0 prosent av pensjonsgivende lønn til og med 7,5 "innkomstbasebelopp" samt 30 prosent av lønn mellom 7,5 og 30 "innkomstbasebelopp".

Den tidligere administrerende direktøren har en innskuddsbasert pensjonsplan som innebærer at selskapet betaler 35 prosent av fast lønn i pensjonspremie. Utover dette gjelder en forhåndsbestemt pensjonsplan som innebærer livsvarig alderspensjon med 16,25 prosent av fast lønn i intervallet 30 til 50 "innkomstbasbelopp". Alderspensjonen fra 62 til 65 år utgjør 65 prosent av fast lønn begrenset oppad til SEK 4 045 000. Pensjonsvilkårene følger for øvrig pensjonsavtale mellom BAO/Finansforbundet respektive SACO-forbundet (BTP-planen). Selskapet sikrer pensjonsforpliktelsen gjennom innbetaling av forsikringspremier i ansettelsestiden. I juli 2015 tiltrådte ny administrerende direktør med en pensjonsalder på 65 år. I tillegg til pensjon etter BTP1 som er beskrevet over har administrerende direktør en innskuddsbasert tilleggspensjon tegnet i SPP. Premien utgjør 20 prosent av lønn som overstiger 30 "innkomstbasebelopp".

Pensjon til de ansatte i Nordben Life-and Pension Insurance Company LTD og Euroben Life and Pension LTD er dekket av en innskuddsordning. I tillegg er ansatte i Nordben dekket med en engangssum ved dødsfall i tjenestetiden.

BALANSEFØRTE PENSJONSFORPLIKTELSER ER FASTSATT SOM FØLGER

NOK mill.	2015	2014
Nåverdi av forsikret pensjonsforpliktelse	1 014	934
Virkelig verdi av pensjonsmidler	-923	-813
Netto pensjonsforpliktelse/-midler forsikret ordning	**91**	**121**
Nåverdi av uforsikret pensjonsforpliktelse	126	166
Netto pensjonsforpliktelse i balansen	**217**	**288**

Inkluderer arbeidsgiveravgift på netto underfinansiert forpliktelse som inngår i bruttoforpliktelsen.

BOKFØRT I BALANSEN:

NOK mill.	2015	2014
Pensjonsforpliktelser	217	288

ENDRINGENE I DEN YTELSESBASERTE PENSJONSFORPLIKTELSEN I LØPET AV ÅRET

NOK mill.	2015	2014
Pensjonsforpliktelse 1.1	1 101	2 195
Periodens pensjonsopptjening	48	94
Rentekostnader på forpliktelsen	33	88
Estimatavvik	50	380
Gevinst/tap ved avkortning		-79
Utbetalt pensjon	-108	-72
Planendringer	-33	-1 498
Pensjonsforpliktelse tilgang/avgang og omregningsdifferanser	58	9
Arbeidsgiveravgift pensjonsmidler	-9	-16
Pensjonsforpliktelse 31.12.	**1 140**	**1 101**

ENDRINGENE I PENSJONSMIDLENES VIRKELIGE VERDI

NOK mill.	2015	2014
Virkelig verdi av pensjonsmidler 1.1	813	1 620
Forventet avkastning	26	57
Estimatavvik	-38	30
Gevinst/tap ved avkortning		-79
Innbetalte premier	101	159
Utbetalte pensjoner	-20	-40
Planendringer		-941
Pensjonsmidler tilgang/avgang og omregningsdifferanser	42	8
Arbeidsgiveravgift pensjonsmidler	-1	-1
Pensjonsmidler 31.12.	**923**	**813**

Forventede innbetalinger av premie (ytelse) i 2016	34
Forventede innbetalinger av premie (innskudd) i 2016	188
Forventede innbetalinger til AFP i 2016	18
Forventede utbetalinger over drift (usikret ordning) i 2016	-13

PENSJONSMIDLER ER BASERT PÅ STOREBRAND LIVSFORSIKRING/SPPS FINANSIELLE MIDLER SOM HAR FØLGENDE SAMMENSETNING PER 31.12:

	Storebrand Livsforsikring AS		SPP Pension & Försäkring AB	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Bygninger og fast eiendom	12 %	10 %	6 %	5 %
Obligasjoner til amortisert kost	45 %	40 %		
Pantelån og andre lån	11 %			
Aksjer og andeler	27 %	15 %	8 %	9 %
Obligasjoner	4 %	28 %	86 %	83 %
Sertifikater		8 %		
Andre kortsiktige finansielle eiendeler				3 %
Sum	**100 %**	**100 %**	**100 %**	**100 %**
Bokført avkastning på eiendelene	5,4 %	5,4 %	0 %	11,6 %

Tabellen viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene ved utgangen av året som administreres av Storebrand Livsforsikring. Finansielle instrumenter verdsettes på tre forskjellige nivåer. Fordeling av de enkelte klasser av finansielle instrumenter på nivåer fremgår av note 13.

NETTO PENSJONSKOSTNAD I RESULTATREGNSKAPET, SPESIFISERT SOM FØLGER:

NOK mill.	2015	2014
Periodens pensjonsopptjening	49	95
Netto rentekostnad/avkastning	18	-14
Planendring		-560
Sum ytelsesbaserte ordninger	**67**	**-479**
Periodens innbetaling til innskuddsordninger	185	146
Periodens kostnad til AFP (inkl. AGA)	11	
Netto pensjonskostnad resultatført i perioden	**196**	**146**

ANALYSE AV AKTUARIELT TAP (GEVINST) I PERIODEN

NOK mill.	2015	2014
Tap (gevinst) - endring i diskonteringsrenten	-69	393
Tap (gevinst) - endring i andre økonomiske forutsetninger	-8	-125
Tap (gevinst) - endring i andre demografiske forutsetninger		31
Tap (gevinst) - opplevd DBO	126	80
Tap (gevinst) - opplevd Pensjonsmidler	36	-41
Investerings-/administrasjonskostnader	2	12
Aktuarielt tap (gevinst) i perioden	**88**	**350**

HOVEDFORUTSETNINGER BENYTTET I BEREGNINGENE AV NETTO PENSJONSFORPLIKTELSE PER 31.12.

	Storebrand Livsforsikring AS		SPP Pension & Försäkring AB	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Diskonteringsrente [1)]	2,7 %	3,0 %	3,5 %	3,0 %
Forventet lønnsvekst	2,3 %	3,0 %	3,5 %	3,5 %
Forventet årlig regulering folketrygd	2,3 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %
Forventet årlig regulering utbetaling av pensjoner		0,1 %	2,0 %	2,0 %
Uførhetstabell	KU	KU		
Dødlighetstabell	K2013BE	K2013BE	DUS14	DUS14

1) Det er for de norske selskapene benyttet en diskonteringsrente på 2,5 prosent på deler av pensjonsforpliktelsene.

ØKONOMISKE FORUTSETNINGER:

Fastsettelse av økonomiske forutsetninger er basert på reglene i IAS 19. Det vil særlig være betydelig usikkerhet knyttet til langsiktige antagelser som fremtidig inflasjon, realrente, reallønnsvekst og G-regulering. Det er i Norge benyttet en diskonteringsrente fastsatt med utgangspunkt i obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Basert på observert markeds- og volumutvikling må det norske OMF-markedet etter Storebrands oppfatning defineres som et dypt marked. Ved fastsettelse av økonomiske forutsetninger vurderes også bedriftsspesifikke forhold herunder forventet vekst i direkte lønn.

AKTUARIELLE FORUTSETNINGER:

I Norge er det standardiserte forutsetninger om døds-/uføreutvikling samt andre demografiske faktorer utarbeidet av Finansnæringens Fellesorganisasjon. Det ble med virkning fra 2014 innført et nytt dødelighetsgrunnlag K2013 for kollektive pensjonsforsikringer i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Storebrand har benyttet dødlighetstabell K2013BE (beste estimat) i aktuarberegningene per 31.12.2015. Gjennomsnittlig fratredelseshyppighet er lagt inn med 2-3 prosent for hele arbeidsstokken sett under ett og det er lagt inn synkende fratredelse ved økt alder. De aktuarielle forutsetningene i Sverige følger bransjens felles dødlighetstabell DUS06 justert for selskapsspesifikke forskjeller. Fratredelseshyppigheten er beregnet til i gjennomsnitt 4 prosent per år.

SENSITIVITETSANALYSE PENSJONSBEREGNING

Sensitivitetsanalyser er basert på fakta og omstendigheter per 31. desember 2015, forutsatt at alle andre forutsetninger er konstante.

Sverige	Diskonteringsrente		Forventet lønnsvekst		Forventet årlig regulering av pensjoner	Dødelighet - endring i forventet levealder	
NOK mill.	1,0 %	-1,0 %	1,0 %	-1,0 %	1,0 %	+1 ÅR	-1 ÅR
Prosentvis endring i pensjon:							
Pensjonsforpliktelse	-15 %	24 %	1 %	-4 %	14 %	3 %	-3 %
Periodens netto pensjonskostnader	-4 %	54 %	30 %	9 %	37 %	22 %	15 %

Risikoen for Storebrand knyttet til pensjonsordningen er knyttet til de endringer i de økonomiske -og aktuarielle forutsetninger som må benyttes i beregningene, og den faktiske avkastningen på pensjonsmidlene. Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. For de norske selskapene som har gått over til innskuddspensjon fra 1. januar 2015 er det beregnet sensitivitet +/- 0,5 prosent på pensjonsforpliktelsen.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

Storebrandkonsernet har landspesifikke pensjonsordninger.
De ansatte i Storebrand i Norge med virkning fra 1. januar 2015 en innskuddsbasert pensjonsordning for alderspensjon. Frem til utgangen av 2014 hadde Storebrand i Norge både en innskuddsbasert og en ytelsesbasert pensjonsordning avhengig av tidspunkt for ansettelse i konsernet. Effekten av endringen i pensjonsordningen ble innregnet i årsregnskapet 2014. Premiesatser og innhold for innskuddspensjonsordningen er følgende:

- Sparingen starter fra første lønnskrone
- Sparesats på 7 prosent av lønn fra 0 til 12G (Grunnbeløp utgjør kr 90.068 pr 31.12.15)
- I tillegg spares 13 prosent av lønn mellom 7,1 til 12G
- Sparesats for lønn over 12G er 20 prosent

Alle som er medlemmer i pensjonsordningene har en tilknyttet barne-, etterlatte- og uføredekning, som regnskapsføres som en ytelsesbasert pensjonsordning. Det foreligger også ytelsesforpliktelser i balansen knyttet til driftspensjoner for enkelte tidligere ansatte og tidligere styremedlemmer.For ansatte og tidligere ansatte som har hatt lønn over lønn over 12G frem til 31.12.2014 ble det gitt et tilbud om kontantutløsning av de opptjente rettigheter, med utbetaling i starten av 2015. For ansatte i konsernledelsen blir denne utbetalingen fordelt over 5 år. De norske selskapene er med i Fellesordningen for avtalefestet pensjon AFP. Den private AFP-ordningen gir et livslangt tillegg til den ordinære pensjonen og er en flerforetaksordning pensjonsordning, men det foreligger ikke tilgjengelig pålitelig informasjon for innregning av forpliktelsen i balansen. Ordningen blir finansiert gjennom årlig premie som fastsettes som en prosent av lønn mellom 1 og 7,1G, og premiesatsen i 2015 var på 2,4 prosent. De ansatte i Storebrand i Norge som er født før 1. januar 1956 kan velge mellom å ta ut AFP eller gå av ved 65 års alder og motta en driftspensjon fra foretaket frem til fylte 67 år. De ansatte kan velge å ta ut fra AFP-ordningen fra og med fylte 62 år og fortsette å stå i jobb.

BALANSEFØRTE PENSJONSFORPLIKTELSER ER FASTSATT SOM FØLGER

NOK mill.	2015	2014
Nåverdi av forsikret pensjonsforpliktelse	233	135
Virkelig verdi av pensjonsmidler	-158	-118
Netto pensjonsforpliktelse/-midler forsikret ordning	**76**	**17**
Nåverdi av uforsikret pensjonsforpliktelse	120	156
Netto pensjonsforpliktelse i balansen	**196**	**174**

Inkluderer arbeidsgiveravgift på netto underfinansiert forpliktelse som inngår i bruttoforpliktelsen.

BOKFØRT I BALANSEN:

NOK mill.	2015	2014
Pensjonsforpliktelser	196	174

ENDRINGENE I DEN YTELSESBASERTE PENSJONSFORPLIKTELSEN I LØPET AV ÅRET

NOK mill.	2015	2014
Pensjonsforpliktelse 1.1	291	1 330
Periodens pensjonsopptjening	24	65
Rentekostnader på forpliktelsen	7	55
Estimatavvik	127	255
Utbetalt pensjon	-87	-46
Planendringer		-1 356
Arbeidsgiveravgift pensjonsmidler	-8	-13
Pensjonsforpliktelse 31.12.	**354**	**291**

ENDRINGENE I PENSJONSMIDLENES VIRKELIGE VERDI

NOK mill.	2015	2014
Virkelig verdi av pensjonsmidler 1.1	118	898
Forventet avkastning	3	29
Estimatavvik	-18	-9
Innbetalt premie	58	91
Utbetalte pensjoner	-3	-24
Planendringer		-866
Pensjonsmidler 31.12.	**158**	**118**

Forventede innbetalinger av premie (ytelse) i 2016	1
Forventede innbetalinger av premie (innskudd) i 2016	78
Forventede innbetalinger til AFP i 2016	15
Forventede utbetalinger over drift (usikret ordning) i 2016	8

PENSJONSMIDLER ER BASERT PÅ STOREBRAND LIVSFORSIKRINGS FINANSIELLE MIDLER SOM HAR FØLGENDE SAMMENSETNING PER 31.12:

	Storebrand Livsforsikring AS	
	2015	2014
Eiendom	12 %	10 %
Obligasjoner til amortisert kost	45 %	40 %
Utlån	11 %	
Aksjer og andeler	27 %	15 %
Obligasjoner til virkelig verdi	4 %	28 %
Pengemarked		8 %
Sum	**100 %**	**100 %**
Bokført avkastning på eiendelene	5,4 %	5,4 %

Tabellen viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene ved utgangen av året som administreres av Storebrand Livsforsikring. Finansielle instrumenter verdsettes på tre forskjellige nivåer. Fordeling av de enkelte klasser av finansielle instrumenter på nivåer fremgår av note 13.

NETTO PENSJONSKOSTNAD I RESULTATREGNSKAPET, SPESIFISERT SOM FØLGER:

NOK mill.	2015	2014
Periodens pensjonsopptjening	24	66
Netto rentekostnad/avkastning	4	26
Sum ytelsesbaserte ordninger	**28**	**-78**
Periodens kostnad til innskuddsordninger	57	17
Periodens kostnad til AFP (inkl. AGA)	9	
Netto pensjonskostnad resultatført i perioden	**94**	**-65**

ANALYSE AV AKTUARIELT TAP (GEVINST) I PERIODEN

NOK mill.	2015	2014
Tap (gevinst) - endring i diskonteringsrenten		241
Tap (gevinst) - endring i andre økonomiske forutsetninger		-16
Tap (gevinst) - opplevd DBO	127	30
Tap (gevinst) - opplevd Pensjonsmidler	17	-1
Investerings-/administrasjonskostnader	2	10
Aktuarielt tap (gevinst) i perioden	**145**	**51**

HOVEDFORUTSETNINGER BENYTTET I BEREGNINGENE AV NETTO PENSJONSFORPLIKTELSE PER 31.12.

NOK mill.	2015	2014
Diskonteringsrente [1)]	2,7 %	3,0 %
Forventet lønnsvekst	2,3 %	3,0 %
Forventet årlig regulering folketrygd	2,25 %	3,00 %
Forventet årlig regulering utbetaling av pensjoner		0,1 %
Uførhetstabell	KU	KU
Dødlighetstabell	K2013BE	K2013BE

1) Det er benyttet en diskonteringsrente på 2,5 prosent på deler av pensjonsforpliktelsene.

ØKONOMISKE FORUTSETNINGER:
Fastsettelse av økonomiske forutsetninger er basert på reglene i IAS 19. Det vil særlig være betydelig usikkerhet knyttet til langsiktige antagelser som fremtidig inflasjon, realrente, reallønnsvekst og G-regulering. Det er i Norge benyttet en diskonteringsrente fastsatt med utgangspunkt i obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Basert på observert markeds- og volumutvikling må det norske OMF-markedet etter Storebrands oppfatning defineres som et dypt marked. Ved fastsettelse av økonomiske forutsetninger vurderes også bedriftsspesifikke forhold herunder forventet vekst i direkte lønn.

AKTUARIELLE FORUTSETNINGER:
I Norge er det standardiserte forutsetninger om døds-/uføreutvikling samt andre demografiske faktorer utarbeidet av Finansnæringens Fellesorganisasjon. Det ble med virkning fra 2014 innført et nytt dødelighetsgrunnlag K2013 for kollektive pensjonsforsikringer i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Storebrand har benyttet dødlighetstabell K2013BE (beste estimat) i aktuarberegningene per 31.desember.2015 Gjennomsnittlig fratredelseshyppighet er lagt inn med 2-3 prosent for hele arbeidsstokken sett under ett og det er lagt inn synkende fratredelse ved økt alder. De aktuarielle forutsetningene i Sverige følger bransjens felles dødlighetstabell DUS06 justert for selskapsspesifikke forskjeller. Fratredelseshyppigheten er beregnet til i gjennomsnitt 4 prosent per år.

SENSITIVITETSANALYSE PENSJONSBEREGNING
Risikoen for Storebrand knyttet til pensjonsordningen er knyttet til de endringer i de økonomiske og aktuarielle forutsetninger som må benyttes i beregningene, og den faktiske avkastningen på pensjonsmidlene. Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. For de norske selskapene som har gått over til innskuddspensjon fra 1. januar 2015 er det beregnet sensitivitet +/- 0,5 prosent på pensjonsforpliktelsen.

Note 24 | Godtgjørelse og forpliktelser for ledende ansatte og tillitsvalgte

Geir Holmgren er administrerende direktør i Storebrand Livsforsikring AS. Han har en lønnsgaranti på 12 måneder etter ordinær oppsigelsestid. Alle arbeidsrelaterte inntekter inklusive konsulentoppdrag kommer til fradrag. Han har en avtale om prestasjonsavhengig bonus, som er knyttet opp mot konsernets verdibaserte styringssystem (se punkt 3 under).

Selskapet har ingen forpliktelser overfor styrets leder ved opphør eller endring av vervet. Selskapet betaler styreansvarsforsikringer for sine styremedlemmer.

Storebrand har etablert en bonusordning for ansatte. Bonusordningen er knyttet til selskapets verdiskapning, samt individuelle prestasjoner.

Tusen kroner	Ordinær lønn [1]	Andre ytelser [2]	Total godtgjørelse opptjent i året	Årets pensjons-opptjening	Lønnsgaranti (mnd)	Lån [3]	Eier antall aksjer [4]
Geir Holmgren	3 219	193	3 413	689	12	5 051	14 677
Lars Aa. Løddesøl	4 219	198	4 417	987	18	9 627	48 631
Heidi Skaaret	3 317	183	3 500	858	12	3 600	15 542
Hege Hodnesdal	2 645	166	2 811	498	12		17 892
Robin Kamark	4 670	182	4 853	1 480	18	2 981	43 134
Arne Hove	1 727	147	1 875	391		2 549	
Staffan Hansèn	3 632	11	3 643	825	12		12 848
Sarah McPhee	2 404	34	2 438	1 996	18		55 954
Sum 2015	**25 834**	**1 116**	**26 950**	**7 723**		**23 807**	**208 678**
Sum 2014	21 086	896	29 431	8 212		22 156	227 460

1) Storebrand avviklet målbonus for ledende ansatte i 2015. Deler av tidligere målbonus ble konvertert til fastlønn og utgjør en større del av fastlønnsøkningen fra 2014 til 2015. For kompensasjon og utbetalinger av opptjente rettigheter knyttet til endring av pensjonsordning 1.januar 2015, se note 25 i årsrapporten 2014.

2) Omfatter bilgodtgjørelse, telefon, forsikring, rentefordel, andre trekkpliktige ytelser.

3) Ansatte kan låne inntil 3,5 millioner kroner til subsidierte priser mens overskytende lånebeløp følger markedsrente.

4) Oversikten viser antall aksjer eid av vedkommende person, samt nærmeste familie og selskaper der vedkommende har bestemmende innflytelse, jamfør regnskapsloven 7-26.

Tusen kroner	Godtgjørelse	Eier antall aksjer [1]	Lån
Styret			
Odd Arild Grefstad	5 541	70 152	4 599
Bodil Cathrine Valvik	89	328	
Inger Johanne Bergstøl	200		
Jan Otto Risebrobakken		6 302	6 606
Tove Margrete Storrødvann	200		
Peik Norenberg	200		
Erik Haug Hansen	152	6 417	3 500
Sum 2015	**6 381**	**83 199**	**14 705**
Sum 2014	7 694	71 088	14 182
Kontrollkomite [2]			
Elisabeth Wille	339	747	
Harald Moen	244	595	
Ole Klette	244		
Tone Margrethe Reierselmoen	244	1 734	317
Finn Myhre	287		3 213
Anne Grete Steinkjer	244	1 800	
Sum 2015	**1 602**	**4 876**	**3 531**
Sum 2014	1 566	4 292	2 757

1) Oversikten viser antall aksjer eid av vedkommende person, samt nærmeste familie og selskaper der vedkommende har bestemmende innflytelse, jamfør regnskapsloven 7-26.

2) Kontrollkomiteen dekker de norske selskapene i konsernet som har krav om Kontrollkomite. Kontrollkomiteen er avviklet for Storebrand Livsforsikring AS i 2015.

Note 25 Revisjonshonorarer

Godtgjørelse til Deloitte AS og samarbeidende selskaper fordeler seg slik:

	Storebrand Livsforsikring AS		Storebrand Livsforsikring Konsern	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Lovpålagt revisjon	1,9	2,1	8,8	8,3
Andre attestasjonstjenester			0,8	0,7
Skatterådgivning		0,1	1,3	1,2
Andre tjenester utenfor revisjonen	0,6	0,2	1,1	1,5
Sum	**2,5**	**2,4**	**11,9**	**11,6**

Beløpene ovenfor er eksklusive merverdiavgift.

Note 26 Andre forsikringsrelaterte kostnader

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Pooling	95	115	72	115
Rentekostnader forsikring	48	91	48	91
Rabatt forvaltningsgebyr	41	27	41	27
Administrasjonsreserve fripoliser	162	185	162	185
Avkastningsskatt	9			
Andre kostnader	61	41	32	17
Sum andre forsikringsrelaterte kostnader	**416**	**459**	**354**	**434**

Note 27 Andre kostnader

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Kostnader ansvarlig lån	353	460	337	442
Amortisering immaterielle eiendeler	386	380		
Driftskostnader andre selskaper enn forsikring	310	345		
Sum andre kostnader	**1 049**	**1 185**	**337**	**442**

Note 28 Skatt

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Betalbar skatt	-1	-5		
Endring utsatt skatt/ skattefordel	1 968	-354	1 816	-279
Sum skattekostnad	**1 967**	**-359**	**1 816**	**-279**

AVSTEMMING AV FORVENTET SKATTEKOSTNAD TIL FAKTISK SKATTEKOSTNAD

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Ordinært resultat før skatt	-806	1 999	371	1 260
Forventet inntektsskatt med nominell skattesats	218	-540	-100	-340
Skatteeffekten av :				
realisert/urealisert aksjer	1 918	10	1 932	-73
mottatt utbytte	1	6	176	6
tilknyttede selskaper		-2		
permanente forskjeller	-304	147	-177	30
balanseføring/nedvurdering av utsatt skattefordel	152	13		
endring i skattesats	-31		-29	
Endring tidligere år	14	6	14	98
Skattekostnad	**1 967**	**-359**	**1 816**	**-279**
Effektiv skattesats [1)]	244 %	18 %	-490 %	22 %

BEREGNING AV UTSATT SKATTEFORDEL OG UTSATT SKATT AV MIDLERTIDIGE FORSKJELLER OG UNDERSKUDD TIL FREMFØRING

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Skatteøkende midlertidige forskjeller				
Verdipapirer	11 133	12 645	11 133	12 645
Fast eiendom [2)]	10 391	8 972	10 248	8 389
Driftsmidler	2	7		
Annet	944	781		
Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	**22 470**	**22 405**	**21 381**	**21 034**
Skattereduserende midlertidige forskjeller				
Driftsmidler	-50	-10	-13	-12
Avsetninger	-4 568	-6 551	-4 563	-6 538
Påløpt pensjon	-205	-189	-196	-174
Annet	-21	-157		
Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	**-4 844**	**-6 907**	**-4 772**	**-6 723**
Fremførbare underskudd	-19 025	-9 389	-18 207	-8 941
Sum fremførbare underskudd og godtgjørelse	**-19 025**	**-9 389**	**-18 207**	**-8 941**
Grunnlag for netto utsatt skatt/skattefordel	**-1 400**	**6 109**	**-1 598**	**5 370**
Nedvurdering av grunnlag for utsatt skattefordel		322		
Netto grunnlag for utsatt skatt og utsatt skattefordel	**-1 400**	**6 431**	**-1 598**	**5 370**
Netto utsatt fordel/forpliktelse i balansen [3)]	**-350**	**1 736**	**-400**	**1 450**
Bokført i balansen:				
Utsatt skattefordel	551		400	
Utsatt skatt	200	1 736		1 450

1) Storebrand har redusert eksponeringen mot eiendom i kundeporteføljene de siste årene. For å effektivisere driften og bedre risikostyringen på den gjenværende eiendomseksponeringen ble Storebrand Eiendom Holding AS oppløst i desember 2015. Siden aksjer eiet av kundeporteføljen ikke omfattes av fritaksmetoden, medfører det skattemessige tapet ved oppløsningen av selskapet isolert sett en skatteinntekt på om lag 1,7 milliarder kroner.

I egenkapitalen inngår et risikoutjevningsfond og skattefradrag knyttet til oppbygging av dette fondet er behandlet som en permanent forskjell mellom regnskap og skatt (se nærmere om dette under "Avstemming av konsernets egenkapital"). Bruk av fondet vil isolert sett medføre en høyere effektiv skattesats.

Den effektive skattesatsen er også påvirket av at konsernet driver virksomhet i forskjellige land med ulik skattesats fra Norge (27 prosent). I tillegg vil skattekostnaden påvirkes av skatteeffekter knyttet til tidligere år.

2) I konsernets skatteøkende midlertidige forskjeller inngår også midlertidige forskjeller knyttet til konsernets investeringseiendommer. Disse eiendommene inngår hovedsakelig i det norske livselskapets kundeporteføljer og ligger i aksjeselskaper som eies av holdingselskaper, som igjen eies av Storebrand Livsforsikring AS. Dersom aksjeselskapene som eier eiendommene skulle bli solgt vil disse kunne avhendes tilnærmet skattefritt. De skatteøkende midlertidige forskjellene knyttet til forskjell mellom virkelige verdier og skattemessige verdier på investeringseiendommene, og som har oppstått i eierperioden (omlag 10,2 milliarder kroner), inngår i konsernets midlertidige forskjeller, hvor utsatt skatt beregnes med en nominell skattesats på 25 prosent. I henhold til IAS 12 er det ikke avsatt for utsatt skatt knyttet til midlertidige forskjeller som eksisterte når selskaper ble kjøpt og transaksjonen ikke er definert som en virksomhetsoverdragelse (grunnlag utgjør omlag 2,1 milliarder kroner).

3) Stortinget vedtok i desember 2015 å redusere selskapsskattesatsen fra 27 til 25 prosent med virkning fra 1. januar 2016. Ved balanseføring av utsatt skatt/skattefordel benyttes derfor 25 prosent.

Note 29

Immaterielle eiendeler, goodwill og merverdi kjøpte forsikringsforpliktelser

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

	Immaterielle eiendeler					
NOK mill.	IT- systemer	Value of business in force	Andre immaterielle eiendeler	Goodwill	2015	2014
Anskaffelseskost 1.1	323	9 482	759	808	11 372	11 151
Tilgang i perioden:						
Utviklet internt	73				73	64
Kjøpt separat	28				28	
Avgang i perioden	-8		-122	-47	-177	
Valutadifferanser ved omregning av utenlandsk enhet	1	912	73	76	1 062	151
Andre endringer	-8				-8	5
Anskaffelseskost 31.12	**410**	**10 394**	**710**	**837**	**12 351**	**11 152**
Akkumulerte av- og nedskrivninger 1.1	-147	-5 309	-525		-5 981	-5 472
Amortisering i perioden	-49	-321	-65		-435	-413
Avgang i perioden	8		88		96	
Valutadifferanser ved omregning av utenlandsk enhet	-1	-542	-57		-600	-91
Andre endringer	8	10	-10		8	-5
Akk. av- og nedskrivninger 31.12	**-181**	**-6 162**	**-568**		**-6 912**	**-5 472**
Balanseført verdi 31.12	**229**	**4 232**	**142**	**837**	**5 439**	**5 391**

SPESIFIKASJON AV IMMATERIELLE EIENDELER

NOK mill.	Levetid	Avskrivnings-sats	Avskrivnings-metode	Balanseført verdi 2015
IT systemer	5 år	20 %	Lineær	229
Value of business inforce SPP	20 år	5 %	Lineær	4 232
Andre immaterielle eiendeler (merkevarenavn, kundelister mv)	5 år	20 %	Lineær	142

GOODWILL FORDELT PÅ VIRKSOMHETSKJØP

NOK mill.	Goodwill fordelt på virksomhetskjøp	Value of business in force	Andre immaterielle eiendeler	Goodwill	2015
Goodwill ved kjøp av SPP	808	808	-47	76	837
Sum	**808**	**808**	**-47**	**76**	**837**

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK MILL.	ITsystemer	Sum 2015	Sum 2014
Anskaffelseskost 1.1	316	316	247
Tilgang i perioden:			
Utviklet internt	73	73	64
Andre endringer	-8	-8	5
Anskaffelseskost 31.12	**382**	**382**	**316**
Akk. av- og nedskrivninger 1.1.	-140	-140	-103
Amortisering i perioden	-49	-49	-32
Andre endringer	8	8	-5
Akk. av- og nedskrivninger 31.12.	**-181**	**-181**	**-140**
Balanseført verdi 31.12.	**201**	**201**	**176**

NOK mill.	Levetid	Avskrivnings-sats	Avskrivnings-metode	Balanseført verdi 31.12
IT systemer	5 år	20 %	Lineær	201

NEDSKRIVNINGSTEST IMMATERIELLE EIENDELER OG GOODWILL

Storebrand Livsforsikring AS kjøpte i 2007 SPP Pension & Försäkring AB med datterselskaper. Hoveddelen av de immaterielle verdiene knyttet til SPP er verdien av eksisterende forretning (VIF – value of business in force), hvor det er foretatt en egen tilstrekkelighetstest etter kravene i IFRS 4. For å bestemme om goodwill og øvrige immaterielle eiendeler knyttet til SPP har vært gjenstand for verdifall, er det estimert gjenvinnbare beløp for de relevante kontantstrømsgenererende enhetene. Gjenvinnbare beløp fastsettes ved å beregne virksomhetens bruksverdi. SPP anses som én kontantstrømsgenererende enhet og utvikling i fremtidig administrasjonsresultat, risikoresultat og finansresultat for SPP vil påvirke bruksverdien.

I beregningen av bruksverdi har ledelsen benyttet styrebehandlede budsjetter og prognoser for den kommende treårsperioden (2016-2018). For perioden 2019 -2025 har administrasjonen gjort vurderinger og fastsatt en årlig vekst per element i resultatoppstillingen. Hoveddriverne for resultatvekst på lang sikt vil være avkastning på forvaltningskapitalen og den underliggende inflasjonen og lønnsutviklingen i markedet (som driver premieveksten). Bruksverdi er beregnet ved å benytte et avkastningskrav etter skatt på 7,1 prosent. Avkastningskravet er beregnet med utgangspunkt i risikofri rente og tillagt en premie som reflekterer risikoen i virksomheten.

Beregninger knyttet til fremtiden vil være usikre. Verdien vil påvirkes av ulike vekstparametere, forventet avkastning samt hvilket avkastningskrav som legges til grunn mv. Det presiseres at målsettingen med beregningen er å oppnå tilstrekkelig sikkerhet for at bruksverdi, jf. IAS 36, ikke er lavere enn innregnet verdi i regnskapet. Simulering med rimelige og også konservative forutsetninger tilsier en verdi på investeringen som forsvarer bokført verdi.

Note 30

Klassifisering av finansielle eiendeler og forpliktelser

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill.	Utlån og fordringer	Investeringer holdt til forfall	Virkelig verdi, holdt for omsetning	Virkelig verdi	Forpliktelser amortisert kost	Sum
Finansielle eiendeler						
Bankinnskudd	3 415					3 415
Aksjer og andeler				44 330		44 330
Obligasjoner og andre verdipapir med fast avkastning	76 107	15 648		77 647		169 402
Utlån til kunder	6 019					6 019
Kundefordringer og andre kortsiktige fordringer	2 677					2 677
Derivater			1 499			1 499
Sum finansielle eiendeler 2015	**88 218**	**15 648**	**1 499**	**121 977**		**227 342**
Sum finansielle eiendeler 2014	77 837	15 131	1 255	124 133		218 356
Finansielle forpliktelser						
Ansvarlig lånekapital					6 756	6 756
Derivater			1 797			1 797
Annen kortsiktig gjeld					2 958	2 958
Sum finansielle forpliktelser 2015			**1 797**		**9 714**	**11 511**
Sum finansielle forpliktelser 2014			3 023		8 862	11 886

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

NOK mill.	Utlån og fordringer	Investeringer holdt til forfall	Virkelig verdi, holdt for omsetning	Virkelig verdi	Forpliktelser amortisert kost	Sum
Finansielle eiendeler						
Bankinnskudd	6 576					6 576
Aksjer og andeler				124 563		124 563
Obligasjoner og andre verdipapir med fast avkastning	76 107	15 648		184 257		276 012
Utlån til kunder	6 019					6 019
Kundefordringer og andre kortsiktige fordringer	5 157					5 157
Derivater			4 252			4 252
Sum finansielle eiendeler 2015	**93 859**	**15 648**	**4 252**	**308 819**		**422 578**
Sum finansielle eiendeler 2014	83 894	15 131	5 680	296 416		401 121
Finansielle forpliktelser						
Ansvarlig lånekapital					7 489	7 489
Derivater			3 020			3 020
Annen kortsiktig gjeld					6 145	6 145
Sum finansielle forpliktelser 2015			**3 020**		**13 634**	**16 654**
Sum finansielle forpliktelser 2014			4 279		21 559	25 838

Note 31

Eiendommer

EIENDOMSTYPE

NOK mill.	2015	2014	31.12.15 Avkastningskrav % [1]	Gjennomsnittlig varighet leie-kontrakt (år) [3]	KVM
Kontorbygg (inklusive parkering og lager):					
Oslo-Vika/Filipstad Brygge	7 394	6 499	7,0-8,0	4	135 661
Stor-Oslo for øvrig	6 100	9 200	7,5-8,4	4	338 267
Kontor i Sverige	1 494	1 002		10	51 598
Kjøpesenter (inklusive parkering og lager)					
Stor-Oslo for øvrig	574	1 177	8,5	3	39 260
Norge for øvrig	5 522	5 775	7,2-8,6	4	162 053
Parkeringshus					
Parkeringshus Oslo	741	691	7,7		27 393
Kultur-/konferansesenter i Sverige	323	321		15	18 757
Øvrige					
Bostäder i Sverige [2]	473	314		4	10 369
Handel Sverige [2]	485	336		7	20 880
Hotell Sverige [2]	1 257	1 052		12	22 486
Eiendommer Norge	51	51			
Totalt investeringseiendommer	**24 415**	**26 419**			**826 724**
Eiendommer til eget bruk	2 887	2 583			59 541
Sum eiendommer	**27 303**	**29 002**			**886 265**

1) Eiendommene er vurdert med utgangspunkt i følgende effektive avkastningskrav (inklusive 2,5 prosent inflasjon)
2) Alle eiendommene i Sverige verdivurderes eksternt. Vurderingen skjer ut i fra hvilke avkastningskrav som finnes i markedet
3) Gjennomsnittlig varighet på leiekontraktene er beregnet forholdsmessig ut ifra verdien på de enkelte eiendommene
4) Storebrand Eiendomsfond Norge KS er fraregnet med 4 927 millioner kroner i 2015
Storebrand Livsforsikring har per 31.12.15 investert 1 427 millioner kroner i Storebrand Eiendomsfond Norge KS.
Investeringen er klassifisert som Investering i tilknyttet selskap i konsernregnskapet.
Storebrand Eiendomsfond Norge KS investerer utelukkende i eiendommer som vurderes til virkelig verdi.

LEDIGHET

Norge

Ved utgangen av 2015 er totalt 13,9 prosent (8,9 prosent) av arealene for investeringseiendommer ledige.
Av total ledighet er 6,8 prosent (3,3 prosent) tilknyttet arealer som ikke er tilgjengelig for utleie på grunn av pågående utviklingsprosjekter.

Sverige

Ved utgangen av 2015 er det tilnærmet ingen ledighet for investeringseiendommer.

TRANSAKSJONER:

Kjøp: Det er ikke avtalt ytterligere i eiendomskjøp i Storebrand/SPP i 4. kvartal 2015 utover det som er sluttført og tatt inn i regnskapet per 31.12.2015

Salg: Det er avtalt salg på 3.100 millioner kroner som forventes gjennomført i løpet av 1. kvartal 2016.

EIENDOMMER TIL EGET BRUK

NOK mill.	2015	2014
Balanse 1.1	2 583	2 491
Tilgang	16	13
Avgang	4	-9
Verdiregulering ført over balansen	152	74
Avskrivning	-45	-64
Oppskriving på grunn av avskrivning	43	63
Valutadifferanser ved omregning av utenlandsk enhet	104	15
Andre endringer	31	
Balanse 31.12	**2 887**	**2 583**
Anskaffelseskost IB	2 604	2 599
Anskaffelseskost UB	2 623	2 604
Akkumulert av- og nedskrivning IB	-475	-410
Akkumulert av- og nedskrivning UB	-520	-475
Fordeling på selskap og kunder:		
Eiendommer til eget bruk - selskap		68
Eiendommer til eget bruk - kunder	2 887	2 514
Sum	**2 887**	**2 583**
Avskrivningsmetode:	Lineær	
Avskrivningsplan og økonomisk levetid :	50 år	

Note 32 Investeringer i datterselskaper og tilknyttede selskaper

SPESIFIKASJON FOR DATTERSELSKAPER MED VESENTLIG MINORITET INNREGNET I EGENKAPITALEN (TALL FOR 100%)

NOK mill.	BenCo	Værdals-bruket	Ulven Holding AS	BenCo	Værdals-bruket	Ulven Holding AS
Eiendeler	19 204	227	3 233	18 333	223	2 873
Gjeld	18 570	4	281	17 638	4	187
Egenkapital majoritet	570	167	2 502	625	164	2 421
Egenkapital minoritet	64	56	450	69	55	266
Eierandel minoritet	10	25	10	10 %	25 %	10 %
Stemmerett i prosent av totale aksjer	10	25	10	10 %	25 %	10 %
Driftsinntekter	726	21	130	2 487	29	144
Resultat etter skatt	33	4	332	93	10	116
Andre inntekter og kostnader					-4	
Totalresultat	**33**	**4**	**332**	**93**	**6**	**116**
Utbytte betalt til minoritet	17		9	2		25

TILKNYTTEDE SELSKAPER STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

NOK mill.	Forretningssted	Eierandel	Verdi i balansen 31.12
Norsk Pensjon AS	Oslo	25 %	4
Inntre Holding AS	Steinkjær	34 %	58
Formuesforvaltning AS	Oslo	21,3 %	167
Handelsbodarna i Sverige Fastighets AB	Stockholm	50,0 %	38
Visit Karlstad AB	Karlstad	16,0 %	0
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	Oslo	23 %	1 427
Försäkringsgirot AB	Stockholm	25 %	27
Tilknyttede selskaper Storebrand Livsforsikring Konsern			**1 720**

FORDRINGER PÅ TILKNYTTEDE SELSKAPER

NOK mill.	2015	2014
Handelsboderna i Sverige Fastighets AB	41	11
Sum	**41**	**11**

INNTEKTER FRA DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTEDE SELSKAPER STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

NOK mill.	2015	2014
Resultatandel	150	40
Renteinntekter	1	11
Realisert verdiendring	57	14
Urealisert verdiendring	3	-25
Sum	**212**	**40**

Alle transaksjoner med tilknyttede selskaper er inngått på markedsmessige vilkår.

AKSJER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTEDE SELSKAPER STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill. Selskap	Eierandel i %	Stemme-andel i %	Bokført verdi 31.12 2015	2014
Aktuar Systemer AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker			6	6
Storebrand Pensjonstjenester AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker	100,0	100,0	9	7
AS Værdalsbruket, 7660 Vuku	74,9	74,9	54	54
Storebrand Eiendom AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker	100,0	100,0		12
Storebrand Holding AB, Stockholm	100,0	100,0	15 400	8 337
Storebrand Finansiell Rådgivning AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker	100,0	100,0	90	90
Storebrand Eiendom Holding AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker				22 196
Storebrand Eiendom Trygg AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker	100,0	100,0	10 838	
Storebrand Eiendom Vekst AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker	100,0	100,0	6 118	
Storebrand Eiendom Utvikling AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker	100,0	100,0	5 333	
Storebrand Eiendomsfond Invest AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker	100,0	100,0	1 487	
Storebrand Realinvesteringer AS, Professor Kohts vei 9, 1327 Lysaker	100,0	100,0		1
Benco Insurance Holding BV, Nederland	90,0	90,0	539	539
Foran Real Estate, Latvia[1)]	70,1	70,1	797	723
Datterselskaper			**40 671**	**31 966**
Norsk Pensjon AS, Hansteensgate 2, 0253 Oslo	25,0	25,0	4	4
Formuesforvaltning AS, Henrik Ibsens gate 53, 0255 Oslo	21,3	21,3	130	130
Tilknyttede selskaper Storebrand Livsforsikring AS			**134**	**133**
Sum investering i datterselskap, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet			**40 805**	**32 099**
Datterselskaper klassifisert som aksjer til virkelig verdi i kollektivporteføljen				
SBL Direct Investments 2006-2008 Ltd - Class B-1	100	100	84	160
SBL Vintage 1999 Ltd - Class B-1	100	100	2	26
SBL Vintage 2001 Ltd - Class B-1	100	100	1	8

1) SPP Pension og Försäkring AB eier i tillegg 29,3 prosent av aksjene i Foran Real Estate, slik at Storebrand Livsforsikring Konsern totalt eier 99,4 prosent i Foran Real Estate

FORDRINGER PÅ OG VERDIPAPIRER UTSTEDT AV DATTERFORETAK, TILKNYTTEDE FORETAK STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill.	2015	2014
Storebrand Holding AB -ansvarlig lån		6 728
Sum		**6 728**

Lånet er konvertert til aksjer

INNTEKTER FRA DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTEDE SELSKAPER STROREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill.	2015	2014
Resultatandel egenkapitalmetoden	2 439	1 659
Renteinntekter	279	383
Mottatt utbytte og konsernbidrag	721	16
Realisert gevinst/tap	96	
Urealisert gevinst/tap		-286
Urealisert valuta gevinst/tap	430	56
Sum	**3 965**	**1 828**

Alle transaksjoner med tilknyttede selskaper er inngått på markedsmessige vilkår.

Note 33 | Obligasjoner til amortisert kost

UTLÅN OG FORDRING

	2015		2014	
NOK mill.	Balanseført verdi	Virkelig verdi	Balanseført verdi	Virkelig verdi
Stat og statsgaranterte obligasjoner	10 587	12 327	12 649	14 730
Finans- og foretaksobligasjoner	31 713	33 443	16 418	18 492
Obligasjoner med fortrinnsrett	18 210	21 120	18 722	22 284
Obligasjoner i overnasjonale organisasjoner	15 597	17 868	18 223	21 207
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	**76 107**	**84 758**	**66 012**	**76 713**
Modifisert durasjon		6,1		5,7
Gjennomsnittlig effektiv rente	4,3 %	2,4 %	4,8 %	2,1 %

OBLIGASJONER HOLDT TIL FORFALL

	2015		2014	
NOK mill.	Balanseført verdi	Virkelig verdi	Balanseført verdi	Virkelig verdi
Finans- og foretaksobligasjoner	4 284	4 659	4 284	4 895
Obligasjoner med fortrinnsrett	10 326	11 767	9 809	11 673
Obligasjoner i overnasjonale organisasjoner	1 038	1 152	1 038	1 225
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	**15 648**	**17 578**	**15 131**	**17 794**
Modifisert durasjon		6,2		6,9
Gjennomsnittlig effektiv rente	4,5 %	2,8 %	4,5 %	2,3 %

For det enkelte rentepapir er det beregnet effektiv rente basert både på papirets balanseførte verdi og papirets observerte markedskurs (virkelig verdi). For rentepapirer uten observerte markedskurser er effektiv rente beregnet på grunnlag av rentebindingstid og klassifisering av det enkelte papir med hensyn til likviditet og kredittrisiko. Sammenvektingen til gjennomsnittlig effektiv rente for totalbeholdningen er gjort med det enkelte papirs andel av total renteføisomhet som vekter.

Note 34 Aksjer og andeler

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Aksjer i norske selskaper			
Aksjer i finans- og forsikringsselskaper			
ABG Sundal Collier	961095026	1	1
DnB	981276957	129	127
Sum aksjer i finans- og forsikringsselskaper norske		**130**	**128**
Andre aksjer			
AS Kristiania Byggeselskap for Smaaleiligheter	833090852	8	8
Borregaard ASA	998753562	9	9
Det Norske Oljeselskap ASA	989795848	11	11
Europris ASA	997639588	11	11
Gjensidige Forsikring ASA	995568217	30	30
Marine Harvest	964118191	41	41
NMI AS under stiftelse	993147044	12	12
NMI Frontier Fund KS	993147044	30	30
NMI Fund III KS	993147044	12	12
NMI Global Fund KS	993147044	45	45
Nordic Trustee ASA	963342624	49	49
Norsk Hydro	914778271	57	55
Norstat AS	992058323	27	
Norwegian Air Shuttle	965920358	20	20
Opera Software	974529459	10	10
Orkla	910747711	51	50
Raufoss Næringspark	982791049	191	
SalMar	960514718	14	14
Schibsted A	933739384	20	20
Schibsted B	933739384	28	28
Statoil ASA	923609016	170	166
Storebrand Infrastruktur ASA	991853545	9	9
Storebrand Optimer ASA	989183001	9	9
Storebrand Privat Investor ASA	988603252	61	61
Telenor	982463718	124	123
Tomra Systems	927124238	10	10
Veidekke	958995369	9	9
Wilh. Wilhelmsen ASA	995216604	10	10
XXL ASA	995306158	12	12
Yara International	986228608	86	86
Andre aksjer		102	91
Sum andre aksjer norske		**1 276**	**1 040**

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Aksjer i utenlandske selskaper			
Aksjer i finans- og forsikringsselskaper			
3I Group		2	2
ACE Ltd		18	14
Aegon		7	5
Aflac Inc.		20	16
Allianz SE (Societas Europeae)		43	32
Allstate Corp		17	14
American Express		27	22
American International Group		34	27
American International Group (warrants 01/2021)		2	1
Ameriprise Financial		10	8
Assicurazioni General		11	8
Aust & Nz Bank Group		32	26
Aviva PLC		24	19
Axa		37	29
Banca Monte dei Paschi Siena		1	1
Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A.		19	14
Banco Comercial Portugues		1	1
Banco de Sabadell		6	5
Banco Popular ESP		4	4
Banco Populare		4	3
Banco Santander		20	14
Bank of America Corp		76	61
Bank of East Asia		1	1
Bank of Montreal		22	18
Bank of New York Mellon		26	21
Bank of Nova Scotia		30	24
Barclays Bank		21	15
Barratt Developments Plc		3	3
BNP Paribas		33	25
BOC Hong Kong Holdings		7	6
Brookfield Asset Management		5	2
Canadian Imperial Bank of Commerce		19	16
Capitaland		9	7
Charles Schwab Corp		13	10
Chubb Corp		6	5
Citigroup		82	67
City Developments		6	5
CK Hutchison Holdings Ltd		15	11
Comerica Inc		14	12
Commerzbank AG		4	3
Commonwealth Bank of Australia		54	42
Credit Agricole		9	7
Credit Suisse Group RG		19	14

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Daiwa Securities		3	3
Danske Bank A/S		17	13
DBS Group Holdings Limited		5	3
Deutsche Boerse		8	6
Discover Financial		10	7
Goldman Sachs		44	36
H&R Block		2	2
Hang Seng Bank		10	8
Hartford Financial Services		16	12
Henderson Land		4	3
Hong Kong Exchanges & Clearing		17	13
HSBC Holdings (GBP)		70	52
Hufvudstaden A		16	
Huntington Bancshares		4	3
Hysan Development		4	3
Industrivaerden A		35	
IGM Financial Inc		1	1
Industrivaerden A		10	
Industrivaerden C		6	
Ing-Group		16	11
Insurance Australia Group		7	5
Intesa SanPaolo		23	17
Intesa Sanpaolo SPA		2	2
Intrium Justitia		10	
Investor AB-B		36	
J.P Morgan Chase and Co		120	97
JC Decaux		3	2
JM AB		9	
KBC GROEP NV		12	10
Keppel Corp		1	1
Kerry Group Plc-A		1	
Keycorp		8	6
Kinnevik Investment B		32	2
Kungsleden		2	
Legal & General Group		18	14
Lend Lease Group		4	3
Lloyds Banking Group PLC		24	17
Lundbergforetagen B		18	
Macquarie GP LTD		3	2
Manulife Financial		12	9
Marsh & Mclennan Cos		18	14
Mastercard Inc - Class A		43	33
Metlife		15	12
Mirvac Group (REIT)		10	8
Mitsubishi Estate		11	9
Mitsubishi UFJ Holdings Group		32	24

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Mitsui Fudosan		14	12
Mizuho Financial Group		23	17
Moody's		7	5
Morgan Stanley		15	12
Muenchener Rueckversicherungs RG		29	24
National Australian Bank		31	25
National bank of Canada		4	3
Nomura Holdings		14	11
Nordea Bank AB (SEK)		167	14
Northern Trust Corporation		21	18
Orix		7	5
Overseas-Chinese Bank		1	
PNC Financial Services		18	14
Power Corp. of Canada		0	
Progressive Corp		10	8
Prudential		24	17
Prudential Financial Inc		20	16
Regions Financial		3	2
Resona Holdings		11	9
Royal Bank of Canada		44	36
Royal Bank of Scotland		3	2
Royal Sun & Alliance Insurance		4	4
Sampo Oyj		1	
Scentre Group (REIT)		4	4
Schroders		3	1
Shire PLC		15	11
Singapore Exchange		4	4
Skandinaviska Enskilda Banken A		88	10
Societe Generale		20	16
Standard Chartered		14	11
State Street		20	16
Stockland (REIT)		12	10
Sumitomo Mitsui Financial Group		20	15
Sun Life Financial Inc		4	3
Suntrust Banks		1	0
Svenska Handelsbanken A		92	7
Swedbank AB (A shs)		103	5
Swire Pacific		4	3
Swire Properties Ltd		1	
Swiss Re Ltd		15	12
Swiss Reinsurance		2	0
Taylor Wimpey		5	5
The Travelers Companies, Inc.		12	9
Tokio Marine Holdings, Inc.		20	16
UBS Group AG		33	25
UniCredit SPA		5	3

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Unione di Banche Italiane SCPA (UBI Banca)		5	4
United Overseas Bank		1	
US Bancorp		36	29
Visa Inc - Class A shares		60	47
Wells Fargo		121	97
Westpac Banking Corp		46	37
Wharf		5	4
Zurich Financial Services AG		10	7
Sum aksjer i finans- og forsikringsselskaper utenlandske		**2 841**	**1 769**
Andre aksjer			
3M CO		43	34
ABB (CHF)		26	20
ABB (SEK)		40	
Abbott Laboratories		26	20
Abbvie		46	37
Accenture PLC		37	29
Acuity Brands Inc		14	12
Adecco		13	11
Adidas AG		13	10
Adobe Systems		28	22
Aeon Co. Ltd		13	10
Aetna		18	14
AIA GROUP LTD		29	22
Air Products & Chemicals		11	8
Akzo Nobel		12	10
Alexion Pharmaceuticals, Inc.		14	11
Alfa Laval		32	7
Allergan Plc		52	41
Alphabet Inc Class A		94	75
Alphabet Inc Class C		106	85
Amazon Com		123	98
Amcor		20	17
American Water Works Co Inc		19	17
Amgen		56	44
Anheuser-Busch Inbev		41	29
Anthem Inc		19	15
Aon Corp		11	8
Apple Inc		265	212
Applied Materials		13	11
Aramark		10	10
Arm Holdings		12	8
ASML Holding NV (new)		16	12
Assa Abloy B		97	11
Astellas PharmaR		21	16
Astrazeneca (GBP)		46	34

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Astrazeneca (SEK)		42	
AT&T Inc		96	77
Atlas Copco A		79	3
Atlas Copco B		32	4
Autoliv Inc		37	0
Autozone		12	9
AVAGO Tecnologies Ltd		12	9
AvalonBay Communities Inc (REIT)		23	19
Avery Dennison Corp		14	11
Baker Hughes		10	8
Bakkafrost P/F		17	17
Ball Corp		19	16
BASF SE		43	33
Baxalta Inc		11	9
Bayer AG Namens-Actien O.N		51	39
Bayerische Motor Werke		20	15
Becton Dickinson & Co		24	20
Berkshire Hathaway B		41	33
BG Group		24	18
BHP Billiton AUD		23	18
BHP Billiton GBP		15	11
Biogen Inc		34	28
Blackrock		18	16
Boston Properties Inc (REIT)		22	19
Boston Scientific		14	11
BP Plc		47	35
Brambles Ltd		11	9
Bridgestone		12	9
Bristol-Myers Squibb		56	45
British Land Co PLC (REIT)		12	10
Broadcom Corporation		20	15
Brown-Forman Corp B		9	9
BT Group		40	31
CA Inc		12	10
Campbell Soup		14	12
Canadian National Railway		23	19
Canon		18	14
Cardinal Health		11	9
Carrefour		11	8
Celgene Corp		39	30
Centrica		13	10
Cerner Corp		10	8
Chevron Corp		69	55
Cigna Corp		16	12
Cisco Systems		72	59
Clorox Corp		17	14

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Cms Energy Corp		34	29
Coca-Cola		97	79
Cognizant Tech Solutions		14	11
Colgate Palmolive		29	24
Coloplast B		10	8
Comcast Corp A		70	57
Compagnie Financiere Richemont SA		25	19
Conocophilips		27	24
Consolidated Edison		21	17
Costco Wholesale		29	22
CSL (AU0000CSLDA0)		16	12
CSX		12	10
Cummins		12	10
CVS Health		48	39
Dai Nippon Printing		13	11
Daimler		37	27
Daiwa House Industry		17	14
Danaher Corp		17	14
Danone		19	13
Deere & Co		13	11
Delphi Automotive PLC		14	11
Denso		15	12
Deutsche Post		15	11
Deutsche Telecom		38	30
Diageo		42	32
Dominion Resources		14	11
Dow Chemical		20	16
DuPont (E.I) De Nemours		31	27
East Japan Railway		16	12
Eaton Corp PLC		18	15
Ebay		16	12
Ecolab		25	21
Edison International		21	17
Eisai		11	9
Electrolux B		26	3
EMC		30	24
Emerson Electric		11	9
Enbridge		27	23
Enel		22	17
Entergy		18	15
EOG Resources		13	10
Equity Residential (REIT)		13	11
Ericsson LM-B SHS		140	12
Essex Property Trust Inc		11	9
Essilor International		25	20
Estee Lauder Cos A		11	8

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Exelon		20	16
Express Scripts Common		29	23
Exxon Mobil		149	120
Facebook Inc.		96	77
Fanuc Corporation		12	9
Fast Retailing		11	9
Fedex Corp		16	12
Ferrovial SA		11	9
FNF Group		14	12
Ford Motor Co		27	22
Gartner Inc		12	10
Geberit AG Reg		22	18
General Electric		140	114
General Mills		25	21
General Motors Co		16	12
Gilead Sciences Inc		61	53
Givaudan		11	9
GlaxoSmithkline		52	39
Halliburton		14	11
Hancock Timberland VIII Inc		402	402
HCP Inc (REIT)		20	17
Henkel AG & Co KGaA (pref shs)		12	10
Hennes & Mauritz B		182	13
Hershey Foods Common		15	13
Hexagon B SEK		42	
Home Depot		84	68
Honda Motor		15	12
Humana Inc		11	9
Iberdrola		18	14
Illinois Tool Works		14	11
Inditex SA		25	19
Ingersoll-Rand PLC		12	10
Intel		85	69
International Business Machines Corp		69	56
Interpublic Group		10	9
Intuit		16	13
Investor AB-A		64	
Itochu Corp		10	8
Johnsen & Johnsen		145	118
Johnson Controls		17	14
Kao		19	14
KDDI Corp		21	16
Kellogg Co		17	14
KERING		13	10
Kimberly-Clark		32	26
Kinder Morgan		13	10

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Koninklijke Ahold NV		12	9
Koninklijke Philips		17	13
Kraft Heinz Co/The		22	18
Kroger		23	18
L Brands Inc		13	10
L-3 Communication Holdings Inc		22	18
Legrand		16	13
Liberty Global PLC (C shs)		12	10
Lilly Eli		44	35
Linde		12	9
llumina Inc		12	10
Loblaw		11	9
L'Oreal SA		35	28
Lowe's Cos Inc		34	27
LyondellBasell Industries -Cl A		11	9
Man SE		14	12
Manpower Group		10	9
Marathon Petroleum		16	13
Markel Corp		9	9
McDonald's Corp		46	36
McGraw Hill		13	11
McKesson Corp		21	17
Medtronic PLC		63	53
Merck & Co		75	61
Microsoft		185	148
Mitsubishi Electric		12	9
Mondelez International Inc		36	29
Monsanto		24	19
Murata Manufacturing		14	11
National Grid Plc		36	27
Nestle		123	94
Netflix Inc		20	15
Next		12	10
Nextera Energy Inc		21	16
Nielsen Holdings PLC		14	12
Nike B		39	31
Nissan Motor		12	9
Nokia A		16	12
NordEnergie Renewables AS		66	66
Novartis		98	74
Novo-Nordisk B		57	43
NTT DoCoMo		18	15
NVIDIA		12	9
NXP Semiconductors NV		8	8
Occidental Petroleum		23	19
Oracle Corporation		62	50

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Orange		18	13
Osaka Gas		21	17
Panasonic Corp		12	9
PAYPAL HOLDINGS INC		20	16
Pepsico Inc		79	64
Pernod-Ricard		19	14
Pfizer		95	77
PG&E Corp.		35	29
Phillips 66 Corp		16	12
Plum Creek Timber Co Inc (REIT)		16	14
PPG Industries		11	8
Praxair		22	19
Precision Castparts		16	11
Price (T. Rowe) Group		16	13
Principal Financial Grp		12	9
Procter & Gamble		108	87
Prologis Inc (REIT)		19	15
Qualcomm		43	35
Reckitt Benckiser		32	23
Red Electrica		11	9
Regency Centers Corp (REIT)		13	11
Regeneron Pharmaceuticals, Inc.		18	13
Relx NV		19	16
Relx Plc		20	16
Renault		11	9
Repsol SA		11	9
Roche Holding Genuss		93	71
Rockwell Automation		13	11
Ross Stores		11	8
Royal Caribbean Cruises NOK		46	46
Royal Dutch Shell A (GBP)		43	33
Royal Dutch Shell B (GBP)		28	21
SabMiller PLC		24	17
Salesforce.Com Inc		19	14
Sandvik		44	4
Sanofi		53	40
Sap SE		44	34
SBL Direct Investments 2006-2008 Ltd - Class B-1		0	84
Schlumberger		40	32
Schneider Electric		20	15
Sealed Air		11	9
Sempra Energy		27	23
Shiseido		10	8
Siemens		44	33
Simon Property Group Inc (REIT)		14	10
Skanska B		37	6

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Skf Svenska Kullager Fabrikker B		27	2
Sky Plc		16	12
Snap-On		11	10
Softbank Group Corp		19	15
Sony		18	14
Starbucks Corp		46	36
Stryker Corp		19	15
Subsea 7 S A		20	20
Svenska Bostadsfonden Institution 1 AB		58	
Svenska Celloulosa AB-B SHS		80	7
Symantec		13	11
Synchrony Financial		31	28
Syngenta		17	13
Sysco Corp		12	9
Takeda Pharmaceutical		24	18
Target Corporation		26	21
Taumata Plantations Ltd.		986	986
TE Connectivity		14	13
Telefonica		18	13
Telenet Group Holding N.V.		10	8
Telus Corp		12	12
Terna Rete Elettrica Nazionale SpA		19	16
Tesco		14	11
Tesla Motors, Inc		11	9
Teva Pharmaceutical Ind Ltd		26	22
Texas Instruments		34	27
The Priceline Group Inc		26	21
Thermo Fisher Scientific Inc		20	16
Thomson Reuters Corp		10	9
Time Warner		28	23
Time Warner Cable Common Stock		19	15
TJX Companies		25	21
Toronto - Dominion Bank (CAD)		43	35
Toyota Motor		90	71
Unibail-Rodamco SE (REIT)		22	17
Unilever GB		50	40
Unilever NL		34	25
Union Pacific Corp		32	26
United Health Group		50	40
United Parcel Services		36	32
United Technologies		57	47
United Utilities Water PLC		13	10
Valeant Pharmaceuticals International Inc		13	10
Valero Energy		19	15
Verizon Communications		87	70
Vertex Pharmaceuticals Inc		12	9

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Vestas Wind System		14	11
VF Corp		11	8
Vinci		15	11
Vivendi		12	9
Vodafone Group		46	35
Volvo B		75	7
Vornado Realty Trust (REIT)		16	14
Walgreens Boots Alliance Inc		29	23
Walt Disney		81	65
Waste Mangement		17	14
Waters Corp		13	10
Weyerhaeuser Co (REIT)		17	15
Whole foods Market		11	9
Wolters Kluwer		11	9
Woolworth Australia		29	24
WPP Plc		25	20
Wyndham Worldham Corporation		9	8
Xcel Energy		20	16
Xylem Inc		11	9
Yahoo		11	9
Andre aksjer		4 806	2 384
Sum andre aksjer utenlandske		**16 383**	**11 177**
Sum aksjer		**20 631**	**14 114**
Herav børsnotert		18 163	12 333
Fondsandeler			
Aberdeen European Shopping Property Fund		51	
AEW European Property Investors		117	14
Allianz Europe Small Cap AT EUR		119	
AXA European Office Income Venture		8	8
AXA European Retail Income Venture		49	49
Bain Capital Fund VII P581&P985_ALT_INV		26	26
BlackRock Asia Property Fund III (MGPA)		163	163
Blackrock Global Allocation		86	
BlackRock Global SmallCap Fund A2		45	17
BlackRock World Energy		68	
Blackrock World Gold		29	
Brookside Cayman PA Ltd.		10	10
Carnegie Sverige		119	
Catella Hedge		546	
Cicero World 0-100		639	
Cicero World 0-40		47	
CS Infra SICAR		561	
Delphi Emerging		115	115
Delphi Europe		215	215
Delphi Global		635	635

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Delphi Kombinasjon		18	18
Delphi Nordic		558	558
Delphi Norge		243	243
DNB Sweden Micro Cap		329	
East Capital Eastern Europe		123	13
East Capital Russian Fund		90	14
EISER Infrastructure Capital Equity Partners 1-B		329	329
Enter Sverige		794	
European Equity Fund		49	
Fidelity Asian Special Situations		386	
Fidelity China Focus		117	
Finethic Microfinance fund Class D (SICAV-SIF)		45	
Fondsfinans Spar		15	15
Franklin India Fund		246	28
Frogmore Real Estate Partners L.P.		96	96
FSN Capital Limited Partnership II		15	15
Global Microfinance Equity Offshore Fund, L.P.		18	11
Handelsbanken Latinamerikafond		13	13
Heitman European Property Partners III		10	10
Henderson Global Technology		71	
Invesco Global Real Estate USD		112	
INVESCO PRC Equity Fund		49	49
ISHARES MSCI EUROPE		126	
JP Morgan Global Focus		428	
JPMorgan Emerging Markets Small Cap Fund		88	
JPMorgan Japan 50 Equity Fund		46	32
Lannebo Mixfond		348	
Lannebo Småbolag		898	
Menlo Ventures IX secondary		137	2
Menlo Ventures IX_ALT_INV		18	18
Mobilis Mix		108	
Monyx Strategi Balanserad AC		128	
Monyx Strategi Sverige-Världen AC		210	
Monyx Strategi Trygghet AC		161	
Morgan Stanley EMEA EUR		40	
Navigera		30	
Navigera Aktier		784	
Navigera Balans		759	
Navigera Dynamica 90		421	
Navigera Tillväxt		637	
NLI Eiendomsinvest		8	8
Ospreie Special Opportunities Ltd		25	25
Parvest Global Environment		153	
Rockspring TransEuro Property Ltd. Partnership III		8	8
Rural Impulse Fund II S.A., SICAV-SIF - Class A		31	15
Schroder Frontier Markets Equity		42	9

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
SHB Amerikafond		143	
SHB Europa Selektiv		176	
SHB Latinamerikafond		122	
SHB Nordiska småbolagsfond		427	
SHB Tillväxtmarknadsfond		287	
Skagen Global Fund		986	394
Skagen Kon-Tiki		719	369
SPDR MSCI ACWI ETF		36	
SPP Aktiefond Europa		1 379	0
SPP Aktiefond Global		1 189	1
SPP Aktiefond Global Sustainability		1 101	
SPP Aktiefond Japan		374	1
SPP Aktiefond Stabil - class A		436	366
SPP Aktiefond Sverige		3 423	5
SPP Aktiefond USA		2 101	
SPP Bygga		1 801	
SPP Emerging Markets SRI		4 324	3 135
SPP Generation 40-tal		2 676	
SPP Generation 50-tal		11 012	
SPP Generation 60-tal		13 141	
SPP Generation 70-tal		5 411	
SPP Generation 80-tal		564	
SPP Global Topp 100		183	
SPP Global Topp 100		337	
SPP Leva		623	
SPP Mix 100		282	
SPP Mix 20		603	
SPP Mix 50		350	
SPP Mix 80		2 681	
Standard Life GARS		60	
Storebrand Aksje Innland		158	158
Storebrand Delphi Europa		67	
Storebrand Delphi Norden		344	
Storebrand Delphi Verden		92	
Storebrand Emerging Private Equity Markets 2007 B3		341	341
Storebrand Emerging Private Equity Markets B3		514	514
Storebrand Global Indeks I		1 172	1 135
Storebrand Global Multifaktor		6 186	6 186
Storebrand Global Multifaktor NOK		50	
Storebrand Global Verdi		349	349
Storebrand Indeks Alle Markeder		941	941
Storebrand Indeks Norge		2 809	2 809
Storebrand Indeks Nye Markeder		72	72
Storebrand Int. Private Eq. 15 Ltd - Class B-4		58	58
Storebrand International Private Equity 13 - B-3		68	
Storebrand International Private Equity 13 - B-4		306	287

NOK mill.	Organisasjonsnummer	Storebrand Livsforsikring Konsern Virkelig verdi	Storebrand Livsforsikring AS Virkelig verdi
Storebrand International Private Equity 14 - B-2		53	
Storebrand International Private Equity 14 - B-4		257	257
Storebrand International Private Equity IV - B2		165	152
Storebrand International Private Equity IX - B3		328	47
Storebrand International Private Equity V Ltd - B3		465	447
Storebrand International Private Equity VI Ltd -B3		552	532
Storebrand International Private Equity VII Ltd-B1		8	8
Storebrand International Private Equity VII Ltd-B3		648	622
Storebrand International Private Equity VIII LtdB3		983	514
Storebrand International Private Equity X - B-2		43	
Storebrand International Private Equity X - B-3		772	551
Storebrand International Private Equity XI - B-2		49	
Storebrand International Private Equity XI - B-3		1 162	931
Storebrand International Private Equity XII - B-2		44	
Storebrand International Private Equity XII - B-3		151	
Storebrand International Private Equity XII - B-4		652	652
Storebrand Multi Strategy Limited - class C-5		29	
Storebrand Multi Strategy Ltd- class C-3_ALT_INV		65	65
Storebrand Nordic Private Equity III Ltd.		142	118
Storebrand Norge I		2 996	2 996
Storebrand Norwegian Private Equity 2006 Ltd. - B3		148	148
Storebrand Norwegian Private Equity 2007 Ltd. - B3		136	136
Storebrand Special Opportunities Ltd. - C3		98	98
Storebrand Trippel Smart		1 381	1 381
Storebrand Vekst		32	32
Storebrand Verdi		146	146
T Rowe Price US Smaller Companies		118	
T.Rowe Price Asian ex-Japan Equity Fund		50	50
T.Rowe Price U.S. Large-Cap Value Equity A		95	46
Trygghet 75		3 053	
Trygghet 80		2 652	
Trygghet 85		853	
Trygghet 90		318	
Wand Partners		25	25
Wellington Global Health Care Equity Portfolio		876	255
Winter Street Opportunities Fund L.P.		32	32
Andre fondsandeler		877	82
Sum fondsandeler		**103 932**	**30 216**
Sum aksjer og fondsandeler		**124 562**	**44 330**

Note 35 Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

NOK mill.	2015 Virkelig verdi	2014 Virkelig verdi
Stat og statsgaranterte obligasjoner	50 121	54 687
Finans- og foretaksobligasjoner	25 784	24 162
Obligasjoner med fortrinnsrett	44 415	41 824
Obligasjoner i overnasjonale organisasjoner	5 500	6 575
Obligasjonsfond	58 438	50 739
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	**184 257**	**177 987**

	Storebrand Livsforsikring AS	SPP Pension & Försäkring AB	Euroben Life and Pension ltd.
Modifisert durasjon	2,69	1,70	2,14
Gjennomsnittlig effektiv rente	2,5 %	0,4 %	0,2 %

For det enkelte rentepapir er det beregnet effektiv rente basert på papirets markedsverdi. Sammenvektingen til gjennomsnittlig effekt for totalbeholdningen er gjort med det enkelte papirs andel av total rentefølsomhet som vekter.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill.	2015 Virkelig verdi	2014 Virkelig verdi
Stat og statsgaranterte obligasjoner	13 215	17 859
Finans- og foretaksobligasjoner	8 908	10 744
Obligasjoner med fortrinnsrett	10 623	9 777
Obligasjoner i overnasjonale organisasjoner	511	1 065
Obligasjonsfond	44 390	39 374
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	**77 647**	**78 819**

Note 36 Derivater

Storebrand Livsforsikring gjør aktivt bruk av finansielle derivater. Finansielle derivater brukes generelt til å styreden totale investeringsrisikoen på en effektiv måte som sikrer potensialet for en langsiktig god risikojustert avkastning. Herunder brukes derivater til å fjerne uønsket risiko, samt å tilpasse investeringsporteføljen til selskapets forpliktelser på kort og lang sikt. Bruk av derivater tillater ofte en raskere, enklere og billigere måte å øke eller redusere risikoen på. I de enkelte aksje- og obligasjonsporteføljene benyttes finansielle derivater for å tilpasse den ønskede risikoeksponeringen innenfor gitte rammer for å implementere forvalters markedssyn. Definisjoner av ulike typer derivater er beskrevet under "Ord od uttrykk".

NOMINELT VOLUM

Finansielle derivater er knyttet til underliggende størrelser som ikke bokføres i balansen. For å kvantifisere omfanget av derivater refereres det til slike underliggende størrelser betegnet som underliggende hovedstol, nominelt volum og lignende. Nominelt volum beregnes ulikt for ulike typer finansielle derivater, og det gir et visst uttrykk for omfang og risiko av posisjonene av finansielle derivater.

Brutto nominelt volum gir først og fremst informasjon om omfanget, mens netto nominelt volum gir et visst uttrykk for risikoposisjoner. Nominelt volum for ulike instrumenter er imidlertid ikke nødvendigvis sammenlignbare med tanke på risikoeksponering. I motsetning til brutto nominelt volum tar beregningen av netto nominelt volum også hensyn til fortegnet til instrumentenes mar-

kedsrisikoeksponering, ved å skille mellom såkalte eiendelsposisjoner og gjeldsposisjoner.
En eiendelsposisjon i et aksjederivat innebærer en positiv verdiøkning ved økning i aksjekurser. For rentederivater medfører en eiendelsposisjon en positiv verdiøkning ved rentenedgang - tilsvarende som for obligasjoner. En eiendelsposisjon i et valutaderivat gir positiv verdiendring ved økning i den aktuelle valutakursen mot NOK. Gjennomsnittlig brutto nominelt volum er basert på daglige beregninger av brutto nominelt volum.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

NOK mill.	Brutto nom. volum [1]	Brutto balanse-førte fin. eiendeler	Brutto balanseført gjeld	Nettoført fin. eiende-ler/ gjeld i balansen	Beløp som kan, men ikke er presentert netto i balansen: Fin. eien-deler	Fin. gjeld	Netto beløp
Rentederivater	60 203	3 968	1 271		2 962	285	2 697
Valutaderivater	50 401	284	1 749		62	1 528	-1 466
Sum derivater 2015		**4 252**	**3 020**		**3 024**	**1 812**	**1 232**
Sum derivater 2014		5 661	4 279	19	4 481	3 206	1 401

1) Verdier per 31.desember

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill.	Brutto nom. volum [1]	Brutto balanse-førte fin. eiendeler	Brutto balanseført gjeld	Nettoført fin. eiende-ler/ gjeld i balansen	Beløp som kan, men ikke er presentert netto i balansen: Fin. eien-deler	Fin. gjeld	Netto beløp
Rentederivater	8 872	1 322	96		1 311	84	1 227
Valutaderivater	41 983	176	1 701			1 525	-1 525
Sum derivater 2015		**1 499**	**1 797**		**1 311**	**1 609**	**-298**
Sum derivater 2014		1 255	3 023		1 087	2 856	-1 769

1) Verdier per 31.desember

Note 37 Andre finansielle eiendeler

NOK mill.	Storebrand Livsforsikring Konsern 2015	Storebrand Livsforsikring Konsern 2014	Storebrand Livsforsikring AS 2015	Storebrand Livsforsikring AS 2014
Bankinnskudd i selskapsporteføljen	294	217	246	177
Bankinnskudd kollektivporteføljen	3 900	3 148	2 002	1 206
Bankinnskudd investeringsvalgsporteføljen	264	260	179	189
Andre finansielle eiendeler	**4 458**	**3 625**	**2 427**	**1 573**

Note 38 Varige driftsmidler

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

NOK mill.	Maskiner	Biler	Inventar	Eiendommer	2015	2014
Balanseført verdi pr. 1.1	9	1	37	361	408	419
Tilgang	6		2	15	24	29
Avgang			-1		-1	-73
Verdiregulering ført over balansen				26	26	24
Avskrivning	-7	-1	-12		-20	-27
Valutadifferanser ved omregning av utenlandsk enhet			1	25	26	35
Andre endringer			-2		-2	1
Balanseført verdi pr. 31.12	**8**	**1**	**25**	**428**	**462**	**408**

AVSKRIVNINGSPLAN OG ØKONOMISK LEVETID:

Avskrivningsmetode:	Lineær
Maskiner/utstyr	3-10 år
Inventar	3-5 år
Eiendom	15 år

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

NOK mill.	Maskiner	Inventar	2015	2014
Balanseført verdi pr. 1.1	5	14	20	35
Tilgang	4	1	5	1
Avgang				-1
Avskrivning	-5	-5	-10	-16
Balanseført verdi pr. 31.12	**4**	**10**	**14**	**19**

AVSKRIVNINGSPLAN OG ØKONOMISK LEVETID:

Avskrivningsmetode:	Lineær
Maskiner/utstyr	3-5 år
Inventar	5 år

Note 39 Andre fordringer

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Kundefordringer - ikke forsikringsrelaterte	97	191		
Fordringer på meglere og klientmidler	242	118	88	110
Forskuddsbetalt avkastningsskatt	1 166	41		
Andre kortsiktige fordringer	317	443	41	70
Sum	**1 822**	**793**	**129**	**180**

Note 40 Forsikringsforpliktelser fordelt på bransjer

NOK mill.	Kollektiv pensjon privat	Kollektiv pensjon offentlig	Gruppelivs-forsikring	Individuell kapital-forsikring	Individuell rente/ pensjons-forsikring	Skade-forsikring	Storebrand Livsforsikring AS 2015	Storebrand Livsforsikring AS 2014
Premiereserve	192 594	3 977	710	7 425	15 108		219 814	207 266
- herav RBNS	261	8	150	16	13		448	479
- herav IBNR	808	125	351	805	13		2 101	1 790
- herav ikke opp-tjent premieinntekt	1 737	23	152				1 912	1 864
Tilleggsavsetning	3 993	240		211	716		5 160	5 118
Kursregulerings-fond	4 047	61	19	92	288	13	4 520	5 814
Premiefond	2 042	193					2 235	2 593
Innskuddsfond	475						475	452
Pensjonistenes overskuddsfond	3						3	2
Erstatningsavset-ning	87	64	517	365	6		1 039	895
- herav RBNS	68	1	450	182	3		706	603
- herav IBNR	18	63	66	183	3		333	292
Villkorad återbäring								
Andre tekniske avsetninger						829	829	799
Sum forsikrings-forpliktelser	**203 240**	**4 534**	**1 246**	**8 093**	**16 120**	**842**	**234 075**	**222 940**

NOK mill.	Sikkerhetsavsetning klassifisert som egenkapital i IFRS 2015	Sikkerhetsavsetning klassifisert som egenkapital i IFRS 2014	BenCo 2015	BenCo 2014	SPP Pension & Försäkring 2015	SPP Pension & Försäkring 2014	Storebrand Livsforsikring Konsern 2015	Storebrand Livsforsikring Konsern 2014
Premiereserve			15 395	15 249	159 468	141 946	394 678	364 460
- herav RBNS							448	479
- herav IBNR							2 101	1 790
- herav ikke opp-tjent premieinntekt							1 912	1 864
Tilleggsavsetning							5 160	5 118
Kursregulerings-fond							4 520	5 814
Premiefond							2 235	2 593
Innskuddsfond							475	452
Pensjonistenes overskuddsfond							3	2
Erstatningsavset-ning			57	50	73	71	1 168	1 017
- herav RBNS							706	603
- herav IBNR							333	292
Villkorad återbäring			2 879	2 134	6 457	9 147	9 336	11 281
Andre tekniske avsetninger	-175	-173					655	627
Sum forsikrings-forpliktelser	**-175**	**-173**	**18 331**	**17 433**	**165 998**	**151 164**	**418 229**	**391 365**

INDIVIDUELL KAPITALFORSIKRING

NOK mill.	Med rett til andel av overskudd	Uten rett til andel av overskudd	Investerings-valg	2015	2014
Premiereserve	2 389	1 192	3 844	7 425	6 555
Tilleggsavsetning	211			211	221
Kursreguleringsfond	65	27		92	106
Erstatningsavsetning	264	102		365	364
Sum forsikringsforpliktelser	**2 928**	**1 321**	**3 844**	**8 093**	**7 246**

INDIVIDUELL RENTE/PENSJONSFORSIKRING

NOK mill.	Med rett til andel av overskudd	Investerings-valg	2015	2014
Premiereserve	11 536	3 572	15 108	15 797
Tilleggsavsetning	716		716	649
Kursreguleringsfond	288		288	338
Erstatningsavsetning	6	1	6	11
Sum forsikringsforpliktelser	**12 547**	**3 573**	**16 120**	**16 795**

KOLLEKTIV PENSJON PRIVAT

NOK mill.	Ytelsesbasert uten investerings-valg	Fripoliser	Innskudds-basert med investerings-valg	Uten rett til andel av overskudd	2015	2014
Premiereserve	44 812	99 973	46 478	1 331	192 594	177 120
Tilleggsavsetning	1 908	2 068		17	3 993	3 798
Kursreguleringsfond	1 904	2 114		29	4 047	5 106
Premiefond	1 859	15		168	2 042	2 273
Innskuddsfond	475				475	452
Pensjonistenes overskuddsfond	3				3	2
Erstatningsavsetning	2	64		20	87	71
Sum forsikringsforpliktelser	**50 964**	**104 233**	**46 478**	**1 565**	**203 240**	**188 822**

KOLLEKTIV PENSJON OFFENTLIG

NOK mill.	Ytelsesbasert uten investeringsvalg	2015	2014
Premiereserve	3 977	3 977	7 234
Tilleggsavsetning	240	240	449
Kursreguleringsfond	61	61	229
Premiefond	193	193	320
Erstatningsavsetning	64	64	9
Sum forsikringsforpliktelser	**4 534**	**4 534**	**8 241**

Tabellen nedenfor viser forventede erstatningsutbetalinger (eksklusive gjenkjøp og uttak).

UTVIKLING ERSTATNINGSUTBETALINGER

	Storebrand Livsforsikring AS	BenCo	SPP
0-1 år	9	7	2
1-3 år	18	19	3
Over 3 år	198	133	10
Sum	**224**	**160**	**15**

SKADEFORSIKRING

	Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014
Gjenforsikringsandel av forsikringstekniske avsetninger	129	143
Sum eiendeler	**129**	**143**
Premiereserve	56	48
Erstatningsavsetning	598	579
- herav RBNS	85	75
- herav IBNR	514	503
Sikkerhetsavsetning	175	173
Sum	**829**	**799**
Kursreguleringsfond	13	15
Sum forsikringsforpliktelser	**842**	**814**

KURSREGULERINGSFOND

NOK mill.	2015	2014	Endring 2015
Aksjer	2 074	3 023	-950
Rentebærende	2 446	2 791	-345
Sum	**4 520**	**5 814**	**-1 294**

Note 41

Endring forsikringsforpliktelser

FORSIKRINGSFORPLIKTELSER - KONTRAKTSFASTSATTE FORPLIKTELSER

NOK mill.	Premie-reserve	Tilleggs-avsetning	Kurs-regulerings-fond	Erstatnings-avsetning	Premie-, innskudds-pensjonis-tenes over-skuddsfond
Inngående balanse	**165 374**	**5 118**	**5 814**	**895**	**3 047**
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser					
2.1 Netto resultatførte avsetninger	24	358	-1 295	144	9
2.2 Overskudd på avkastningsresultatet	73				256
2.3 Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	2				51
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	**100**	**358**	**-1 295**	**144**	**316**
Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser					
3.1 Overføringer mellom fond	401	-316			-25
3.2 Overføringer til/fra selskapet					-626
Valutadifferanser ved omregning av utenlandsk enhet	46				
Sum ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	**447**	**-316**			**-651**
Utgående balanse	**165 921**	**5 160**	**4 520**	**1 038**	**2 713**

NOK mill.	Andre tekniske avsetninger skade-forsikringer	Sum Storebrand Livsforsikring AS 2015	Sum Storebrand Livsforsikring AS 2014
Inngående balanse	**799**	**181 048**	**178 708**
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser			
2.1 Netto resultatførte avsetninger	44	-715	-2 261
2.2 Overskudd på avkastningsresultatet		329	120
2.3 Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene		53	46
2.4 Annen tilordning av overskudd			19
2.5 Justering av forsikringsforpliktelser fra andre resultatkomponenter			-29
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	**44**	**-333**	**-2 106**
Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser			
3.1 Overføringer mellom fond		60	5 106
3.2 Overføringer til/fra selskapet	-14	-639	-665
Valutadifferanser ved omregning av utenlandsk enhet		46	5
Sum ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	**-14**	**-534**	**4 446**
Utgående balanse	**829**	**180 181**	**181 048**

FORSIKRINGSFORPLIKTELSER - SÆRSKILT INVESTERINGSPORTEFØLJE

NOK mill.	Premie-reserve	Erstatnings-avsetning	Sum Storebrand Livsforsikring AS 2015	Sum Storebrand Livsforsikring AS 2014
Inngående balanse	**41 892**	**1**	**41 893**	**39 209**
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser				
2.1 Netto resultatførte avsetninger	12 056		12 056	7 788
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	**12 056**		**12 056**	**7 788**
Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser				
3.1 Overføringer mellom fond	-60		-60	-5 106
2.6 Valutadifferanser ved omregning av utenlandsk enhet	5		5	1
Sum ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	**-55**		**-55**	**-5 105**
Utgående balanse	**53 894**	**1**	**53 894**	**41 893**

Note 42 Andre forpliktelser

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Leverandørgjeld	159	99	31	39
Offentlige avgifter og skattetrekk	361	63	75	63
Minoritet Storebrand Eiendomsfond KS		3 167		
Mottatt sikkerhetsstillelser i kontanter	2 296	2 513	894	235
Gjeld megler	279	416	279	41
Annen gjeld	1 022	855	444	59
Sum	**4 117**	**7 114**	**1 722**	**437**

Note 43

Sikringsbokføring

STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

Virkelig verdisikring av renterisiko og kontantstrømssikring av kredittmargin

Storebrand benytter seg av virkelig verdi sikring på renterisiko. Sikringsobjektene er finansielle forpliktelser som måles til amortisert kost. Derivater regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet. Verdiendringer på sikringsobjektet som er henførbar til den sikrede risikoen, justerer sikringsobjektets balanseførte verdi og innregnes i resultatet.

Storebrand benytter seg av kontantstrømssikring på kredittmargin. Sikringsobjektene er forpliktelser som måles til amortisert kost. Derivater regnskapsføres til virkelig verdi. Den andelen av gevinst eller tap på sikringsinstrumentet som vurderes til å være en effektiv sikring, innregnes i totalresultatet. Andelen reklassifiseres senere til resultatet i takt med resultateffektene på sikringsobjektet.

Sikringsinstrument/sikringsobjekt

	2015					2014				
	Kontrakt/ nominell	Balanseført verdi [1]			Ført over	Kontrakt/ nominell	Balanseført verdi [1]			Ført
NOK mill.	verdi	Eiendeler	Gjeld	Resultat-ført	total-resultat	verdi	Eiendeler	Gjeld	Resultat-ført	over total-resultat
Renteswapper	2 273	1 137			234	3 276	964		-203	795
Ansvarlig lånekapital	-2 238		-3 158	49	-207	-3 238		-4 058	209	-627

1) Balanseførte verdier per 31.12.

Valutasikring av nettoinvestering SPP

Storebrand har 2015 benyttet kontantstrømssikring av valutarisiko knyttet til Storebrand sin nettoinvestering i SPP. Det er benyttet 3 mnd rullerende valutaderivater, hvor spotelementet i disse er benyttet som sikringsinstrument. Effektiv andel av sikringsinstrumentene er innregnet i totalresultatet. Det foretas en delvis sikring av nettoinvesteringen i SPP og det forventes derfor at sikringseffektiviteten fremover vil være om lag 100 prosent.

SIKRINGSINSTRUMENT/SIKRINGSOBJEKT

	2015			2014		
		Balanseført verdi [1]			Balanseført verdi [1]	
NOK mill.	Kontrakt/ nominell verdi	Eiendeler	Gjeld	Kontrakt/ nominell verdi	Eiendeler	Gjeld
Valutaderivater	-6 706		-244	-6 619		-278
Underliggende objekter		7 063			6 728	

1) Balanseførte verdier per 31.12.

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

Virkelig verdisikring av renterisiko og kontantstrømssikring av kredittmargin

Storebrand benytter seg av virkelig verdi sikring på renterisiko. Sikringsobjektene er finansielle forpliktelser som måles til amortisert kost. Derivater regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet. Verdiendringer på sikringsobjektet som er henførbar til den sikrede risikoen, justerer sikringsobjektets balanseførte verdi og innregnes i resultatet.

Storebrand benytter seg av kontantstrømssikring på kredittmargin. Sikringsobjektene er forpliktelser som måles til amortisert kost. Derivater regnskapsføres til virkelig verdi. Den andelen av gevinst eller tap på sikringsinstrumentet som vurderes til å være en effektiv sikring, innregnes i totalresultatet. Andelen reklassifiseres senere til resultatet i takt med resultateffektene på sikringsobjektet.

SIKRINGSINSTRUMENT/SIKRINGSOBJEKT

	2015					2014				
	Kontrakt/	Balanseført verdi [1]			Ført over	Kontrakt/	Balanseført verdi [1]			Ført
NOK mill.	nominell verdi	Eiendeler	Gjeld	Resultat-ført	total-resultat	nominell verdi	Eiendeler	Gjeld	Resultat-ført	over total-resultat
Renteswapper	2 273	1 137			234	3 276	964		-203	795
Ansvarlig lånekapital	-2 238		-3 158	49	-207	-3 238		-4 058	209	-627

1) Balanseførte verdier per 31.12.

Note 44 Sikkerhetsstillelser

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Avgitte sikkerhetsstillelser for derivathandel	1 719	2 617	722	1 767
Mottatte sikkerhetsstillelser for derivathandel	-2 559	-3 250	-894	-206
Sum mottatte og avgitte sikkerhetsstillelser	**-840**	**-633**	**-172**	**1 561**

Avgitt sikkerhetsstillelse for futures og opsjoner reguleres daglig med bakgrunn i daglig marginavregning på de enkelte kontrakter. Sikkerhetsstillelser er mottatt og avgitt både i form av kontanter og verdipapirer.

Note 45 Betingede forpliktelser

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Ikke innkalt restforpliktelser vedrørende limited partnership	3 922	4 321	3 145	3 212
Sum betingede forpliktelser	**3 922**	**4 321**	**3 145**	**3 212**

Selskapene i Storebrand driver en omfattende virksomhet i Norge og utlandet og kan bli part i rettstvister.

Note 46 Transaksjoner med nærstående parter

Storebrand Livsforsikring har transaksjoner med øvrige selskaper i Storebrand konsernet, ledende ansatte samt aksjonærer i Storebrand ASA. Dette er transaksjoner som er en del av de produkter og tjenester som tilbys av selskapet til sine kunder. Transaksjonene inngås til markedsmessige betingelser og omfatter tjenestepensjon, privat pensjonssparing, skadeforsikring, leie av lokaler, bankinnskudd, utlån, kapitalforvaltning og fondssparing.

Interne transaksjoner mellom konsernselskaper er eliminert i konsernregnskapet, med unntak av transaksjoner mellom kundeporteføljen i Storebrand Livsforsikring AS og andre enheter i konsernet. Se nærmere beskrivelse i note 1 Regnskapsprinsipper.

Se også note 24 Ledende ansatte og note 32 Konsernselskaper og tilknyttede selskaper.

NOK mill.	2015 Kjøp/salg av tjenester	2015 Fordringer/gjeld	2014 Kjøp/salg av tjenester	2014 Fordringer/gjeld 1)
Konsernselskap:				
Storebrand ASA	29	1	40	-7
Storebrand Bank ASA	34	-5	72	1
Storebrand Asset Management AS	-59	1	-184	-15
Storebrand Forsikring AS	79	31	78	20
Storebrand Baltic NUF	1	-3	1	
Øvrige:				
Gjeld minoritet eiendomsfond				3 167

Note 47 Kapitaldekning

NOK mill.	Storebrand Livsforsikring Konsern 2015	Storebrand Livsforsikring Konsern 2014	Storebrand Livsforsikring AS 2015	Storebrand Livsforsikring AS 2014
Aksjekapital	3 540	3 540	3 540	3 540
Øvrig egenkapital	20 152	18 393	19 579	17 485
Egenkapital	**23 693**	**21 934**	**23 120**	**21 025**
Fondsobligasjoner	1 500	1 500	1 500	1 500
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	-5 564	-5 519	-201	-176
Utsatt skattefordel	-551		-400	
Risikoutjevningsfond	-142	-829	-142	-829
Kapitaldekningsreserve				
Fradrag for investeringer i andre finansinstitusjoner		-1		-1
Rentejustering forsikringsforpliktelser	-998	-2 170		
Sikkerhetsavsetning		-153		
Annet	-195	-31	-3	-71
Kjernekapital	**17 743**	**14 731**	**23 874**	**21 449**
Evigvarende ansvarlig kapital	2 100	2 100	2 100	2 100
Ordinær ansvarlig kapital	2 238	2 238	2 238	2 238
Kapitaldekningsreserve				
Fradrag for investeringer i andre finansinstitusjoner		-1		-1
Tilleggskapital	**4 338**	**4 337**	**4 338**	**4 337**
Netto ansvarlig kapital	**22 081**	**19 068**	**28 213**	**25 786**
Beregningsgrunnlaget spesifisert på risikovektklasser	**453 624**	**429 349**	**227 983**	**228 381**
Risikovekt 0%	52 485	76 660	28 905	46 223
Risikovekt 10%	66 357	65 642	36 006	36 038
Risikovekt 20%	86 828	73 294	53 418	45 774
Risikovekt 35%				
Risikovekt 50%	35 469	10 509	29 937	6 904
Risikovekt 100%	70 609	85 786	60 827	77 609
Risikovekt 150%	8 003	7 696	6 406	6 238

Eiendeler tilknyttet avtaler om livsforsikring med investeringsvalg	133 873	109 761	12 484	9 595
Vektet beløp eiendeler i balansen	**143 280**	**139 143**	**104 960**	**107 090**
Derivater, vektet	4 958	5 514	3 513	3 517
"Krysseiefradrag" for aksjeeie i andre finansinstitusjoner		-2		-2
Urealiserte gevinster på finansielle omløpsmidler	-2 563	-3 601	-2 563	-3 601
Basel II selskaper beregningsgrunnlag	330			
Risikovektet beregningsgrunnlag	**146 006**	**141 053**	**105 910**	**107 003**
Kapitaldekningsprosent	**15,1 %**	**13,5 %**	**26,6 %**	**24,1 %**
Kjernekapitaldekning	**12,2 %**	**10,4 %**	**22,5 %**	**20,0 %**

Note 48 Solvensmargin

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Solvensmarginkrav	13 098	12 632	8 122	7 823
Solvensmarginkapital	24 995	22 110	30 657	28 402
Solvensmargin	**190,8 %**	**175,0 %**	**377,5 %**	**363,0 %**

SPESIFIKASJON AV SOLVENSKAPITAL

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Netto ansvarlig kapital	22 081	19 068	28 213	25 786
50 prosent av tilleggsavsetninger	2 580	2 559	2 580	2 559
50 prosent av risikoutjevningsfond	71	414	71	414
Tellende andel sikkerhetsavsetning skadeforsikringer	71	69	71	69
Reduksjon i tilleggskapital som kan medtas i solvenskapitalen	192		-277	-427
Solvenskapital	**24 995**	**22 110**	**30 657**	**28 402**

Note 49 Kapitalavkastning

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS

	2015		2014		2013		2012		2011	
NOK mill.	Bokført avkast-ning	Markeds-avkast-ning	Bokført avkast-ning	Markeds-avkast-ning	Bokført avkast-ning	Markeds-avkast-ning	Bokført avkast-ning	Markeds-avkast-ning	Bokført avkast-ning	Markeds-avkast-ning
Kollektivporteføljen totalt	5,2 %	4,3 %	5,2 %	6,3 %	3,0 %	4,6 %	5,6 %	6,2 %	4,6 %	3,4 %
Per portefølje:										
Kollektiv ytelse offentlig	3,2 %	2,2 %	4,3 %	4,2 %						
Kollektiv ytelse privat	5,4 %	3,9 %	5,4 %	6,6 %						
Kollektiv ytelse lav					3,8 %	4,2 %	5,9 %	6,1 %	6,4 %	4,5 %
Kollektiv ytelse standard					3,3 %	5,3 %	5,8 %	6,8 %	4,5 %	2,8 %
Kollektiv ytelse høy							5,7 %	7,1 %	4,7 %	2,2 %
Sverige filial	5,5 %	4,5 %	6,5 %	6,9 %	3,7 %	5,1 %	4,9 %	5,6 %	5,9 %	4,8 %
Fripoliser	5,4 %	4,8 %	5,4 %	6,4 %	2,2 %	4,0 %	5,4 %	5,7 %	4,7 %	3,8 %
Individual	4,9 %	4,4 %	4,1 %	5,8 %	4,9 %	5,4 %	5,7 %	6,0 %	3,6 %	3,2 %

	2015	2014	2013	2012	2011
Kapitalavkastning selskapsporteføljen	3,0 %	5,0 %	4,2 %	5,4 %	5,1 %

Note 50 Antall ansatte

	Storebrand Livsforsikring Konsern		Storebrand Livsforsikring AS	
NOK mill.	2015	2014	2015	2014
Antall ansatte per 31.12	1 555	1 575	843	812
Gjennomsnittlig antall ansatte	1 545	1 577	826	817
Antall årsverk per 31.12	1 534	1 556	830	801
Gjennomsnittlig antall årsverk	1 524	1 552	814	805

Aktuarens erklæring

FORSIKRINGSFORPLIKTELSER OG RISIKOUTJEVNINGSFOND

Under henvisning til det fremlagte årsoppgjør for 2015 bekrefter jeg at den i balansen oppførte "Premiereserve", "Tilleggsavsetninger" og "Erstatningsavsetning" er beregnet etter bestemmelsene i forsikringsvirksomhetsloven og oppfyller Finanstilsynets krav i så henseende. Det samme gjelder "Risikoutjevningsfond". Av beregningene følger tilsvarende de avsetninger som er foretatt til disse fondene i resultatregnskapet. Den foreslåtte disponering av resultat til fordeling er foretatt i samsvar med lovens bestemmelser.

Lysaker, 16. februar 2016

Arne Kristian Hove
Ansvarshavende aktuar

Erklæring fra styrets medlemmer og administrerende direktør

STOREBRAND LIVSFORSIKRING AS OG STOREBRAND LIVSFORSIKRING KONSERN

Styret og administrerende direktør har i dag behandlet og godkjent årsberetningen og årsregnskapet for Storebrand Livsforsikring AS og Storebrand Livsforsikring Konsern for 2015 (årsrapporten 2015).

Regnskapet er avlagt i overensstemmelse med kravene årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper for morselskapet og i overensstemmelse med kravene i IFRS som godkjent av EU for konsernet samt norske tilleggskrav i verdipapirhandelloven.

Etter styrets og administrerende direktørs beste overbevisning er årsregnskapet for 2015 utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder, og opplysningene i regnskapet gir et rettvisende bilde av konsernets eiendeler, gjeld og finansielle stilling og resultat som helhet per 31. desember 2015. Etter styrets og administrerende direktørs beste overbevisning gir årsberetningen en rettvisende oversikt over viktige begivenheter i regnskapsperioden og deres innflytelse på årsregnskapet. Etter styrets og administrerende direktørs beste overbevisning gir også beskrivelsen av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer virksomheten står overfor i neste regnskapsperiode, samt beskrivelsen av nærståendes vesentlige transaksjoner, en rettvisende oversikt.

Lysaker, 16. februar 2016

Styret i Storebrand Livsforsikring AS

Odd Arild Grefstad
styrets leder

Peik Norenberg

Tove Margrete Storrødvann

Bodil Cathrine Valvik

Erik Haug Hansen

Inger Johanne Bergstøl

Jan Otto Risebrobakken

Geir Holmgren
administrerende direktør

Revisjonsberetning

Deloitte.

Deloitte AS
Dronning Eufemias gate 14
Postboks 221 Sentrum
NO-0103 Oslo
Norway

Tlf: +47 23 27 90 00
Faks: +47 23 27 90 01
www.deloitte.no

Til generalforsamlingen i Storebrand Livsforsikring AS

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Storebrand Livsforsikring AS som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, oppstilling over totalresultat, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger. Konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, oppstilling over totalresultat, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge for selskapsregnskapet og i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU, for konsernregnskapet, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettvisende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon om selskapsregnskapet og vår konklusjon om konsernregnskapet.

Deloitte.

Konklusjon om selskapsregnskapet

Etter vår mening er selskapsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettvisende bilde av den finansielle stillingen til Storebrand Livsforsikring AS per 31. desember 2015 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Konklusjon om konsernregnskapet

Etter vår mening er konsernregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettvisende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Storebrand Livsforsikring AS per 31. desember 2015 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen og om redegjørelser om foretaksstyring og samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 16. februar 2016
Deloitte AS

Henrik Woxholt

Henrik Woxholt
statsautorisert revisor

Ord og uttrykk

GENERELT

Ansvarlig lånekapital
Ansvarlig lånekapital er lån som har prioritet etter all annen gjeld. Ansvarlig lånekapital er en del av tilleggskapitalen ved beregning av kapitaldekningen.

Durasjon
Gjennomsnittlig gjenværende løpetid på kontantstrømmen til rentebærende papirer. Modifisert durasjon er beregnet på grunnlag av durasjon og uttrykker verdifølsomhet i forhold til underliggende renteendringer.

Egenkapital
Egenkapitalen består av innskutt egenkapital, opptjent egenkapital og minoritetsinteresser. Innskutt egenkapital omfatter aksjekapital, overkurs og annen innskutt egenkapital. Opptjent egenkapital omfatter annen egenkapital og andre fond.

KAPITALDEKNING

Ansvarlig kapital
Ansvarlig kapital er den kapital som kan medregnes ved dekning av kapitalkravene etter myndighetenes forskrifter. Ansvarlig kapital kan bestå av kjernekapital og tilleggskapital.

Kapitalkrav
Beregningsgrunnlaget beregnes ved at de enkelte eiendelsposter og poster utenom balansen gis en risikovekt etter den antatte kredittrisiko de representerer. Kapitalkravet er åtte prosent av beregningsgrunnlaget.

Kapitaldekningsprosent
Ansvarlig kapital må minst tilsvare det beregnede kapitalkravet. Kapitaldekningsprosenten beregnes ved å måle den totale ansvarlige kapitalen i forhold til kapitalkravet på åtte prosent.

Kjernekapital
Kjernekapital er en del av den ansvarlige kapitalen og består av egenkapital fratrukket minstekravet til reassuranseavsetninger i skadeforsikring, goodwill og andre immaterielle eiendeler, netto forskuddsbetalt pensjon, 50 prosent av eventuell kapitaldekningsreserve og krysseiefradrag i andre finansinstitusjoner. Kjernekapitalen justeres for de verdivurderinger som legges til grunn i soliditetsberegningene på nasjonalt nivå for utenlandske selskaper. For Storebrand Holding AB vil dette være en justering i SPP Livförsäkring AB sine beregnede forsikringsforpliktelser hvor det benyttes en annen rentekurve i soliditetsberegningen enn den som benyttes i finansregnskapet. Utstedte fondsobligasjoner kan utgjøre 15 prosent av kjernekapitalen, mens overskytende beløp kan medregnes i tilleggskapitalen.

Tilleggskapital
Tilleggskapitalen er en del av den ansvarlige kapitalen og består av ansvarlig lånekapital og den andelen av fondsobligasjoner som eventuelt ikke teller som kjernekapital. Til fradrag kommer 50 prosent av eventuell kapitaldekningsreserve og krysseiefradrag i andre finansinstitusjoner. For å telle som ansvarlig kapital kan tilleggskapitalen ikke være større enn kjernekapitalen. Evigvarende ansvarlig lånekapital kan sammen med annen tilleggskapital ikke utgjøre mer enn 100 prosent av kjernekapital, mens tidsbegrenset ansvarlig lånekapital ikke kan utgjøre mer enn 50 prosent av kjernekapitalen. For å telle med fullt ut som ansvarlig kapital må gjenværende løpetid være minst fem år. Ved kortere gjenværende løpetid reduseres den tellende delen med 20 prosent per år.

Solvens II
Solvens II er et felles europeisk regelverk for regulering av forsikringsbransjen. Under solvens II vil størrelsen på kapitalkravet bli bestemt av hvor mye risiko selskapet er utsatt for.

FORSIKRING

Gjenforsikring (Reassuranse)
Overføring av en del av risikoen til et annet forsikringsselskap.

IBNR-avsetninger (incured but not reported)
Avsetninger for erstatninger for forsikringstilfeller som er inntruffet, men ennå ikke meldt til forsikringsselskapet.

RBNS-avsetninger (reported but not settled)
Avsetninger for erstatninger for meldte, men ikke oppgjorte erstatninger.

LIVSFORSIKRING

KAPITALAVKASTNING

Bokført kapitalavkastning viser netto realiserte inntekter av finansielle eiendeler inklusiv verdiregulering på fast eiendom og valutakursendringer på finansielle eiendeler uttrykt i prosent av selskapets gjennomsnittlige kapital i henholdsvis kundefond med garanti og i selskapsporteføljen i året. Markedsavkastning viser realiserte inntekter av finansielle eiendeler, verdiregulering av fast eiendom og årets endring i kursreserver, uttrykt i prosent av selskapets gjennomsnittlige kapital i henholdsvis kundefond med garanti og i selskapsporteføljen i året målt etter markedsverdi.

KOLLEKTIVE KONTRAKTER

Kollektiv ytelsespensjon (defined benefit - DB)
Garanterte utbetalinger av pensjoner fra avtalt alder og så lenge den forsikrede lever. Alternativt kan det avtales at pensjonen opphører ved en bestemt alder. Produktet tilbys både innenfor privat og offentlig sektor. Dekninger er alders-, uføre- og etterlattepensjon.

Kollektiv innskuddspensjon(-defined contribution – DC)
I kollektiv innskuddspensjon er premien gitt som prosent av lønn, mens utbetalingene er ukjente. Kunden bærer all finansiell risiko i oppsparingsperioden.

Kollektive ettårige risikodekninger
Disse produktene har garanterte utbetalinger ved død og uførhet, samt premiefritak ved uførhet.

Fripoliser (ytelse) og pensjonskapitalbevis (innskudd)
Detter er kontrakter med opptjente rettigheter som utstedes ved utmeldelse fra eller opphør av pensjonsavtaler.

Gruppelivsforsikring
Kollektiv livsforsikring der forsikringssummen utbetales som engangsbeløp ved død dersom avdøde var medlem av gruppen. Slik forsikring kan ha uførekapitalforsikring knyttet til seg.

Unit Linked
Livsforsikring med investeringsvalg hvor kunden selv kan påvirke risiko og avkastning gjennom valg av plassering i ulike fond. Gjelder både individuelle forsikringer og kollektiv innskuddspensjon.

INDIVIDUELLE KONTRAKTER

Individuell rente- eller pensjonsforsikring
Kontrakter med garanterte utbetalinger så lenge den forsikrede lever. Alternativt kan det avtales at pensjonen opphører ved en bestemt alder.

Individuell kapitalforsikring
Kontrakter med engangsutbetaling ved oppnådd alder, død og uførhet.

Individuell fondsforsikring
Kapitalforsikring eller renteforsikring hvor kunden bærer den finansielle risikoen.

Kontraktsfastsatte forpliktelser
Avsetninger til premiereserve for kontraktfastsatte forpliktelser skal minst utgjøre forskjellen mellom kapitalverdien av selskapets fremtidige forpliktelser og kapitalverdien av de fremtidige nettopremier (prospektiv beregningsmetode).

Tilleggsytelser som følge av tilført overskudd medregnes.

RESULTAT

Administrasjonsresultat
Administrasjonsresultatet er forskjellen mellom de premier som betales av kunder i henhold til tariff og selskapets faktiske driftskostnader. Inntektene består av gebyrer som er basert på størrelsen av kundemidler, premievolum eller antall i form av stykkpris. Driftskostnadene består av blant annet av personalkostnader, markedsføring, provisjoner og IT-kostnader.

Finansresultat
Finansresultatet består av netto finansinntekter fra finansielle eiendeler for kollektivporteføljen (kollektive og individuelle produkter uten investeringsvalg) fratrukket garantert avkastning.

Risikoresultat
Risikoresultatet består av premier selskapet tar for å dekke forsikringsrisikoer med fradrag for faktiske kostnader i form av forsikringsavsetninger og utbetalinger for forsikringshendelser som død, pensjon, uførhet og ulykke.

Overskuddsdeling og resultat til eier
Se note 4.

ØVRIGE BEGREPER

Forsikringsmessige avsetninger livsforsikring
For nærmere beskrivelse av forsikringsmessige avsetninger og periodisering av premier og erstatninger se note 1- regnskapsprinsipper.

Soliditetskapital
I begrepet soliditetskapital inngår egenkapital, ansvarlig lånekapital, risikoutjevningsfond, kursreguleringsfond, tilleggsavsetning, villkorad återbäring, over-/underverdi på obligasjoner til amortisert kost og opptjent resultat. Soliditetskapitalen regnes også ut i prosent av samlede kundefond eksklusive tilleggsavsetninger og villkorad återbäring

Solvensmarginkrav
Et uttrykk for risikoen knyttet til de forsikringsmessige forpliktelser. Beregnes med basis i forsikringsfond og risikoforsikringssum for hver forsikringsbransje.

Solvensmarginkapital
Ansvarlig kapital som i kapitaldekningen og tillagt 50 prosent av tilleggsavsetninger og risikoutjevningsfond samt 55 prosent av nedre grenser for sikkerhetsavsetninger i skadebransjer.

Bufferkapital
Består av kursreguleringsfond, tilleggsavsetninger og villkorad återbäring.

FINANSIELLE DERIVATER

Finansielle derivater omfatter et vidt spekter av instrumenter hvor verdier og verdiutvikling er avledet av aksjer, obligasjoner, valuta eller andre tradisjonelle finansielle instrumenter. I forhold til tradisjonelle instrumenter som aksjer og obligasjoner innebærer derivater mindre kapitalbinding og brukes som et fleksibelt og kostnadseffektivt supplement til tradisjonelle finansielle instrumenter i kapitalforvaltningen. Finansielle derivater kan brukes både til sikring av uønsket finansiell risiko og som et alternativ til tradisjonelle instrumenter for å ta ønsket risiko.

Aksjeopsjoner
Kjøp av aksjeopsjoner innebærer ensidige rettigheter til kjøp eller salg av aksjer til en fast kurs. Aksjeopsjoner kan også være knyttet til aksjeindekser i stedet for enkeltaksjer. Salg av aksjeopsjoner innebærer tilsvarende ensidige forpliktelser. I hovedsak benyttes børs-omsatte og clearede opsjoner.

Aksjefutures (aksjeindeks futures)
Aksjefutures kan være knyttet til enkeltaksjer, men er normalt knyttet til aksjeindekser. Aksjefutures er standardiserte terminavtaler som er børsnotert og gjenstand for clearing. Gevinster og tap beregnes daglig, og gjøres opp påfølgende dag.

Basisswapper
Basisswapper innebærer avtaler om bytte av hovedstol og rentebetingelser mellom ulike valuta. Ved avtalenes utløp byttes hovedstol tilbake til opprinnelig valuta. Basisswapper brukes blant annet for å sikre avkastning i en konkret valuta samt sikre valutaeksponering.

Fremtidige renteavtaler (FRA)
Fremtidige renteavtaler (FRA) innebærer avtaler om å betale eller motta forskjellen mellom en fast avtalt rente og en fremtidig rente på et fastsatt beløp for en bestemt periode frem i tid. Denne differansen gjøres opp i begynnelsen av den fremtidige perioden. FRA er spesielt velegnet til styring av kortsiktig renterisiko.

Kredittderivat
Med kredittderivat menes en finansiell kontrakt som overfører hele eller deler av kredittrisikoen knyttet til lån, obligasjoner eller lignende fra kjøperen av beskyttelsen (selgeren av risiko) til selgeren av beskyttelsen (kjøperen av risiko). Kredittderivater er omsettelige instrumenter som gjør det mulig å overføre kredittrisiko knyttet til bestemte aktiva til en tredje part uten å selge aktivaene.

Rentefutures
Rentefutures er knyttet til statsobligasjoner eller kortsiktige referanserenter. Rentefutures er standardiserte terminavtaler og er gjenstand for børsnotering og clearing. Gevinster og tap beregnes daglig og gjøres opp påfølgende dag.

Renteswapper/assetswapper
Renteswapper/assetswapper innebærer en tidsbegrenset avtale om bytte av rentebetingelser mellom to parter. Normalt er det tale om bytte av fast rente mot flytende rente. Instrumentet brukes for å styre eller endre renterisiko.

Renteopsjoner
Renteopsjoner kan være knyttet til pengemarkedsrenter eller obligasjoner. Kjøp av renteopsjoner knyttet til obligasjoner (også kalt for obligasjonsopsjoner) innebærer ensidige rettigheter til kjøp eller salg av obligasjoner til avtalte kurser. Renteopsjoner kan brukes som et fleksibelt instrument for styring av både kortsiktig og langsiktig renterisiko.

Valutaterminer/valutaswapper
Valutaterminer/valutaswapper innebærer avtaler om fremtidig kjøp og salg av valuta til forhåndsbestemte kurser. Instrumentene brukes i hovedsak til å valutasikre verdipapirbeholdninger, bankbeholdninger, ansvarlig lån og forsikringsmessige avsetninger i valuta. Spotforretninger inkluderes også i disse instrumentene.

Valutaopsjoner
Valutaopsjoner gir innehaver en rett, men ingen plikt til fremtidige kjøp og salg av valuta til forhåndsbestemte kurser. Valutaopsjoner brukes til å valutasikre ansvarlig lån i valuta.

Hovedkontor:
Professor Kohts vei 9
Postboks 474, 1327 Lysaker
Telefon 08880
storebrand.no

storebrand